

הישיבה השלושים של הכנסת התשיעית

יום רביעי, ז' חשון תשל"ח (19 אוקטובר 1977)
ירושלים, הכנסת, שעה 11:01

א. שאלות ותשובות

בקשר לכך אבקש להשיב לי:

1. האם הידיעה נכונה?
 2. אם כן — מה הסיבה לפיטורין אלה?
 3. האם השר מודע לחשיבות עבודותיו של המפוטרי?
- אם כן — מה עומד השר לעשות לביטול ההחלטה הנ"ל?

שר-החקלאות א. שרון:

1. כאשר פג תוקף החוזה שעל פיו הועסק פרופסור אבנימלך בחברת "מקורות", לא חודש החוזה.
2. החוזה לא חודש משום שהנהלת "מקורות" הגיעה למסקנה כי פעולת פרופסור אבנימלך לא צריכה להתבצע במסגרת חברת "מקורות".
3. עבודתו של פרופסור אבנימלך היום היא בעלת חשיבות רבה בשמירת הכינרת והוא ממשיך לפעול לא בחברת "מקורות" אלא במינהלת הכינרת.

41. לקחת נשק מעבריינים על איסור ציד

חבר-הכנסת א. נפראלדין שאל את שר החקלאות ביום כ"ד בתמוז תשל"ז (10 ביולי 1977):

הגיעו אלי ידיעות על עשרות מקרים שבהם אזרחים, העוברים על איסור ציד באזורים הנתונים להשגחת רשות שמורות הטבע, מועמדים לדין, נשקם נלקח מהם ולי-עתים אינו מוחזר אף כעבור שנה.

למותר להזכיר שבאזורים אלה מוחזק הנשק ברשיון בידי אנשים אלה לשתי מטרות — ציד והגנה. שלילת הנשק, כעונש על ציד באזור מוגן, מסכנת את בטחונו של בעל הנשק.

אודה לכבוד השר אם יואיל להשיב לי:

1. האם העובדות הנ"ל ידועות לשר?
2. מה בדעת השר לעשות כדי למצוא דרך שונה להעניש את עברייני הציד?
3. מה בדעת השר לעשות לזירוז הליכי החזרת הנשק לאותם אזרחים שנשקם נלקח מהם בשל עבירה זו בעבר?

שר-החקלאות א. שרון:

1. כן, העובדות ידועות. אך רובה ציד אינו רובה הגנה, ורשיון לשימוש בו ניתן למטרות ציד בלבד. כל עברייני שנתפס מועמד לדין על-פי חוק הגנת חיות הבר, תש"ל-1955.
2. רובה הציד נלקח מהעברייני כמוצג משפטי בהתאם לצו של שופט ואין בכך פעולת ענישה.
3. המשרד יפנה להנהלת בתי-המשפט בבקשה לה-חיש הגשת התיקים לדין.

היו"ר פ. שינמן:

הנני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. אנו מתחילים בסעיפי סדר-היום. הסעיף הראשון הוא שאלות ותשובות.

3. מניעת שחיטה שחורה

חברת-הכנסת ש. ארכלי-אלמולינו שאלה את שר החקלאות ביום י"ג בתמוז תשל"ז (29 ביוני 1977):

מקורות שונים (לרבות הטלוויזיה) מסרו על הרחבת השחיטה השחורה, וכתוצאה מכך — מכירת בשר שלא עומד בתנאים ההיגייניים המתחייבים לפי החוק.

נוכח הסכנה מכך לבריאות העם רצוני לשאול:

1. האם יש אומדן למספר הפרות הנשטחות שלא בבתי-מטבחים מאושרים שיש עליהם פיקוח?
2. מי נושא באחריות למניעת שחיטה שחורה?
3. אילו אמצעים עומד לנקוט משרד הבריאות על-מנת למנוע שחיטה שחורה ולהביא את האשמים לדין?

שר-החקלאות א. שרון:

1. יש אומדנים שונים, על-פי הערכות שונות, בין כמה מאות ל-2,000. מטבע הדברים לא ניתן לדעת כמה בהמות נשטחות בחשאי. אומדן מדויק יותר ניתן יהיה לקבל בעזרת מערכת תעודות זיהוי לבקר הנמצאת בשלב הרצה מתקדם.

2. המשרדה נושאת באחריות, וזאת בתחום האחריות הכוללת שלה לדאגה על קיום חוקי המדינה ושמירה על שלום הציבור.

3. המשרד כבר פעל להקמת והרצת מערכת תעודות זיהוי לבקר, המאפשרת פיקוח בדרכים ודיווח מבתי-המטבחים; (ב) אנשים המעורבים בשחיטה שחורה נתפסו והועמדו לדין על-ידי השירותים הווטרנאריים. פסקי-הדין שניתנו לא היו מרתיעים; (ג) המשרד עומד לפנות למשרדה על-מנת שתבצע חובתה לטיפול בהפרת החוק. למשרדה יינתן כל סיוע מקצועי של השירותים הווטרנאריים הממלכתיים וכן של הרשויות המקומיות המנוחות מקצועית על-ידם.

8. אי-חידוש החוזה של חברת "מקורות"

עם פרופסור אבנימלך

חברת-הכנסת י. תמיר שאל את שר החקלאות ביום י"ג בתמוז תשל"ז (29 ביוני 1977):

סופר "הארץ" פירסם ידיעה שלפיה פוטר פרופסור אבנימלך מעבודתו בחברת "מקורות". פיטורין אלו על-ידי מכיוון ששירותיו החשובים של פרופסור אבנימלך — במחקר וביישום ממצאים בתחום הגנת הכינרת, מקורות המים בצפון ועוד — הם מן המפורסמות.

השר כדי להתאימם לדרישות המינימאליות של השירותים הוטרינאריים?

שר-החקלאות א. שרון:

א. ללא רשיון פועלים 7 בתי-מטבחים: ברעננה, פתח-תקווה, פרדס-חנה, כרכור, חדרה, רמת-גן, בית-שאן וקריית-שמונה.

ב. למשרד החקלאות יכולת פיקוח על ביצוע התקנות הוטרינאריות בבתי-המטבחים. האחריות לשיפורים בבתי-המטבחים היא בידי משרד הפנים ובהחלט יהיה שיתוף פעולה בין המשרדים כדי להגיע לרמה הנדרשת.

ג. במשך 11-שנים, מאז החלטת הממשלה בעניין מספר בתי-מטבחים, לא עשה משרד החקלאות דבר כדי להביא לשיפור המצב בבתי-המטבחים. משרד החקלאות הנוכחי, לעומת זאת, יום פעולה בין המשרדים לתיקון ההזנחה הקשה הקיימת במשך זמן כה רב.

ד. ההסבר הוא באולת ידן של הממשלות הקודמות שלא עשו דבר כדי לקיים החלטת הממשלה או לשנותה. ה. התשובה היא חיובית. למרות עמדת השירותים הוטרינאריים לא פעלה הממשלה הקודמת לשינוי החלטה שעבר זמנה.

ו. בחודש הראשון לפעולת הממשלה הנוכחית כבר החלו בבחינת הנושא. בקרוב תעודד הצעה למספר הרצוי של בתי-מטבחים והממשלה תתבקש לקבל החלטה שתתקן את המצב הלקוי שקיבלנו לידינו.

ז. בהחלט כן, אם לא אשוכנע כי תוך פרק-זמן סביר יהיה שיפור במצב.

ח. אפעל יחד עם הגורמים הנוספים — משרד הפנים ורשויות מקומיות — להעמיד האמצעים ההכרחיים לשיפורים בבתי-המטבחים כדי למלא את דרישות השירותים הוטרינאריים.

69. מינויו של מר בן-מאיר לנציב המים

חבר-הכנסת מ. שחל שאל את שר החקלאות ביום ב' באב תשל"ז (17 ביולי 1977):

בעתון "הארץ" מיום 12 ביולי 1977 (במדור "כלכלה ועסקים", עמוד 6) מופיעה ידיעה בדבר מינויו של מר מאיר בן-מאיר, שהוא אחיו של המנהל הכללי של משרד החקלאות, לתפקיד נציב המים, במקומו של מר שאול ארלוזורוב הנחשב ליורש הטבעי, בהיותו סגן נציב המים כיום.

כמו כן נטען בידיעה זו כי בקיאותו המקצועית של מר ארלוזורוב, שהוא בעל מוניטין בתחום משק המים, עדיפה על זו של מר בן-מאיר.

לאור האמור לעיל, אבקש לשאול:

1. האם ידיעה זו נכונה?

2. אם כן — מה היו הנימוקים להעדפת מר בן-מאיר על מר ארלוזורוב?

3. האם פורסם מכרז לאיוש המשרה? אם כן — מה היו תנאי המכרז? אם לא — מדוע?

4. האם קבלת מר בן-מאיר לתפקיד נובעת ממימוש "החייבויות משפחתיות" או מפלגתיות?

5. האם מר בן-מאיר חבר במפלגתו של השר?

6. האם הוא היה פעיל במערכת הבחירות ברשימתו של השר?

42. האפשרויות לגידול קפה בישראל

חברת-הכנסת ש. ארבע-אלמולינו שאלה את שר החקלאות ביום כ"ד בתמוז תשל"ז (10 ביולי 1977):

נוכח עליית מחיר הקפה בשוקי העולם ובהתחשב עם ההוצאה הגדולה במטבע-חוץ לרכישת מצרך זה, רצוני לשאול את כבודו:

1. האם נבדקו האפשרויות לגידול קפה בישראל?

2. אם כן — מה הן התוצאות?

3. האם קיימת תקנה לעידוד הגידול של הקפה בישראל?

שר-החקלאות א. שרון:

1. כן, בהיקף מסחרי קטן.

2. תוצאות מקצועיות סבירות; אך מהבחינה המסחרית אין גידול הקפה עומד בתחרות עם גידולים אחרים, בעיקר גידול האבוקדו שהוא המתחרה העיקרי בתנאי גידול זהים.

3. לא, לא קיימת תקנה.

59. בתי-מטבחים הפועלים ללא רשיון

חברת-הכנסת נ. פדר שאל את שר החקלאות ביום ב' באב תשל"ז (17 ביולי 1977):

בסדרת כתובת על שיווק הבשר בישראל, ששודרה במרוצת השבועות האחרונים בתכנית הטלוויזיה "כל-בוטק", נמסר, בין היתר, כי בישראל פועלים 13 בתי-מטבחים, וזאת חרף החלטת הממשלה שקבעה בזמנה כי בישראל יפעלו רק 7 בתי-מטבחים אווריים.

נציגי השירותים הוטרינאריים אשר רואיינו לתכנית קבעו כי חלק מבתי-המטבחים פועל ללא רשיון משרד ואחרים אינם ראויים לשמש כבתי-מטבחים.

לאור הנ"ל אודה לך אם תשיבני:

א. כמה בתי-מטבחים פועלים ללא רשיון קבע של משרדך?

ב. האם יש למשרדך יכולת פיקוח אפקטיבית על בתי-המטבחים הללו?

ג. אם לא — מה עשה משרדך בדרג ממשלתי כדי לסגור את בתי-המטבחים הפועלים ללא רשיון קבע או כדי להביא למצב שיכשירם לקבלת הרשיון המתאים?

ד. כיצד מסביר השר כי למרות החלטת הממשלה שברחבי המדינה יפעלו רק 7 בתי-מטבחים, עדיין פועל לים 6 בתי-מטבחים נוספים על-פי צו הוראת שעה, וזאת בניגוד להחלטת הממשלה שהורחתה לסגרם?

ה. האם נכון כי הנהלת השירותים הוטרינאריים גורסת כי למילוי צרכי האוכלוסיה בישראל יש צורך ביותר מ-7 בתי-מטבחים?

ו. אם התשובה חיובית — מה עשית כדי לשנות החלטת הממשלה ולאפשר אישורם ופיתוחם של בתי-מטבחים נוספים?

ז. האם יהיה השר מוכן להורות על סגירתם של בתי-המטבחים בבאר-שבע ובצפת אשר במצבם הנוכחי אינם ראויים, לדעת השירותים הוטרינאריים, לספק בשר לציבור?

ח. אם לא ניתן, לדעת השר, להפסיק פעולתם של בתי-המטבחים בערים הנ"ל — אילו אמצעים ינקוט

תנאי למימוש התכניות — השתתפות הרשויות והגופים הציבוריים של הכפרים באירגון פנימי ומימון המערכת.

הי"ד פ. שינמן:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת עמאר.

משה עמאר (המערך):

האם ניתן להניח שבקיץ הבא יתקן העניין?

שר החקלאות א. שרון:

כפי שאמרתי, הנחיתי את נציב המים ובעצמי ביקרתי באחד המקומות לבדיקת העניין. אנו מוכרחים להביא למצב שהרשויות המקומיות בכפרי המיעוטים ישתתפו בתהליך כפי שמקובל לגבי אזרחי המדינה האחרים. אני מקווה שתהיה השתתפות פעילה יותר ומצב המים ישופר לקראת השנה הבאה.

משה עמאר (המערך):

תן לרשויות מקומיות אלו הלוואות כפי שאתה נותן לרשויות מקומיות אחרות.

שר החקלאות א. שרון:

דין הרשויות המקומיות בכפרי המיעוטים כדין הרשויות המקומיות האחרות. אין בישראל הפליה בין רשויות מקומיות של כפרי מיעוטים ובין רשויות מקומיות של ישובים יהודיים. מטופל ברשויות המקומיות של כפרי המיעוטים בדיוק באותה דרך ובאותה מסירות שבהן מטופל ברשויות המקומיות של הישובים היהודיים. זה הקו המנחה את הממשלה הזאת.

161. תיכנון ההתנחלות ביהודה ובשומרון

חבר הכנסת ע. ברעם שאל את שר החקלאות ביום ט' באב תשל"ז (31 ביולי 1977):

בעתונות נתפרסמו ידיעות סותרות על תכניות הממשלה בנושא ההתנחלויות ביהודה ובשומרון. על-מנת להבהיר העניין אני מתכבד לשאול:

א. מתי תסכם ועדת השרים לענייני התיישבות את תכנית ההתיישבות הכוללת בשטחים?

ב. באיזה קצב מתוכננת ההתנחלות ביהודה ובשומרון?

ג. האם אמנם עד חודש אוקטובר הקרוב לא מתוכננת ההתנחלויות נוספות ביהודה ובשומרון?

שר החקלאות א. שרון:

א. כשתסיים את דיוניה המוקדמים.

ב. הקצב יוכתב על-ידי תכנית הממשלה ובעיותי שייראה לה.

ג. השואל כבר יודע מה בוצע על-ידי הממשלה עד חודש אוקטובר. ההחלטות בעניין זה פורסמו.

225. חקצאת נחלות לפקידים בכירים

חבר הכנסת מ. זורע שאל את שר החקלאות ביום א' באלול תשל"ז (15 באוגוסט 1977):

בעתון "ידיעות אחרונות" מיום 12 באוגוסט 1977 פורסמה כתבה המתארת דרך חקצאת שתי נחלות חקלאיות במושב בית-נקופה לקצין בכיר במשטרת ישראל ולפקיד בכיר במחלקה להתיישבות של הסוכנות היהודית.

7. מדוע לא ימנה השר ועדה אובייקטיבית שתקבע מי מהשניים מתאים יותר לתפקיד?

שר החקלאות א. שרון:

(1) מועמדותו של מאיר בן-מאיר נשקלה לגופה ולא היתה בה קביעה לגבי התאמתם או אי-התאמתם של מועמדים אחרים.

(2) לא פורסם מכרז, כי אין נציב מים מתמנה על-פי מכרז אלא בהתאם לחוק המים, תש"ס—1959, סעיף 138. האומר: "הממשלה תמנה נציב מים לנהל את ענייני המים במדינה". בהתאם לתקשי"ר מומן נציב שירות המדינה את המועמד להופיע לפני ועדת מינויים לעריכת ראיון עמו טרם החלטת הממשלה.

הוראות החוק והתקשי"ר מולאו במלואן בתהליך מינוי מאיר בן-מאיר לנציב המים.

(3) מינוי מאיר בן-מאיר אינו נובע מכל אותם מניעים שעליהם מרמז השואל. כעובד מדינה לא היה בן-מאיר פעיל מפלגתי. הוא אינו חבר במפלגתי וכשהיה פעיל בעבר היה פעיל במפלגתו של השואל ואף כיהן מטעמה כראש מועצה מקומית.

105. ידיעה על אספקת מים חנים לבדואים

על-ידי "מקורות"

חבר הכנסת מ. קצב שאל את שר החקלאות ביום ט' באב תשל"ז (24 ביולי 1977):

אבקש לדעת:

1. האם נכונה הידיעה כי חברת "מקורות" מספקת לאחרונה מים לבדואים בנגב ללא תשלום?

2. אם התשובה לשאלה 1 חיובית — מה בדעת השר לעשות לתיקון המצב?

שר החקלאות א. שרון:

1. לא. הידיעה אינה נכונה.

140. מחסור במים לתושבי כפרים ערביים

בגליל ובמשולש

חבר הכנסת מ. עמאר שאל את שר החקלאות ביום י"ב באב תשל"ז (27 ביולי 1977):

תושבי הכפרים סחני, עראבה, דיר-חנא, כפר-קנא, ריינה ומשהד בגליל ואום אל פחם במשולש סובלים ממחסור חמור במים בימות הקיץ, וזאת בשל אי-התאמת אספקת הבארות של "מקורות" לביקוש מים וכן בשל איחורים בחיקוני קילקולים במשאבות. פניותיהן של הרשויות המקומיות לתיקון המצב היו עד כה לשווא. אבקש להשיב לי:

א. האם לא ניתן לנקוט פעולות מיידיות להקל על מצוקתם של אלפי תושבים כבר בעונת הקיץ הזאת?

ב. מה בדעתך לעשות לתיקון מצב זה באופן יסודי ומהיר למען מנוע סבל התווך מדי שנה לחודשים רבים בשל תחלות טכניות וחוסר תיכנון נאות של הספקת המים?

שר החקלאות א. שרון:

ננקטת כל פעולה אפשרית במסגרת התקציב הקיים על-מנת לשפר את המצב.

ביקשתי מנציב המים להכין תכניות מקיפות שתופעלנה בתקציב השנה הבאה.

3. אם לא — מה מונע מתן רשיונות הכשרת קרקע לאנשים הנ"ל?

שר-החקלאות א. שרון:

1. התשובה שלילית.

2. לאור התשובה לשאלה 1, התשובה שלילית.

3. השטח מסביב לכפר בית-ג'אן הוכרז כשמורת טבע ב-9 בדצמבר 1965 על-ידי שר הפנים. ראה בקובץ תקנות 1805.

ממועד זה יש הגבלות לגבי הכשרות הקרקע באזורי השמורה. הכשרת קרקע ועקירת החורש הטבעי מנוגדות להכרזת השטח וניהולו כשמורת טבע, ולכן נקבעו הגבלות בחלק מהשטחים.

232. מניעת רשיונות רעיית עזים באזור הכפרים בית-ג'אן, חורפיש, פקיעין וגוש-חלב

חבר-הכנסת ש. אסעד שאל את שר החקלאות ביום י"ד באלול תשל"ז (28 באוגוסט 1977):

אודה לכבוד השר אם יואיל להשיבני:

1. האם נכון שאין ניתנים רשיונות רעיית עזים באזור הכפרים בית-ג'אן חורפיש, פקיעין וגוש-חלב?
2. אם כן — האם נעשו צעדים ובדיקת מצב לעתיד המשפחות המתפרנסות מהעיסק הנ"ל?
3. אם התשובה לשאלה 2 שלילית — מה הם הצעדים שנקוט משרדכם לתיקון העוול הנ"ל?
4. אם התשובה לשאלה 1 שלילית — מה מונע מתן רשיונות לאנשים אלה?

שר-החקלאות א. שרון:

1. התשובה חיובית בחלקה.

אין מתן רשיונות בתחום שמורת הטבע הר-מירון, שהוכרזה כשמורה ביום 9 בדצמבר 1965, בהתאם לחוק הגנת הצומח (נוקי עזים), תשי"ז-1950, ולהכרזת הגנת הצומח (נוקי עזים), (אזורים אסורים ברעיית עזים), תשל"ז-1977, שפורסמה בקובץ תקנות 3690 ביום 7 באפריל 1977.

2. לאור התשובה לשאלה 1, לא נעשה דבר.
3. מאחר שלא נעשה כל עוול, אין מה לתקן.
4. א. בשטח שמורת הטבע מונע החוק מתן רשיונות מרעה; ב. ביתר השטחים אין מניעה עקרונית למתן רשיונות בהתאם לחוק.

255. פירסום מסמך על כפר-בירעם כתחנת מעבר לצבא קאוקג'י

חבר-הכנסת ש. טולידאנו שאל את שר החקלאות ביום ח' בתשרי תשל"ח (20 בספטמבר 1977):

בעתון "דבר" מיום 14 בספטמבר 1977 נאמר כי "לועדת השרים המיוחדת הגיע מסמך אחר שנאמר בו כי הכפר בירעם היה בימי מלחמת השיחורור תחנת מעבר חשובה של 'צבא ההצלה' של קאוקג'י. בימי הקר-בות הקימו חייליו מחסום בכפר ותושביו נתנו בעין יפה תרופות, כסף ומצרכים לצבא ההצלה".

הממשלה הערבית הגולה של חאג' אמין אלחוסייני השתכנה בכפר בירעם וכן השתכנו בו פקידים גבוהים ששירתו את המופתי, בשיתוף פעולה עם תושבי הכפר.

על-פי האמור בכתבה הוקצו שתי הנחלות בהליכים חפזיים, ללא פירסום פומבי וללא מתן אפשרות שווה למאות משפחות צעירות המעוניינות להתיישב במקום (והכשרות לא פחות לקיים משק חקלאי) להציג מועמדותן להקצאת שתי הנחלות הנ"ל.

אבקש להשיב לי:

1. האם יש אמת בדיעות המפורסות בכתבה?
2. אם כן — מה בדעת כבוד השר לעשות למניעת הישנותן של תופעות כאלה בעתיד?
3. האם ידוע לכבוד השר על מקרים נוספים שבהם הוקצו בדרך דומה נחלות חקלאיות, במושבי המועצה האזורית מטה-היהודה, לפקידים בכירים בסוכנות היהודית ובמוסדות ממשלתיים וציבוריים אחרים?
4. אם כן — היואיל לפרטם?

שר-החקלאות א. שרון:

1. אם הכוונה היא להליכים חפזיים על-ידי מינהל מקרקעי ישראל, התשובה היא שלילית.

המינהל פעל על-פי הנהלים המחייבים. על-פי נהלים אלה מקצה מינהל מקרקעי ישראל נחלות למועמדים רק לאחר קבלת המלצה מן המחלקה להתיישבות של הסוכנות היהודית המופקדת על קליטת מתיישבים במושבי בים שבטיפולה, ובית-נקופה הוא אחד מאלה. אין למינהל מקרקעי ישראל ולא כלום לגבי הדרך שבה מתקבלת ההמלצה בתנועות ובמוסדות המיישבים, ובמקרים אלה — מן הסוכנות היהודית. וכך פעל מינהל מקרקעי ישראל גם בשני מקרים אלה.

2. הנני להודיע כי אנחנו עומדים להביא לפני מועצת מקרקעי ישראל הצעות שימנעו האפשרות של הישנות מקרים כאלה.

3-4. ידוע לי על שני מקרים ולא אפרט שמות. האחד — מסירת מגרש לבנייה במושב אורה לפקיד בכיר בסוכנות היהודית, כנראה בהמלצת הסוכנות היהודית. מקרה זה אירע לפני מספר שנים מבלי שהנושא הובא כלל לאישור ולהקצאה למינהל מקרקעי ישראל. הדבר נודע זמן רב לאחר שאותו פקיד בכיר הקים ביתו במושב אורה; והשני — הקצאת נחלה במושב בית-זית לפקיד בכיר בקרן הקיימת לישראל. בחודש יולי 1975 אושרה על-ידי שר החקלאות דאז הרחבת מושב בית-זית בנחלה אחת — מ"80 ל"81 — ללא תוספת אמצעי ייצור למושב. מועמדותו של הפקיד הבכיר אושרה על-ידי הסוכנות היהודית. מנהל מינהל מקרקעי ישראל ראה בכך פגם ותופעה חריגה שאין להסכים לה ופנה בעניין זה אל השר, אך טענותיו נדחו והמינהל פעל על-פי החלטת השר.

231. הגבלות לגבי הכשרת קרקע באזורי חקלאות בארמונות הכפר בית-ג'אן

חבר-הכנסת ש. אסעד שאל את שר החקלאות ביום י"ד באלול תשל"ז (28 באוגוסט 1977):

אודה לכבוד השר אם יואיל להשיב לי:

1. האם נכון כי שר החקלאות הורה על סגירת אזורים מסוימים בבית-ג'אן (שהוא כפר חקלאי) בפני הכשרה בציוד מכאני?
2. אם כן — האם בדק משרד החקלאות את המצב וידע על הנוקמים שנגרמו לתושבי בית-ג'אן וחיפש פתרון לפרנסתם?

חברת א', ישיבה ל'
— שאלות ותשובות (טולידאנו, שרון, שינמן, ג. כהן, לוי) —

חרף האמור לעיל ביקשתי את יושב-ראש ועדת העירעורים במשרד הקליטה לבחון אפשרות להנהיג הופע אישית של המערער לפני הוועדה במקרים יוצאים מן הכלל, כאשר הנושא הגדון עשוי להיות נשכר על-ידי הופעה כזו.

מינתי בימים אלה במשרדי את מר בן-ציון קשת כמורשה לתלונות העולים, מתוך רגישות כלכלית הצדק וכוונה יתירה למצות את כל הדרכים להביא את העולה על סיפוקו ואת הצדק על מקומו.

282. דירת פאר למנצח בארשאי

ומצוקת הדיוור בארץ

חברת-הכנסת ש. טולידאנו שאל את השר לקליטת העלייה ביום כ"ד בתשרי תשל"ח (6 באוקטובר 1977):

בעתון "הארץ" מיום 25 בספטמבר 1977 נדפסה ידיעה שבה נאמר כי "הממשלה ועיריית תל-אביב קנו במיליון לירות דירת פאר בשביל המנצח העולה רודולף בארשאי".

אבקש את כבודו להשיב לי:

א. האם הידיעה נכונה?

ב. אם כן — מדוע הוצא סכום כה גדול לקליטת נפש אחת?

ג. האם יאות השר להקציב חמישית מסכום זה למשפחת שוקרון מירושלים שהיא בת שמונה נפשות, מעולי מארוקו, ובכך למנוע ירידתה למארוקו בזמן הקרוב?

השר לקליטת העלייה ד. לוי:

לאחר עלייתו של מר בארשאי ארצה ב-30 בינואר 1977 התעוררה שאלת קליטתו הקבועה בארץ.

בעקבות פניותיו של שר-החינוך הקודם מר ידלין ושל ראש עיריית תל-אביב מר להט, בחודש מאי 1977, ולאור אישיותו של מר בארשאי, תרומתו הסגולית לחיי החברה והתרבות בארץ והכבוד שהופעו מנחילות ל-ישראל, החליט משרד הקליטה, בעצה עם משרד האוצר, לאשר למר בארשאי הלוואה בנקאית בסך 250,000 לירות, באמצעות משכנתה על חלקו בדירה אשר נרכשה והי-עמדה לרשותו. 28% משטח הדירה יירשמו על שם באר-שאי, והיתרה — על שם חברת-בת של עיריית תל-אביב. תנאי החזר המשכנתה הם כמקובל לכל העולים.

במימון רכישת הדירה ישתתפו, מלבד משרד הקליטה, עיריית תל-אביב ב-300,000 לירות, משרד החינוך והתרבות ב-350,000 לירות והמועצה לתרבות ואמנות ב-100,000 לירות.

אני שותף לרגישותו של חברת-הכנסת טולידאנו לקשיי הדיוור ולמצוקה של משפחת שוקרון, אולם אין כל סמיכות בין שני הנושאים הללו. משפחת שוקרון, שעניינה מסור עתה בידי חברת "פרוות", אינה משפחת עולים ואינה בטיפול משרד הקליטה. היא הגיעה לארץ לפני כ-15 שנה ובעייתה חייבת לבוא על פתרונה במסגרת הפתרון הכולל של מצוקת הדיוור במדינת ישראל.

עלי לציין כי בשיבתו הראשונה של המוסד לתיאום של הממשלה והסוכנות, בראשותו של ראש הממשלה, הועלתה על סדר-היום מצוקת הדיוור של 45,000 משפחות בישראל.

אבקש את כבודו להשיב לי:

א. האומנם הגיע מסמך כנ"ל לוועדה?

ב. אם כן — האם יאות השר לפהסמו ברבים?

ג. אם לא הגיע לידי הוועדה מסמך כנ"ל — האם יאות השר להכחיש את הנאמר בידיעה הנ"ל?

ד. האם החומר המוגש לוועדה הוא חסוי?

ה. אם כן — האם עומד השר לבדוק כיצד הגיע המסמך הנ"ל לידינו או, לפחות, לידיעתו של העתונאי?

שר-החקלאות א. שרון:

לשאלה א: התשובה חיובית.

לשאלה ב: התשובה שלילית.

לשאלה ג: לאור תשובתי לשאלה א, התשובה שלילית.

לשאלה ד: התשובה חיובית.

לשאלה ה: הנושא בבדיקה.

היו"ר פ. שינמן:

חברי הכנסת, אני מתכבד לקבל את ראש הממשלה בהגיעו היום לכנסת בבדיקה לבריאות ולשלום.

260. הנוהל בוועדה לעירעורים של עולים

חברת-הכנסת ג. כהן שאלה את השר לקליטת העלייה ביום ח' בתשרי תשל"ח (20 בספטמבר 1977):

עולים קהלו לפני על ועדת העירעורים של המשרד לקליטת העלייה. לדבריהם יושבת הוועדה שלא בנוכחותו של המערער. בוועדה נשמעים רק דבריו של צד אחד (הפקיד שהחליט כפי שהחליט) ואין המערער יכול להשיב ולנמק.

אודה לכבודו אם יוכל לענות:

א. האם אכן הנוהל בוועדת העירעורים הוא כפי שצוין לעיל?

ב. אם כן — האם אין השר סבור שצריך לשנות נוהל זה?

השר לקליטת העלייה ד. לוי:

עניינו של העולה מוצג לפני ועדת העירעורים בדרך זו: לפני הוועדה מונח מכתבו של העולה המערער ותכנון מוקיא באוני הוועדה. כן שומעת הוועדה הסברים מפי איש המחוז שאליו משתייך העולה המערער. איש זה איננו הפקיד שטיפל בעולה במישורין ואשר על החלטתו מערער העולה.

עניינו של העולה מוצג אפוא במלואו לפני הוועדה גם בהערך עדות בעל-פה של המערער; ההלכה אינה מחייבת עדות כזו.

בפסיקה משפטית — שעליה מסתמך שופט בית-המשפט העליון, השופט קיסטר, בשבתו בבית-המשפט הגבוה לצדק בבג"צ מספר 297/66, א.מ. אפלבויס נגד לשכת עורכי-הדין — נאמר במפורש: הלכה פסוקה היא באנגליה שבהליכים המתנהלים בפני רשות מעין-שיפוטית אין צורך שתינתן לאדם, שבקשר עמו מתנהלים ההליכים, האפשרות להופיע בפני הרשות ולהשמיע טענותיו בעל-פה דווקא. די בכך שניתנה לו האפשרות להביא טענותיו בכתב בפני אותה רשות ואין באי-שמיעתו בעל-פה משום פגיעה בכללי הצדק הטבעי.

3. מה הם המגיעים שמנהל בית-הקברות פוחד להתלונן במשטרה? האם גם שם יש "פרוטקשן" וסחטנות?
4. האם זה נכון שיש "כנופיה מאורגנת הגונבת את הלוחות והגדרות מהקברים", כפי שמסר על כך מנהל בית-הקברות?
5. האם ידועים מקרים נוספים בבתי-קברות אחרים בארץ שגם שם נעשות פעולות חבלה דומות?

שר-הדתות א. אבוחצירא:

1. חילול בית-עלמין הוא עבירה על החוק, ומתפ-קידיה של משטרת ישראל, אשר בידה הכלים והאמצעים, לספל בנושא.

2. על בתי-הקברות השונים ברחבי המדינה אחר-איות חברות קדישא הדואגות לסידורים, להחזקה, לגי-דור ולשמירה בבתי-העלמין. בית-הקברות בחולון, הנמ-צא באחריות החברה קדישא תל-אביב-יפו, בשמר על-ידי חברת שמירה פרטית המפקחת על המקום בכל שעות היממה ומחזיקה נוטר במשך כל שעות היום.

3. מבדיקה שנעשתה עם החברה קדישא תל-אביב-יפו העלינו כי אין שום סימנים של סחטנות או "פרוטק-שן" בכל הקשור בשמירה על בית-העלמין. יתר על כן, המנהל ציין כי במקרים רבים העלו אזרחים ועובדי בית-העלמין תלונות על תופעות חורגות, ובכל מקרה הוגשו תלונות במשטרה.

4. לא ידוע על קיומה של קבוצה מאורגנת הגונ-בת לוחות שיש או גדרות כל שהן.

5. לא ידוע למשרד הדתות על מקרים אחרים של חבלות בבתי-הקברות האחרים בארץ.

188. ידיעה על קשיים בקבורת תינוקות, בת לאם בודהיסטית

חבר-הכנסת ע. נוף שאל את שר הדתות ביום י"ט באב תשל"ז (3 באוגוסט 1977):

בעתון "ידיעות אחרונות" מיום 27 ביולי 1977 התפ-רסמה כתבה שבה פורטו העובדות הבאות:

זה שמונה ימים מונחת גוויית תינוקת בת שלושה חודשים וחצי בחדר המתים בבית-חולים חיפני ואינה מובאת לקבורה משום שאמה יאפאנית ובודהיסטית. האב, נכה צה"ל, פצוע מלחמת השיחרור, פנה למשרד הדתות ולחברה קדישא בחיפה אשר, לדברי הכתבה, התנערו מן האחריות לטיפול בנושא. נסיונותיו של האב לפנות לקיבוצים שונים בבקשה לקבור בהם את בנו נענו עד כה בשלילה; לבסוף, לפי פירסומים מיום 28 ביולי 1977, נקברה הילדה בקיבוץ כפר-מסריק. לדברי רבה של קריית-ים המטפל במשפחה, "הצרה היא כי המדינה לא דאגה למקרים כאלה".

אבקש להשיב לי:

1. האם יש אמת בידיעות המפורטות לעיל?
2. האם רואה השר כחובתו של משרד הדתות לד-אוג לצרכי הקבורה של בני כל הדתות החיים בישראל?
3. אם כן — מה הם הצעדים שבדעת כבוד השר נלקט למניעת הישנותם של מקרים כאלה בעתיד?

שר הבינוי נתבקש להכין ולהגיש למוסד לתיאום תכנית רבי-שנתית שתכליתה לחסל את משכנות העוני ומצוקת הדיור.

162. איסור העברת כתובות אכלים למוסדות צדקה ולכונני מצבות

חבר-הכנסת נ. פדר שאל את שר הדתות ביום י"ט באב תשל"ז (3 באוגוסט 1977):

הביאו לתשומת-לבי כי משפחות אכלות מוצפות, אפילו בעצם ה"שבעה", בפרוספקטים של מוסדות צדקה ותלמוד תורה המבקשים ללמוד משניות ולומר קדיש לזכר הנפטר. כן מגיעים פרוספקטים של בוני מצבות. יש להנחי כי המוסד היחיד היודע את כתובות המשפחות האבילות והמוסר אותן למוסדות ולקבלנים אלה היא חברה קדישא.

אי לזאת אבקש להשיב לי:

א. מי הסמיך את חברה קדישא להעביר כתובות אלה לידי הנ"ל ולפגוע בכך בצנעת הפרט?

ב. האם חושב השר להורות מיד לחברות קדישא להפסיק מעשה זה?

ג. מה חושב השר לעשות כדי להפסיק נוהג זה של הטרדת המשפחות האכלות בעצם ימי אבלן?

שר-הדתות א. אבוחצירא:

א. חברות קדישא אינן נוהגות להעביר כתובות של משפחות אכלות לשום מוסדות צדקה או אחרים.

ב. חברות קדישא עצמן הפיצו הוראות ברורות לעובדיהן האוסרות כל העברת כתובות מעין אלה.

ג. הוריתי למנהל המחלקה לחברות קדישא (קבורה) במשרדי לחזור ולהודיע לחברות קדישא בארץ כי שמות וכתובות של משפחות נפטרים הם חומר חסוי ואין למסור מידע זה לגורמים שאינם קשורים לעבודת חברות קדישא ולצרכיהן.

ולבסוף, יורשה לי להעיר לחבר-הכנסת הנכבד כי את שמות הנפטרים וכתובותיהם אפשר לדלות גם מפיר-סומים בעתונות, במודעות אבל ברחובות או בבתי-הלוויות.

175. ידיעה על גניבת לוחית שיש מבית-העלמין בחולון

חבר-הכנסת ה. זיידל שאל את שר הדתות ביום י"ט באב תשל"ז (3 באוגוסט 1977):

בעתון "הארץ" מיום ו', 29 ביולי 1977, בעמוד הראשון מתפרסמת ידיעה תחת הכותרת: "כנופיית שוד-די מצבות פועלת בבית-העלמין של חולון". בידיעה נמסרו פרטים מוזעזעים על עשרות קברים שחוללו בבית-הקב-רות לאחר שנגנבו מהם לוחות שיש וגדרות. כן נמסר שעובדי בית-הקברות פוחדים להתלונן.

בקשר לכך רצוני לשאול:

1. איזו פעולה מיידית ודחופה נוקט משרד הדתות כדי להפסיק את הוואנדאליזם הזה, הראשונה מסוגה בארץ?
2. האם אין משמר קבוע השומר על בית-הקברות בחולון?

חברת הכנסת ע. זידאן שאל את שר הדתות ביום א' באלול תשל"ז (15 באוגוסט 1977):

לאחרונה הגיעו לידי ידיעות כי פקידים ממשרד הדתות בודקים ומאשרים את דתיותם של צעירים דרוזי וזיי הנקראים לגיוס חובה ומקבלים אישור על כך מראשה הרוחני של העדה הדרוזית. כלומר, מכתבו של המנהיג הרוחני מופנה ללשכות הגיוס ואלה מפנות אותו לפקדי משרד הדתות לאישור. כמו כן היו גם מקרים שבהם הוזמנו צעירים דתיים להופיע לפני פקידים אלה.

אודה לכבודו אם יואיל להשיב לי:

1. מה הם ההליכים לקביעת דתיותו של אזרח?
2. האם המכתבים המאושרים על-ידי רשות דרוזית מוסמכת אכן מאושרים על-ידי פקדי משרד הדתות?
3. האם מוזמנים צעירים אלה להופיע לפני פקדי משרד הדתות?
4. מה הוא תפקידו של משרד הדתות בנושאים דתיים דרוזיים ובאיזו מידה הוא אכן מעורב בכך?

שר הדתות א. אבוהצירא:

1-2. צעיר דרוזי, המבקש לקבל דחיית גיוס משי"רות בצה"ל מטעמים דתיים, מפנה בקשה מתאימה ללש"כת הגיוס שבאזורו וזו מעבירה את פנייתו לראשות הרוחנית הדרוזית באמצעות המחלקה לענייני דרוזים שבמשרד הדתות.

לאחר שהראשות הרוחנית הדרוזית, המוכרת על-ידינו כמוסד העליון לטיפול בעניינים הדתיים של העדה, בודקת את בקשת אותו צעיר, היא מעבירה את חוות-דעתה באמצעותנו ללשכת הגיוס. אין צורך לומר שתוות-דעתה של הראשות הרוחנית היא הקובעת בנושא זה. משרדנו אינו מתערב בשיקול-דעתה.

3. בעבר היה מקובל שצעירים, שקיבלו תעודה מהראשות הרוחנית הדרוזית שהם "דתיים" לצורך גיוסם לצה"ל, אכן זומנו על-ידי מנהל המחלקה הדרוזית, בידיעתה של הראשות הרוחנית, כדי לחתום על התחייבות לדוות לראשות הרוחנית במקרה שיחול שינוי בהתנהגותם הדתית. התחייבות זו ניתנת כיום ישירות בפני חברי הראשות הרוחנית הדרוזית על-ידי המבקשים להשתחרר מטעמי דת.

4. השירותים שנותן משרדנו לעדה הדרוזית דומים ביסודם לשירותים הניתנים לעדות אחרות. בנוסף לאחר-קת המערכת השיפוטית הדתית הדרוזית העוסקת בכל ענייני המעמד האישי, אנו מגישים גם סיוע לאחזקת מקומות קדושים, מסייעים לראשות הרוחנית באירגון קורסים ללימודי דת, מוציאים כתב-עת על חיי הדרוזים בישראל ובעולם, מסייעים במימון ואירגון טקסים וחגיגות של בני העדה ובבעיות דתיות דרוזיות הקשורות עם גורמים ממשלתיים או ציבוריים.

שר הדתות א. אבוהצירא:

1. תיאור הידיעות המפורטות בשאלתה אינו נכון. משרד הדתות והחברה קדישא במקום לא התנערו מאח"ריות לטיפול בנושא. יתר על כן, הרב המקומי של קריית-ים הציע את שירותיו לעזרה בפתרון הבעיה ואף הבטיח שכל הוצאות הקבורה יבואו על חשבון המועצה הדתית של קריית-ים. משרד הדתות אף חיה מודע למקרה ופעל תוך תיאום עם הרב המקומי עד לקבורת הילדה.

2. אני רואה אמנם מחובת משרד הדתות לדאוג לקבורת כל אדם בישראל באשר הוא אדם, ללא הבדל דת.

3. על הצעדים אשר נוקט המשרד על-מנת למנוע הישנות מקרים מעין אלו כבר עמדתי בעת שעניתי על הצעתו הדחופה לסדר-היום של חברת הכנסת משה שחל ביום שלישי, י"ח במנחם-אב, 2 באוגוסט 1977. עיקר הצעדים — הקצאת שטח, בתיאום עם משרד הפנים, לבית-עלמין מיוחד שיוקצה לקבורת כל הנפטרים שאינם משתייכים לאחת הדתות המוכרות בארץ.

189. מקום קבורה לאנשים שאינם בני אחת הדתות המוכרות בארץ

חברת הכנסת ש. אלוני שאלה את שר הדתות ביום י"ט באב תשל"ז (3 באוגוסט 1977):

ב-27 ביולי 1977 פורסם ב"הארץ" מעשה מחריד של בזיון המת: מניעת אפשרות של קבורת תינוק, בן לאזרח ישראלי המתגורר בקריית-ים ליד חיפה.

מסרבים להביא הילד לקבורה ומונעים ממנו חלקת קבר משום שאמו של הילד אינה יהודיה לפי ההלכה. שאלותי הן:

1. מה הפתרון שמציעה ממשלת ישראל לבני-תמו"ת שאינם שייכים לאחת הדתות המוכרות והמוסדות על-ידי ממשלת ישראל?

2. האם המצב הקיים אינו נוגד את העקרון של שוויון זכויות מלא לכל תושבי הארץ, ללא אפליה של מוצא, גזע ודת?

שר הדתות א. אבוהצירא:

כבר ניתנה תשובה מפורטת מעל דוכן הכנסת בתשובה להצעה לסדר-היום של חברת הכנסת משה שחל. משרד הדתות יחד עם משרד הפנים דואגים לאיתור שטח מתאים לבית-עלמין אשר בו יוכלו להיקבר כל אלה שאינם בני אחת הדתות המוכרות בארץ. כל אורה ותושב במדינה מובטח לו מקום קבורה אם הוא שייך לקהילה ולדת כלשהי המוכרת בארץ.

222. אישור המנהיג הרוחני הדרוזי לגבי דתיותם של צעירים המבקשים דחיית גיוסם

- ב. החלטות בדבר אישור הוראות: 1. בצו מס קנייה על טובין (תיקון מס' 26), תשל"ז—1977; 2. בצו מניעת היצף (היטל על טובין), תשל"ז—1977; 3. בצו שעת חירום (שיעור תשלום חובה) (תיקון מס' 41), תשל"ז—1977; 4. בצו שעת חירום (תשלומי חובה על מלאי של טובין) (מס' 2), תשל"ז—1977; 5. תיקון טעויות לצו תעריף המכס והפטור (החלפת התוספת), תשל"ז—1977 *

מקומית בארץ היצוא גבוה ממחיר יצואם. כמו כן נמוך מחיר היצוא מסך הוצאות ייצור טובין והים בארץ היצוא. נגרם נזק ממשי לענף ייצור נייר "טישו" עקב התחרות במכירת נייר טואלט למשווק, בעוד הצרכן אינו נהנה מהיבוא הזול של חומרי-הגלם. אי לכך נקבע הבסיס לחישוב המחיר כמפורט בצו.

הצו הבא הוא צו שעת-חירום (שיעור תשלום חובה) (תיקון מס' 41), תשל"ז—1977. הצו הזה עוסק בהיטלים על סביבים. לאור השינויים שחלו בשער החליפין של הלירה הישראלית מאז חתימת ההסכם עם השוק המשותף, היה צורך לעדכן את ההיטל בסך 5.50 לירות שהיה עד עכשיו ולהעלותו ל-8.50 לירות.

אולי אציין כאן את החלטת ועדת הכספים. ביקשנו את האוצר שמכאן ולהבא יתאימו את ההיטלים לעתים יותר קרובות לפי השער הריאלי כדי שלא יצטרכו להעלות בשיעור דראסטי וגדול כפי שאנחנו חייבים לעשות זאת הפעם.

הצו האחרון הוא צו שעת-חירום (תשלומי חובה על מלאי של טובין) (מס' 2), תשל"ז—1977. צו זה עוסק בהיטלים על מלאי. עם ביטול והקטנת הסובסידיות בחודש יולי היה צורך להטיל היטל על מחזיקי טובין בגובה ההפרש שבין מחיר הקנייה של הטובין לבין מחיר מכירתם, לשם ספיגת רווח עודף, בלתי-מוצדק כמובן. הצו נוגע לשורה של מוצרים המפורטים בנספח לצו המונח על שולחן הכנסת.

אבקש את הכנסת לאשר את הצווים שהבאתי.

היו"ר פ. שינמן:

אנו עוברים להצבעה.

ה צ ב ע

ההחלטה בדבר אישור הוראות בצו מס קנייה על טובין (תיקון מס' 26), תשל"ז—1977, נתקבלה.

ההחלטה בדבר אישור הוראות בצו מניעת היצף (היטל על טובין), תשל"ז—1977, נתקבלה.

ההחלטה בדבר אישור הוראות בצו שעת-חירום (שיעור תשלום חובה) (תיקון מס' 41), תשל"ז—1977, נתקבלה.

ההחלטה בדבר אישור הוראות בצו שעת-חירום (תשלומי חובה על מלאי של טובין), (מס' 2), תשל"ז—1977, נתקבלה.

ההחלטה בדבר תיקוני טעויות לצו תעריף המכס והפטור (החלפת התוספת), תשל"ז—1977, נתקבלה.

היו"ר פ. שינמן:

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: החלטות בדבר אישור הוראות בצווים. את הצווים יביא יושב-ראש ועדת הכספים.

שלמה לורינץ (יו"ר ועדת הכספים):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מבקש אישור הכנסת לכמה צווים. אנמק ואסביר אותם יחד. הצו הראשון הוא צו מס קנייה על טובין (תיקון מס' 26), תשל"ז—1977. צו זה עוסק במס קנייה על משקאות קלים. עד היום, משקה קל המכיל דירת-חמוצת הפחמן ומשקה פרי הדר, באריות שקיבולן מעל 0.45 ליטר, נהנה ממס מוזל בשיעור 20%, מתוך מגמה להקל על אריות משפחתיות, בזמן שמשקאות אחרים חייבים במס של 35%.

יש עדיין משקאות קלים באותה תכולה שאינם נהנים מהמס המוזל, כגון מיץ ענבים, מיץ תפוחים ומיץ עגבניות. כעת בוטלה האפליה במיסוי והוטל השיעור המזל לגבי כל המשקאות הקלים באריות המשפחתיות. אך מאחר ששונה בסיס הגבייה תוך תרגום המס הקצוב למס לפי ערך, מובא הצו לאישור הכנסת.

הצו השני הוא תיקוני טעויות לצו תעריף המכס והפטור (החלפת התוספת), תשל"ז—1977. מדובר כאן בתיקונים טכניים לתעריף המכס החדש שאושר לפני מספר חודשים. כפי שהוסבר בדברי ההסבר לצו המקורי לא היתה כוונה כלשהי לשנות את התעריפים שהיו בתור קף עקב פירסום הצו, פרט להפחתות שנבעו מהשלב האחרון של החשיפה ומשלב נוסף של ההסכם עם השוק המשותף.

ברם, בהדפסת התעריף נפלו כמה טעויות דפוס, ומאחר שהתיקונים מהווים בכמה מקרים "העלאות" לגבי התעריפים כפי שפורסמו, מובאים תיקוני הטעויות האלה לאישורה של הכנסת.

הצו הבא הוא צו מניעת היצף (היטל על טובין), תשל"ז—1977. צו זה עוסק בעפרונות פאסטל, עפרונות צבעוניים ונייר "טישו".

עפרונות פאסטל ועפרונות צבעוניים מיובאים במ"ח נמוך מהמחיר המקובל. לדוגמה, חומרי-הגלם לייצור 12 פאסטלים מסוג "גיטר" עבה עולה בארץ 2.44 לירות, בעוד שמחיר היבוא מיאפאן של המוצר המוגמר הוא 2.17 לירות פו"ב. מאחר שלא ניתן לוודא הוצאות הייצור ביאפאן נקבע הבסיס לחישוב המחיר כמפורט בצו.

אותו דבר בקשר לנייר. נייר "טישו" מיובא לארץ בגלילים המיועדים להפיכה לנייר טואלט, שמחירם במה"לך העסקים הרגיל של טובין והם המיועדים לתצרוכת

ג. הצעה לסדר-היום

נקיטת אמצעים למניעת שריפות שרבו לאחרונה

נחלץ עד היום לשינוי החקיקה על הקפדה במילוי תק-
נים לאור המציאות החדשה.

אמסור עתה כמה נתונים לחברי הכנסת: בשנת
1976 אירעו בישראל למעלה מ-13 אלף דליקות; רכוש
של 77 מיליון לירות עלה באש — עלייה של 45% לעיר-
מת השנה הקודמת. שנת 1977 תהיה גרועה הרבה יותר,
כי השריפה ב"קרגל" בלבד הסבה נזק ישיר של 400
מיליון לירות, רוצה לומר שזה כמו 4,000 מכוניות שעל
חברת ביטוח לכסות את נזיקיהן.

השריפות היו שונות ומגוונות, במקומות ציבוריים,
ביערות ובמטעים. אבל אם בכל זאת נתעכב לרגע על
השריפה ב"קרגל", שהיתה בעצם המוטיב העיקרי של
הצעת, הרי ברור שבמקרה זה לא היתה הקפדה על
תקנים, לא של ציוד כיבוי אש ולא של זרמי מים שיכו-
לים לעמוד במבחן במפעל שכל כך חשוף לדליקות.
זכור לנו המקרה של אבו רודיס שגרם נזק של 120 אלף
דולר ליום, בנוסף לתשלום של 500 אלף דולר למומחים
שבאו להציל את אשר ניתן היה להציל.

הדין-וחשבון של אגודת האינג'ינרים והארכיטקטים
מ-1975 מונה את הגורמים לאי-ביטוחה של המערכת
מפני הצרות בישראל: (א) ענשה בישראל בשנים האחרונ-
ות שימוש בבנייה הציבורית בחלקי מבנה דקוראטי-
ביים, העשויים לרוב מחמרים דליקים, והתוצאות לא
אחרו לבוא; (ב) טרם קיים חוק ישראלי לגבי תקני
בנייה בטוחה מאש, וזה מהווה דבר חמור מבחינת
נושא זה; (ג) התקנים הישראליים אינם מספקים את
הדרישות. למשל, במרבית הבדיקות שנעשו — בטון,
עץ, קירות ומחיצות — נאמר במפורש כי התקן הישראלי
אינו מקביל לתקן האירופי. הוא נופל ממנו בהרבה
והוא נופל במעט מהתקן האמריקני; (ד) במקומות שיש
בהם תקנים, אין תקנים אלה בבחינת חוק וממילא אין
אפשרות של איכפתים על קבלנים; (ה) גם בנושא של
תיכנון בנייה יש מקום רב למחשבה. אצלנו אין מתכנ-
נים מלכתחילה בנייה שתהיה עמידה בפני שריפות,
היינו שימוש ביכולת הגישה לצנורות מים לכיבוי
והצורך באזורי סיכונים פוטנציאליים; (ו) בעיה ציבור-
רית קשה היא הנושא של פתחי מילוט ממקומות ציבו-
ריים, כמו בתי-ספר, בתי-חולים, בתי-קולנוע ובתי-
סוהר. זכורה השריפה בכלא רמלה שבו נשרפו למות
מספר אסירים רק משום שלא היתה תשובה לבעיה זו.

נושא לא פחות חמור הוא נושא הביטוח מפני שרי-
פות. אין ביטוח חובה לנזקים העשויים להיגרם מהש-
ריפה כתוצאות לוואי. אם ניקח את "קרגל" בתור דוג-
מה, הרי הפועלים שם נותרו ללא סידור עבודה. נכון
ששכרם מובטח לשישה חודשים, אבל אינו ערב
לכך מה יעלה בגורלם לאחר מכן. מקרה זה עלול להיות
חמור הרבה יותר בעיירות פיתוח, כאשר מפעל אחד או
שניים הם מקור הפרנסה העיקרי. שריפה שם יכולה
לגרם לאבטלה ואין לנו תשובה סוציאלית וחברתית
לבעיה.

רק לאחרונה התברר כי חברות ביטוח טגנות ובי-

חיו"ר פ. שינון;

אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום; הצעות לסדר-
היום של חברי הכנסת. כל ההצעות המובאות כאן אוש-
רו כדחופות על-ידי יושב-ראש הכנסת והסגנים. רא-
שונה — ירצעה לסדר-היום של חברי הכנסת ברעם בנו-
שא: נקיטת אמצעים למניעת שריפות שרבו- לאחרונה.
רשות הדיבור לחברי הכנסת ברעם.

עוזי ברעם (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, השריפות בישראל
הפכו לבעיה ציבורית. ציפיתי שנשיאות הכנסת תאשר
את זה כהצעה דחופה לסדר-היום, משום שזאת בעיה
שאנה יורדת מעל דפי העתונות ובתקופה האחרונה זו
בעיה של הציבוריות הישראלית.

לשריפות סיבות מרובות. יש גורמים שנעוצים בסי-
בות אובייקטיביות: טיב בנייה, חשיפות לשריפה. אבל
היום ידוע לחוגי המשטרה במפורש שההצתה הפכה
להיות פעולה מקובלת בעולם התחתון, פעולה שהיא
קלה באופן יחסי, אינה מותירה סימנים; בלשון של העו-
לם והתחתון, היא הרבה יותר "נקייה" מרצח ומפריצה.
יש בחוגי העולם התחתון אנשים שהם מומחים להצתות
ויש גם שכירים שמבצעים אותן. אנחנו עוכדים לפני
גל שרק התחיל — אבל הוא עשוי ללכת ולגאות — של
הצתות חבלניות, לרבות ההצתות של היערות בתקופה
האחרונה.

המשרד שאחראי בישראל על תיפקוד רשות הכבאות
הוא משרד הפנים. למשרד זה היו כשלונות קשים ביותר
בנושא של כיבוי אש. זכורים כשלונותיהם של מכבי
האש בתל-אביב במקרים ידועים: השריפה במפעלי "כר-
מל" ולאחרונה השריפה בבית-החרושת "קרגל" שהביאה
נזק שלא היה כמוהו בתולדות השריפות בישראל. בכלל,
כשאנחנו מדברים על משרד הפנים, יש לזכור נקודה
אחת: שר הפנים הוא השר היחיד בממשלה הנוכחית
שהיה שר גם בממשלה הקודמת. מכאן שאין מקום
לחלוקה הסימטרית שלפיה הממשלה הקודמת אשמה או
הממשלה הנוכחית אשמה. כאן יש שר יחיד שאחראי
לנושא כיבוי האש במשך תקופה ארוכה.

אם אנחנו דנים על נושא כיבוי אש כדאי שנדע מה
הנקודות החשובות הקשורות לנושא ההצתות, לנושא
הכיבוי: (א) בטיחות אש, היינו אש, עשן, התנהגות
והתפשטות האש; (ב) הגנה מפני אש, מה הם חמרי
הבנייה, מה צורת הבנייה, מה החשיפות לגבי שריפות; (ג)
מניעת דליקות, היינו מניעת התהוות מצב שבו יתל-
קח חומר; (ד) כיבוי האש בעצמו, היינו כיצד ערוכים
מכבי האש לכבות הצתות, אם הן מתרחשות. מכאן
שעלינו לעסוק בצד החוקי, בדרכי המניעה, בבעיות
בטיחות ובבעיות של פיצוי נזיקים.

חוק שירותי הכבאות הוא חוק מיושן למדי. מדי
פעם מוכנסים בו שינויים, אך מבלי לשנות את המסורת
הכוללת של חלוקת אחריות, טלאים על גבי טלאים, בין
משרד הפנים לבין הרשויות המוניציפאליות. החוק
קשים לא הגיע בארץ לידי מימוש, בייחוד בכל הקשור
לציוד כיבוי, עוזי בטיחות למניעת אש, ציוד של תח-
נות מכבי אש וכוח-אדם לכבאות. משרד הפנים לא

— הצעה לסדר-היום (ברעם, שינמן, המר); מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת (שינמן, לורד) —

בתל-אביב, ורק לאחר שנתקבלו דרישות מכבי האש אושרה התכנית.

בעניין זה קיים חוק שירותי כבאות, על התקנות שנספחו לו במשך השנים וחוקים אחרים, כגון: חוקי התיכנון והבנייה ורישוי עסקים הקובעים תקנים ושיטות הפעלה ופעולה במקומות ציבוריים ובמפעלים. אנו נותנים את הדעת לדרכי מילוט במבני ציבור והתקנות דורשות זאת. אנשי משרד הפנים עומדים בקשר מתמיד עם מכוני התקנים וכל חומר והערה הנמסרים עליהם מתקבלים במשרד הפנים ללא עירעור.

כנסת נכבדה, אל נשכח שחלק גדול מנוקי השריי-פוט, כפי שכבר אמר הדובר, במיוחד בשנה האחרונה, מקורם בגורם פלילי והכנסת נדרשה בעבר לעובדה זו שהיא חורגת מתחום חוקי הכבאות. גם בוועדת הפנים של הכנסת קויימו דיונים רבים בעניין. בשל העובדות הללו יש אמנם צורך בשיפור מתמיד בעניין ויש מקום לעודד את חברות הביטוח שתדרושנה מהמפעלים שאותם הן מבטחות שיעלו את רמת הבטיחות מפני אש.

אני מבקש להדגיש לפני חברי הכנסת כי העדר משאבים שיביאו לאישור תקני כוח-אדם נוספים אמנם מהווה גורם מעכב באיכות כוח-האדם ומשרד הפנים נמצא בדיון אינטנסיבי עם משרד האוצר בעניין זה.

הנושא ראוי לבדיקה מעמיקה ומדוקדקת וכל חוק ותקציב שהכנסת תיתן לכך יבורכו על-ידי משרד הפנים. אני מציע שהדברים ייבדקו ויידונו בפרטות בוועדת הפנים של הכנסת ואני מציע איפוא להעביר את הנושא לוועדה זו.

היו"ר פ. שינמן:

אני שואל את חברי-הכנסת עוזי ברעם אם הוא מסכים להצעה להעביר את הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

עוזי ברעם (המערך):
בהחלט כן.

היו"ר פ. שינמן:

לפנינו הצעה אחת — להעביר את הצעתו של חבר-הכנסת עוזי ברעם לוועדת הפנים ואיכות הסביבה. אני מעמיד הצעה זו להצבעה.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

רגיש במיוחד. אולי לא אנחנו, רבותי חברי הכנסת, אבל הציבור שנפל קרבן לשריפות והציבור החשוף לפגיעה פוטנציאלית היה רוצה שהבית יתייחס לעניין. משרד הפנים חייב לבנות את הרשות לכבאות תוך שימת-לב ועמידה באתגרים שהזמן גרמם, ועל הכנסת לתת דעתה בנדון. יש להיערך למערכה עקב הידיעות על ההצתות החבלניות ולדון על שיכלול הפעולה המשטרית והממשלתית נגד עולם הפשע. יש מקום לחקיקה שתחסה נזקים ותוצאות לוואי וכן תקבע ותקפיד על תקנים בין-לאומיים המתחייבים מחומרת המצב.

היו"ר פ. שינמן:

רשות הדיבור לממלא-מקום שר הפנים, השר זבולון המר.

ממלא-מקום שר הפנים ז. המר:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אמנם היינו עדים לאחרונה לשריפה הגדולה שפרצה ב"קרנל", מפעל שמאופיו אנו למדים כי מספיק זיק קטן שיגרור לדלי-קה. ברצוני להוסיף עם זאת כי דליקה זו משתלבת בנזקי האש הפוגעים במדינה שהגיעו גם בשנה שעברה לכ-150 מיליון לירות. חוקרי הכבאות ומשטרת ישראל שבדקו את הסיבות לשריפה ב"קרנל" הגיעו למסקנה שלא היתה במקום הזה הצתה ואנו ממתנינים לתוצאות החקירה של הוועדה שנתמנתה על-ידי שר הפנים לעניין זה. כן נחקרות עתה על-ידי משטרת ישראל השריפות ביערות, זאת בעקבות חשד ששריפות אלה מקורן בהצתה דונית.

כשאנו באים לבחון את הסיבות הגורמות לריבוי שריפות — שאגב, בהשוואה למדינות אחרות אנו מן המתוקנות בעולם, הן מנקודת מבט על הנזק שנגרם והן מפגיעות בחיי אדם — יש לציין כי בשל הטכנולוגיה המודרנית והחמרים החדשים המשמשים לבנייה ולמטרת אחרות, האש מתלקחת בקלות-יותר ושריפת את כל הנקרה לפניה.

דוגמאות לכך אפשר להביא מהארצות המפותחות ביותר, מאירופה ומארצות-הברית, על אף התקנים הקיימים שם. בשל כך דרש משרד הפנים כי יצורפו מפקחי כבאות ליד הוועדות המקומיות לתיכנון ולבנייה כדי שיעירו את הערותיהם לגבי התכניות המוגשות לאי-שור. ואכן ליד כל ועדה כזו קיים קצין כבאות העוסק בכך.

ברצוני להזכיר לחברי הכנסת כי משרד הפנים עמד בוויכוח קשה עם החברה המקימה את "דיונגוף סנטר"

היו"ר פ. שינמן:

נשמע עתה הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

ד. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

מזכיר הכנסת נ. לורד:

ברשות היושב-ראש. הנני מתכבד להודיע שהונח היום על שולחן הכנסת, לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, חוק הבחירות למועצת הרבנות הראשית (הוראת שעה), תשל"ח-1977 — שחזר מוועדת החוקה, חוק ומשפט.

ה. חוק הבחירות למועצת הרבנות הראשית (הוראת שעה), תשל"ח—1977 *

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

אני מבקש אישור הבית להצעות הוועדה.

היו"ר פ. שינמן :

היו"ר פ. שינמן :
לחוק המוצע יש שלושה סעיפים ולכל שלושת הסעיפים יש הסתייגויות של חברי הכנסת. האם חברי הכנסת מעוניינים לנמק את הסתייגויותיהם ?

קלמן כהנא (פועלי אגודת ישראל):
כן.

משה שחל (המערך):
כן.

היו"ר פ. שינמן :
לסעיף 1 להצעת החוק, הסתייגות ראשונה של חברי הכנסת צדוק, שחל, עמאר ואלוני. רשות הדיבור לחברי הכנסת צדוק. איננו. רשות הדיבור לחברי הכנסת שחל.

משה שחל (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני שאתייחס להסתייגות ברצוני למחות על הנוהלים המשתבשים בוועדות, על פגיעה במסורת הפארלאמנטאריה שגובשה במשך שלושים שנה. בשבוע הראשון של פתיחת מושב החורף עשה הרוב פלסטר כמעט כל כלל או נוהג שבהם חיינו ולפיהם נהגנו במשך שנים. ואני מוצא לנכון להתריע לפני הבית על תופעה חמורה זו אשר לדעתי, לא היתה בדוגמתה מאז כוננה הכנסת הראשונה ועד היום; ואני אומר זאת במיוחד לאלה אשר טוענים ומצהירים כי הכנסת יקרה להם, כי הפארלאמנט הישראלי חשוב בשבילם. הם פגעו בשבוע אחד כמעט בכל הוועדות, בעשרות מקרים ובצורה שלא היתה בדוגמתה.

באשר להסתייגויות עצמן, אדוני היושב-ראש: בדברי יושב-ראש הוועדה נאמר שההליכים הנחוצים כדי לבחור את הגוף הבוחר לבחירת הרבנים הראשיים ומועצת הרבנות הראשית הם עניין לשישה חודשים. האמת היא שההליכים אלה אינם זקוקים לזמן הזה. יש פעולות שניתן ואפשר לעשותן במקביל. אם אמנם מתכוונים לבצע את הבחירות בהקדם האפשרי אפשר לצמצם את פרק הזמן. החישוב שעשה יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט אינו חישוב המוכתב על-ידי התקנות, על-ידי החוק. כלומר, אין בחוק כללים הקובעים פעולה מסוימת צריכה להתבצע תוך כך וכך ימים ולאחריה תבוא פעולה אחרת. יש פעולות שניתן לבצע אותן בעת ובעונה אחת. יש פעולות שיושב-ראש הוועדה העריך שיעשו בזמן כזה, ואני טוען כי אפשר, אם רוצים, לצמצם מועדים אלה.

ברשות היושב-ראש, אביא דוגמה אחת: יש צורך למנות ארבעה נציגים: שניים מטעם הרבנות ושניים מטעם הממשלה. הנה הרבנות מינתה שני נציגים כדי שיבחרו, שהרי ארבעה אלה בוחרים את יושב-ראש ועדת הבחירות. כאמור, הרבנות בחרה שני נציגים. הממשלה לא מצאה לנכון עד היום הזה לבחור שני נציגים — ממשלה שהיא פונקציונאלית, ממשלה המצ-

לפני שאנחנו ניגשים לחוק עצמו אני מרשה לעצמי לקרוא מכתב שנשלח מיושב-ראש ועדת הכנסת חבר-הכנסת יצחק ברמן ליושב-ראש הכנסת חבר-הכנסת יצחק שמיר. תכנון כלהלן: "הריני מתכבד להודיעך כי ועדת הכנסת בישיבתה היום החליטה, בהתאם לסעיף 99 לתקנון, לשחרר מחובת הנחה מוקדמת על שולחן הכנסת את חוק הבחירות למועצת הרבנות הראשית (הוראת שעה), תשל"ח—1977."

את החוק יביא יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט.

דוד גלס (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אבקש לתקן טעות דפוס בנייר שלפניכם: בסעיף 2, במקום "ושאר חברי מועצת הרבנות הראשית שיכחנו ערב תחילת חוק זה", צריך להיות: "ושאר חברי מועצת הרבנות הראשית שכיחנו ערב תחילת חוק זה".

רבותי, הוועדה דנה היום בהצעת חוק הבחירות למועצת הרבנות הראשית (הוראת שעה), תשל"ח—1977, והיא שינתה את ההצעה המקורית במספר מקומות. ראשית, בסעיף 1 הצעת הוועדה היא שהבחירות יקויימו לא תוך שנה אלא תוך תשעה חודשים מיום תחילת חוק זה. מצד אחד, עמד לנגד הוועדה לוח הזמנים שהוא צפוף ומחייב לפחות שישה חודשים של פעילות מצד ועדת הבחירות, מן היום שבו היא מכוננת ועד ליום עריכת הבחירות ופירסומן ברשומות; מצד שני, נענינו לאותן פניות שאמרו שלא נאה להשאיר את המוסד הזה בצורתו הנוכחית ללא בחירות חדשות ושיש לעשות זאת בהקדם האפשרי. הצעת החוק היא איפוא פשרה בין ההצעה המקורית שדיברה על שנה תמימה ובין הזמן הנחוץ בהכרח שהוא, לפחות, שישה חודשים וחצי.

בסעיף 2 שני תיקונים: ראשית, שני הרבנים הראשיים לישראל ושאר חברי מועצת הרבנות הראשית שכיחנו ערב תחילת חוק זה יוסיפו לכהן עד לקיום הבחירות. המלה "הבאות" נמחקה. שנית, יש כאן תוספת: "כאמור בסעיף 1, מטרת התוספת הזאת למנוע ספק כי במקרה שהבחירות לא התקיימו באותו מועד שנאמר עליו בסעיף 1, יכולה המועצה להוסיף לכהן. התוספת הזאת מבהירה את העניין. כלומר, מועצת הרבנות הראשית תוסיף לכהן אך ורק עד היום שבו נגמרים תשעת החודשים ולא מעבר לתקופה זו.

הוועדה הוסיפה סעיף שלישי שהוא סעיף תשריר האומר שתחילתו של חוק זה ביום ג' בחשוון תשל"ח, 15 באוקטובר 1977. היות שתוקף כהונתה של מועצת הרבנות הראשית פג, למעשה, 15 באוקטובר 1977, ויום הפירסום ברשומות, שהוא יום תחילת החוק, אינני יודע מתי יהיה — בכל אופן לא היום — קבענו שאותו מספר ימים קטן יאושר ותחילת החוק תהיה מיום שכהונת הבחירות הראשית פגה, והוא יום ג' בחשוון תשל"ח, 15 באוקטובר 1977.

— חוק הבחירות למועצת הרבנות הראשית (הוראת שעה) (שחל, קורפו, שוסטק, פעיל, הלל, הכהן, שיגמן, עמאר) —

האלה ולבצע את כל הפעולות, ונאמר לי שלא נדרשו יותר מאשר חמישה שבועות.

(חבר הכנסת מ. הכהן קורא קריאת ביניים).

חבר הכנסת מנחם הכהן, דעתך ידועה. הלא אתה בין אלה המצביעים בעד הארכה ואתה אפילו רוצה בהארכה גדולה יותר. העניין מותר, אבל אני מדבר כרגע על עובדות. מאז נתקבל החוק, שבו נקבע איך בוחרים את הגופים האלה, ועד לביצוע עברו חמישה חודשים בפעם הקודמת. היה נדמה לי שאפשר לקבוע מועד קצר יותר וגם חברים אחרים סברו כך, ביניהם — אם אני רשאי לצטט — חבר הכנסת גדעון האוזנר שבדק התירשם והגיע למסקנה שדרוש מספר שבועות קטן בהרבה מזה שעליו דיבר יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, ובוודאי ששישה חודשים יספיקו די והותר, אם אמנם יש בכוחה הממשלה לבצע את הבחירות.

אדוני היושב-ראש, יש נימוק נוסף מדוע יש לצמצם את התקופה. אם ייקבע מועד של שישה חודשים, מועד קצר ככל האפשר, יש להניח שהבחירות יתקיימו במועדן. אם המועד יהיה מעבר לתקופה הנחוצה, חזקה שהמועד הזה יתארך מעבר לתשעה חודשים, כי אז פירוש הדבר שאין כוונה לקיים את הבחירות בריצינות.

מנחם הכהן (המערך):
תשעה ירחי לידה.

משה שחל (המערך):
הצענו הסתייגות שתגביל את התקופה בסעיף 1 לשישה חודשים. אבל להסתייגות שלנו יש גם תוספת. מאחר שיש כוונות, אולי גלויות, ויש גם כוונות נסתרות, רצינו שייאמר בחוק בצורה מפורשת: הבחירות תתקיימנה תוך שישה חודשים מיום תחילת חוק זה ולא יאוחר מתאריך שייקבע בחוק, והוא: י"א בניסן תשל"ח, 18 באפריל 1978. הכוונה להגביל ולקבוע שאין אפשרות להאריך אותם שישה חודשים בעוד שישה חודשים ואולי ביותר מזה אלא יש תאריך מסוים ומוגדר שבא כתוצאה מהקדמת מועד הבחירות לכנסת וחילופי הממשל. בעקבות זאת היתה איזו שהיא הצדקה לדחות את מועד הבחירות, אבל לתקופה קצרה ביותר.

אני מקווה שהכנסת תשתכנע ותקבל את ההסתייגות שהגשתי לסעיף 1.

היו"ר פ. שיגמן:
רשות הדיבור לחבר הכנסת משה עמאר, להנמקת הסתייגותו.

משה עמאר (המערך):
ברשותך, אדוני היושב-ראש, אני רוצה לנמק גם את ההסתייגות לסעיף 3 כדי לא לדבר פעמיים.

לסעיף 1: ההבדל בחישוב בין שישה חודשים לבין תשעה חודשים, המועד שבו צריך מוסד זה להיבחר, אינו רק הבדל טכני של מספר חודשים אלא הבדל הרבה יותר מהותי. לפי חישוב נכון של זמנים ושל פעולות, שישה חודשים די בהם, למעלה מכל ספק, לבחירתו של המוסד הזה, אם הפעולות תיעשינה במקביל, אם תהיה כוונה ממשית לקיים בחירות ואם המצויים לקיים את הבחירות אמנם יפעלו לקיומן. על כך יש לנו עירעורים ולי יש ספקות שאפילו תשעה חודשים לא

היה השכם וחערב ששריה עוסקים במלאכתם. יסלח לי שר הדתות, מאז הוא נכנס לתפקידו עברו חמישה חודשים; אבל זקוק עלי, לולא עסק בהצהרות מדיניות ובנושאים שאינם נוגעים למשרדו, שהיה יכול להתחיל לעסוק בנושא זה. אחת משתיים: או שהוא עוסק בנושאים שאינם נוגעים לו, ואני יכול להזכיר את ההצהרה בעניין איקרית ובירעם — — —

חיים קורפו (הליכוד):
למי אתה מתכוון, לשר צדוק?
(קריאה: איפה עברו חמישה חודשים? נא לדייק.)

משה שחל (המערך):
אני מתכוון לשר הדתות.

שר-הבריאות א. שוסטק.
לא חמישה חודשים; אפילו לא עברו ארבעה חודשים.

משה שחל (המערך):
אדוני שר הבריאות, שר הדתות מכהן — במחשבה — כבר יותר מחמישה חודשים. יכול היה להתכונן כבר לפני זה, עד שהתחיל המסאומותן שאתם ממשיכים אותו הלאה והלאה. זו ממשלה שראשה הבטיח שהיא תיכון בהקדם האפשרי וששריה יעסוק בנושאים הנוגעים להם. שר הדתות היה עוסק בהכרזות על איקרית ובירעם ולא היה לו זמן לספול בעניינים הנוגעים למשרדו.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
דווקא בעניין איקרית ובירעם הוא היה בסדר גמור.

משה שחל (המערך):
חבר הכנסת פעיל, לא שמעתי.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
דווקא בעניין איקרית ובירעם הוא היה בסדר גמור.

משה שחל (המערך):
יכול להיות שהיה בסדר, אבל אין זה תחום משרדו.

שלמה הלל (המערך):
זה לא נכון שלא היה לו זמן. הוא פשוט לא רצה. הוא דחה את זה בצורה מכוונת ומפורשת.

משה שחל (המערך):
למעשה, זו החלופה השנייה שרציתי להתייחס אליה.

האמת היא, ששר הדתות ומפלגתו מעוניינים, מסיבות פוליטיות, למשוך עניין זה והם גורמים במו ידיהם לביזוי מוסד הרבנות. כי אנחנו ניסינו לבדוק מהו פרק הזמן המינימאלי הדרוש כדי לבצע את הבחירות. בדקנו את זה בשתי אפשרויות — על-פי התקנות עצמן ועל-פי עדותו של יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, שחישוב את העניין והגיע למסקנה שדרושים שישה חודשים. זה נעשה ברוחב-לב רב מאוד, שכן יש לזכור שהוא רצה להצדיק את הנימוק לקביעת המועדים של תשעה חודשים ושנה; אחרי הכול הוא שייך לקואליציה. אבל לפי התאריכים והמועדים, אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אפשר וניתן לבצע את ההליך הזה במשך ארבעה עד חמישה חודשים.

הלכתי ושאלתי גם כן מה היה בפעם הקודמת בצורה מעשית, בכמה זמן היה צורך כדי לבחור את כל הגופים

אין אמון במוסד הזה. אני חושב שצריכים לומר לאותם רבנים ראשיים וחברי המועצה הדתית לשבת ולנוח בביתם, לתת להם חופשה ללא תשלום למשך התקופה עד קיום הבחירות. במשך התקופה הזאת מאפשר החוק קיום פעילות של התפקידים הללו ואין צורך דווקא באלה שנבחרו פעם והיום הם בלתי-אמינים על הציבור, בלתי-אמינים על חברי הכנסת.

לכן, לדעתי, סעיף 3 של חוק תשריר כזה אין צורך בו. אין לנו אמון ברבנים המרכיבים היום את מוסד הרבנות ולא ניתן להם להמשיך. לכן אני מציע בסעיף 1 "שישה חודשים" ולמחוק את סעיף 3.

הי"ר פ. שינמן:

רשות הדיבור לחברת-הכנסת אלוני, להנמקת הס-תיגותה.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

אדוני היושב-ראש. כנסת נכבדה, בניגוד לדעתי ולרצוני, הרוב בכנסת רוצה, ויש לכבד את הרוב הזה, שתהיה לנו רבנות ראשית הפועלת מכוח חוקי הכנסת החלוצית שבהם קובעים אנשים מכל העדות, מכל הסיעות ומכל הדתות. אבל מאחר שהוחלט שרוצים רבנות כזו הפועלת מכוח חוקים של בית מחוקקים, חשוב לנו שאמנם נכבד את החוקים ולא נעשה מהם דבר שחוק הניתן לנתיחה ולמשחק לפי צרכים פסור-נאלים ומפלגתיים. נהיה נאמנים לנורמות של חוק.

יש לפנינו הצעה לתשריר, יש לפנינו הצעה להאריך כהונתם, מכוח חוק של הכנסת, של נבחרים והצעה לדחות את הבחירות לתקופה ממושכת של תשעה חודשים. מישור פה התחכם ואמר שהכרחי תשעה חודשים כי אלה הם ירחי לידה. אבל איננו עוסקים בגילגול נשמות ואין צורך בירחי לידה. אנחנו עוסקים בחקיקה רטוראקטיבית ובנושא שנקרא בחירות. במדינות גדולות ממדינת ישראל ובשיטות בחירות מסובכות מאלה הקיימות כאן בארץ אין מערכת בחירות נמשכת תשעה חודשים. זו שערוריה שאין שנייה לה. אני חושבת שהיה די בשלושה חודשים. אין אלה בחירות למדינה, לכנסת, לממשלה, לרשויות מקומיות, אלא לצורך בחירה מאוד מצומצמת שלא כל הציבור שותף בה. אין ספק שלולא הבעיות האישיות והמפלגתיות ניתן היה לערוך את הבחירות האלה במועד קצר יותר.

כדי לא לפצל את ההצעות מצטרפת אני להצעתו של חבר-הכנסת משה שחל, שהבחירות תיערכנה ב-18 באפריל 1978, י"א בניסן תשל"ח. זמן קצר לפני הפסח ייערך כאן ביעור חמץ, ולקראת החגים — פסח, יום העצמאות ושאר החגיגות למיניהן — תהיה רבנות שלפחות, אם הכנסת רוצה בה, תכהן באופן כשר. ההארכה המוצעת היא צחוק וקלס הן מהמוסד המחוקק והן ממה שנקרא מערכת הבחירות. אנחנו ידענו ויודעים להתגבר ולצמצם את מערכת הבחירות לכנסת — לגוף הקובע את חיי המדינה על כל בעיותיה, בכלל זה, כפי שאנחנו רואים היום, גם את גורלה של הרבנות הראשית — קל וחומר שיש לצמצם מועד בחירות זה ואני מבקשת את חברי הכנסת, הרוצים ואשר הסכימו שתהיה להם רבנות הפועלת מכוח חוק של הכנסת, שיכבדו את מערכת החוק, יעלו אותה ואל יאריכו את מועד הבחירות שלא לצורך.

יספיקו לקיום הבחירות, משום שאין מגמה לקיים את הבחירות למוסד הזה ויש מגמה להשאיר אותו כפי שהוא.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

אתה אמרת שלא צריך לקיים את המוסד הזה בכלל, חבר-הכנסת עמאר. אי-אפשר להחזיק את החבל בשני הקצוות. אתה הודעת שמבחינתך לא צריך בכלל רבנות ראשית. אם כן, מה אתה מדבר על זמנים?

משה עמאר (המערך):

תיכף.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

האמת היא שאתם אינכם רוצים בכלל ברבנות ראשית, לא אתה ולא חבר-הכנסת שחל. אנו יודעים בדיוק מה הכוונה שלכם.

שלמה הלל (המערך):

יש לה סמכויות וזה לא המונופול שלכם.

משה עמאר (המערך):

אני הייתי מחליף את המוסד הזה. הייתי משנה אותו מיסודו. הייתי מוציא ממנו סמכויות בנושאים שהוא לא צריך לטפל בהם. בכלל הייתי משנה את כל הקונ-צפציה של המוסד הזה.

(חבר-הכנסת י. בן-מאיר קורא קרי-את ב-יניים.)

שלמה הלל (המערך):

יש בתי-משפט בארץ.

משה עמאר (המערך):

מאחר שהמוסד קיים על-פי חוק הרי חייבים אנחנו להתייחס אליו כקיים. מוסד אשר איננו נבחר הוא מוסד שמתנוון. מגמתו של הבחירות הן התחדשות המוסד. אם לא מקיימים בחירות — המוסד מתנוון.

מנחם סביר (הליכוד):

אני מכיר הרבה רבנים גאוני עולם שלא נבחרו.

חיים קורפו (הליכוד):

אני מכיר הרבה מפלגות שלא הלכו לבחירות עשר שנים.

משה עמאר (המערך):

כמו שבטבע יש התחדשות, גם מוסדות מדינה צריכים להתחדש. זה כלל שיש לקיים אותה. המוסד הזה מגוון. אתמול שמענו בכנסת, מרוב החברים שדיברו כאן, דברים קשים מאוד על המוסד הזה. הם הצביעו על סיכסוכים אישיים, על ניוון, על שיתוק של המוסד, על פעולות שהמוסד הזה עושה בתחומים שאינם שייכים לו ועל נוקשות וחומרת-יתר בתחומים שכן שייכים לו. למעשה, אילו אנחנו היינו מסכמים את דברי חברי הכנסת מאתמול לגבי המוסד הזה, היינו חייבים להופיע כאן ולומר: אין לנו אמון במוסד הרבנות ובהרכבו הנוכחי.

מה המגמה בסעיף 3? — לשמור על ההרכב הנוכחי של המוסד גם לעתיד לבוא, גם למשך תשעה חודשים. לדעתי — וזו ההסתייגות שלי לסעיף 3 — המוסד הזה בהרכב הנוכחי גמר את תפקידו ב-15 באוקטובר. לנו

— חוק הבחירות למועצת הרבנות הראשית (הוראת שעה). (שינון, פעיל, כהנא, הלל, בן-מאיר, ורהפטינג) —

ד"ר פ. שינון:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת פעיל, להנמקת הס' תיגיותו.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מאחר שוועדת החוקה, חוק ומשפט קיבלה חלק מהסתייגויותי, מאחר שסיעתי תומכת ברעיון הפרדת הדת מן המדינה, מאחר שאנו חושבים כי אין כלל צורך במוסד הרבנות הראשית, ובוודאי לא כמוסד ממלכתי — החלטתי לוותר על הצגת מלוא הסתייגויותי במליאת הכנסת בקריאה השנייה ולא אשתתף בהצבעה על חוק זה גם בקריאה השנייה וגם בקריאה השלישית.

ד"ר פ. שינון:

חבר-הכנסת פעיל, אני מבין שיש לראות את הס' תיגיותך כאילו אינן.

רשות הדיבור לחבר-הכנסת כהנא, להנמקת הס' יגיותו.

קלמן כהנא (פועלי אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, הרשה לי לנמק שתי הסתייגויות בבתי-אחת.

חברי הכנסת, בראשית דברי רוצה אני לומר דבר אחד: יש המעוניינים להעמיד כאן את הוויכוח כאילו הוא ויכוח בין אלה המתנגדים לרבנות ראשית לבין אלה אשר הם בעד רבנות ראשית. העז כתב סלפן של העתון של המפלגה הלוחמת בעד הארכת הסמכות של הרבנות הראשית עכשיו לתקופה של תשעה חודשים — — —

שלמה הלל (המערך):

אתה מתכוון למפד"ל?

(קריאה).

קלמן כהנא (פועלי אגודת ישראל):

כתוב בעתון — — —

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

כוונתך לקעקע את המוסד.

(קריאה: אני רוצה להציל את המוסד — — —)

קלמן כהנא (פועלי אגודת ישראל):

חבר-הכנסת בן-מאיר, אודה לך אם תיתן לי לדבר. כתב העתון העז לכתוב לא פחות ולא יותר אלא בציטוט, שאני אמרתי בכנסת ש"אפשר להתקיים ללא רבנות". ועל סמך דברים אלה העתון המכובד, עורך העתון — שכל דבר אצלו הוא בגדר אגב ואין אצלו שום דברים חשובים אלא בכל הדברים הוא מטפל בדרך אגב — פירסם לא פחות ולא יותר: "הפא"ניק צעק: אפשר להתקיים בלי הרבנות הראשית".

זרח ורהפטינג (חזית דתית לאומית):

הוא לא חבר כנסת.

קלמן כהנא (פועלי אגודת ישראל):

אבל הוא מדווח. זה לא נוח לך שמספרים מה שמתרחש.

זרח ורהפטינג (חזית דתית לאומית):

בכבוד הרבנות חייב גם רב בישראל.

קלמן כהנא (פועלי אגודת ישראל):

אני גיליתי כבוד לרבנות יותר ממך. אני זוכר כאשר פנית לרבנות ולא שמעתם בקולה, ואתה מספר לי על כבוד הרבנות. לא שמעת ממני זילזול ברבנות ואני מבקש ממך שתחזור בך מדברייך. ממני לא שמעת אף מלה אחת. אתה אשם שהכתב שלך ועורך העתון שלך כותבים כך בעתונות, שהוא מסלף, מזייף ומשמיץ.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

מי שעומד על הבמה ואומר שהוא מתנגד להארכת תוקף הרבנות הראשית, פוגע ברבנות וברבנים, בתורה ובכבודה. אין פגיעה חמורה מזאת.

קלמן כהנא (פועלי אגודת ישראל):

בזה חילוקי-הדעות בינינו. אני מכיר רב ראשי, ראשון לציון — המכהן בתפקיד כראשון לציון ואשר עד כמה שאני מבין יהיה גם מועמד לבחירות לראשון לציון — שרוצה לכהן, מפני שיש רבים שרוצים בו — — —

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

יהיו בחירות כדת וכדין — — —

קלמן כהנא (פועלי אגודת ישראל):

אתם מנסים לא לתת לדבר? בבקשה. נדע שיש לכם מיקרופונים יותר טובים משיש לי. זאת נדע. נדע שאתה צודק ויש לך מיקרופון יותר טוב מאשר לי.

ד"ר פ. שינון:

כאשר אומרים מעל במת הכנסת על מישוה שהוא זיפוף, והוא לא יכול לענות, אינני חושב — — —

(קריאה: היושב-ראש איננו יושב עכשיו בתפקיד של המפד"ל, עם כל הכבוד.)

קלמן כהנא (פועלי אגודת ישראל):

יכולת להעיר לי בזמן שאמרתי את הדברים, כשיגמר ששני אמרתי שאפשר להתקיים ללא רבנות, לכן, אצטט מה שאמרתי: "אני בטוח כי לא יקרה דבר אם לא תהיה רציפות בכהונתה של הרבנות הראשית. יהיה מי שיכהן באותם תפקידים טכניים המוקנים לגשיא בית-הדין הרבני העליון לעירעורים. זה מובטח. זה מובטח בחוק. אין לאקונות כל כך רבות ואפשר להתגבר על הבעיות. אולי, אם לא נאריך את תחולת כהונתם של חברי מועצת הרבנות הראשית עד לבחירות הבאות, אולי זה ישפיע על כך שמשדר הדתות יעשה למען החשת הבחירות כדי לסיים את המצב הבלתי-נורמאלי — אני מתבטא בצורה זוירה ביותר — הקיים ברבנות הראשית".

כל זה אומר שאני מתנגד לקיומה של הרבנות ולקיומה של הרבנות הראשית? ... כנראה, גם הרב הראשון לציון מתנגד לקיומה של הרבנות הראשית, מזלזל בכבודה, כי הוא מתנגד לרציפות, הוא נגד החלת הרציפות כפי שחבר-הכנסת בן-מאיר מסביר את הדברים האלה.

אם מישוה רוצה בכבוד הרבנות הראשית — אחרי שעמד על הבמה הזאת מי שהיה פעם שר הדתות, חברי הכנסת צדוק, והאשים בצורה חמורה ואמר דברים חמורים ואף אחד לא אמר אף מלה אחת נגד הדברים שאמר חבר-הכנסת צדוק, מי שהיה שר הדתות — אני חוזר ואומר שמי שרוצה בכבודה של הרבנות הראשית

חוברת א', ישיבה ל'

הראשית (הוראת שעה) (כהנא, בן-מאיר, שינמן, שחל, עמאר, גלס, משל) —

ההסתייגות, כי יש הסכמה, לפחות מצדנו, שאם יש הארכה, צריך לתת תוקף לפעולות הרבנות. לא חשבנו שיש מקום ליצור את החלל שנוצר, על אף התרעומת והביקורת שיש לנו.

אתיחס לדבר אחר ואני מפנה את שימת-לבו של יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט.

היו"ר פ. שינמן:

האם אתה מדבר בשמך?

משה שחל (המערך):

אני מדבר, קודם כול, בשמי. אני חושב שגם בשם חברה-הכנסת צדוק. חברה-הכנסת עמאר נמצא כאן ואפשר לשאול אותו.

אני חושב שבסעיף 3 נפלה טעות וצריך לדבר על "תחולתו" ולא "תחילתו". הכוונה היתה לתחולה ולא לתחילה. העניין איננו בהסתייגות ולכן אני מוריד את ההסתייגות שלי.

היו"ר פ. שינמן:

אני שואל את חברה-הכנסת עמאר אם הוא עומד על הסתייגותו.

משה עמאר (המערך):

ההסתייגות עומדת.

היו"ר פ. שינמן:

רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, לתשובה.

דוד גלס (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אני אתיחס, קודם כול, להסתייגויות לסעיף 1 אשר מבקשות לקצר את הזמן מתשעה חודשים לפחות מכך, לשישה חודשים או אפילו פחות. לדעת חברה-הכנסת שולמית אלוני די בשלושה חודשים כדי לקיים את הליכי הבחירות לרבנות הראשית.

מי שמעניין בתקנות הבחירות לרבנות הראשית יראה שזהו אחד התהליכים המורכבים ביותר, ואולי המורכב ביותר, לבחירת איזה שהוא גוף ציבורי בארץ. אין עוד תהליך ממושך כל כך מבחינת הזמן, נוקשה כל כך, מורכב כל כך. אין גוף אחר שנדרש לגביו איוון בין-עתי, איוון בין נבחר עיריה ומועצות דתיות, איוון בין נבחר ציבור ורבנים. זה תהליך שמחייב אסיפות בחירות של ציבורים שונים, והכול כדי להקנות למוסד הנבחר הזה מאקסימום של הסכמה, לתת אפשרות לעם, באמצעות נציגיו בדרגים השונים, להיות חלק בלתי-נפרד של תהליך הבחירות למועצת הרבנות הראשית.

ירוחם משל (המערך):

אין להתעלם מהיחסים המעוררים ברבנות הראשית. מתפקיד הכנסת לפעול למען יחסי תרבות ונוהלים ציבוריים וחברתיים נאותים ברבנות הראשית ובין שני הרבנים הראשיים.

דוד גלס (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

יידעו חברי הכנסת שמועצת הרבנות הראשית אינה מתמנה, היא באמת נבחרת והיא נבחרת בצורה דמוקרטית, מקובלת. ונותנת ביטוי למירב הציבורים במדינה.

צריך להיות מעוניין שהבחירות תתקיימנה מהר ככל האפשר. אני מצטער על כך שבצורה כזאת מגמיכים את כבודה של הרבנות הראשית.

לכן הצעתי שני דברים. אני הולך בעקבותיו — אני חוזר ואומר — של הרב הראשי לישראל הראשון לציון שהציע אף הוא שני דברים.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

אתה יכול לקבל רב אחד ולא שניים. לא אתה מוסמך לקבוע אחד או שניים. זאת הפגיעה ברבנות.

קלמן כהנא (פועלי אגודת ישראל):

אמרת, תפסיק. אמרת, צעקת כמה פעמים, אתה רוצה לחזור על הדברים האלה פעם, פעמיים? על-ידי זה תצדק?

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

זו פגיעה ברבנות.

קלמן כהנא (פועלי אגודת ישראל):

אתה בוחר בדרך של רב אחד שדורש להאריך. השני אומר שהוא נגד הארכה.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

אני מקבל את שני הרבנים הראשיים.

קלמן כהנא (פועלי אגודת ישראל):

אתה אומר שאתה מקבל, אבל אתה בוחר רק בדבריו של כלום מהם ולא יותר.

(קריאות)

אני מבקש מחברי הבית להצטרף להסתייגויות שלי מפני שאינני מאמין שמשרד הדתות מעוניין בהחשט הבחירות. אילו היה מעוניין בהחשט הבחירות, היה עושה עד היום, בחודשים האחרונים, נאמר חודשיים, פעולות למען קיים את הבחירות האלה. בחודשים אלה הוא עשה רק פעולה אחת, פעולה בעד מינוי נציגים מטעם הרבנות הראשית ומטעם הממשלה. מובן שמועצת הרבנות הראשית הודרה ומינתה נציגים, כי הלא תוקף הכהונה פג ולכן היתה מוכרחה להזדרז. אני אומר שלא עושים ולא כלום ומשרד הדתות לא יעשה ולא כלום למען קדם את הבחירות האלה.

אני מציע, על כן, שני דברים, בעקבות הרב הראשי הראשון לציון. ראשונה, שהבחירות תתקיימנה תוך שישה חודשים מיום תחילת החוק ולא תוך תשעה חודשים, הצעה שנומקה כבר באריכות על-ידי קודמי. זה זמן מספיק בהחלט. אני מציע — כדי לדברך את משרד הדתות ואת כלם לקיים את הבחירות, כדי שתהיה לנו רבנות ראשית שכולם יתייחסו אליה בכבוד, רבנות ראשית נבחרת ולא זו שקיימת על-ידי הארכה של רציפות, זו שיש לגביה כל אותם הדברים שאמרו חברי הכנסת המכובדים — אני מציע שלא תוחל הרציפות על הרבנות הראשית בתוך התקופה הזאת.

היו"ר פ. שינמן:

רשות הדיבור לחברה-הכנסת שחל.

משה שחל (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ההסתייגות שהוג' שה בסעיף זה התייחסה לדרך שבה דנה הוועדה, מאחר שהיתה טענה שזה נושא חדש, אני רוצה להסיר את

יש לו קיום בכיוון זה שפונים אליו אנשים לשאלות ותשובות. זה תל תלפיות, תל שכל הפיות פונים אליו, בארץ ובחוץ-לארץ, פונים לרבנות הראשית ונשמעים למצוותיה. ברגע שאתה אומר שבמשך שישה חודשים יכולה הרבנות לשבת ולא לעשות כלום כאילו אמרת שלא צריך רבנות ראשית.

משה עמאר (המערך):
לא צריך את אלה.

דוד גלס (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

חבר-הכנסת עמאר, דיברת על נוקשות ועל רבנות ראשית בלתי-אמינה. שאל חבריך ויאמרו לך שמאז תקופת כהונתה של הרבנות הראשית הנוכחית אין בעיות במדינה בכל יום שני וחמישי בתחום הגיור, בתחום המעמד האישי, פסולי חיתון וכדומה. תשאל את חבריך בקיבוצים מדוע אין שומעים על הבעיות האלה. התשובה היא שמועצת הרבנות הראשית, ובעיקר הרב הראשי הרב גורן אשר הותקף אתמול, הם אלה הפותרים את הבעיות האלה. אולי עקב כך אין די תעסוקה לכם ולחברייכם לבוא ולתקוף את הרבנות הראשית והממסד הדתי, אבל עובדה היא שמצוקות אישיות רבות נפתרות. היית צריך להתבטא ביתר כבוד כלפי הרבנות הזאת.

אהרן ידליו (המערך):

יש בזה התקדמות, חבר-הכנסת כהנא. התקדמות ראויה לשבת.

דוד גלס (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אני מקבל זאת, יש התקדמות. ראויה הרבנות הראשית, שממלאת את תפקידה הממלכתי בכבוד, שנת-ייחס אליה בכבוד.

אהרן ידליו (המערך):

שתעזור קצת יותר ונתייחס אליה ביתר כבוד.

דוד גלס (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

הייתי רוצה לראות עוד מוסד, כל מוסד שהוא, ציבורי או מפלגתי, שיש בו שקט. מפלגתו של חבר-הכנסת כהנא זו מפלגה שהכל בה מתנהל בהשקט ובשלווה? רק ברבנות הראשית מתקוטטים? הייתי רוצה לראות עוד מוסד שיש בו שני בעלי תפקיד שממלאים אותו תפקיד, אותן פונקציות. אין שני מלכים משמשים בכתר אחד. צריך לתקן את המצב הזה. אם אי-אפשר להגיע בדור הזה לרב ראשי אחד — הרי הצעתי היא הנהגת רוטאציה. אני מקווה שהיא תתקבל. אולי יספיק הזמן כדי להביא את ההצעה לכנסת בהליכי החקיקה המקובלים עוד לפני הבחירות. אני מתנגד לכל ההסתייגויות ומבקש לאשר את ההצעה כפי שהגשתי.

הי"ר פ. שינמן:

אנו ניגשים להצבעה על הצעת החוק בקריאה שנייה. ראשית, נצביע על ההסתייגויות.

ה צ ב ע

התיקון של חברי-הכנסת ה. י. צדוק, מ. שחל, מ. עמאר ושל. אלוני לסעיף 1, לא נתקבל.

התיקון של חברי-הכנסת ק. כהנא לסעיף 1, לא נתקבל.

בסך-הכל צריך להביא בחשבון שתהליך מורכב כזה חייב להימשך זמן. יש ביני לבין חברי-הכנסת שחל ויכות, אין בינינו חילוקי-דעות שאם בודקים את התקן, מפרקים אותו סעיף סעיף, מגיעים לסדר גודל של חמישה-שישה חודשים. לא יכול להיות אחרת. לא הבאנו בחשבון את הדיונים המשפטיים הצפויים בעקבות בג"צים. מתוך תשעת החודשים המוצעים, שישה חודשים וחצי נדרשים בהכרח לקיום הבחירות על-פי התהליכים; ונדרשת עוד תוספת זמן, שכן יש להניח שהגופים במדינת ישראל אינם מבצעים את פעילותם בדיק בתוך מסגרת הזמן המוקצית להם על-פי החוק.

אם מדברים על פירסום ברשומות תוך שבועיים, עדיין אין פירושו של דבר שאתה מוסר למפרסם והוא מפרסם מיד. יש תהליכים שדורשים יותר זמן. אינני יודע איך אפשר לצפות שתוך שישה חודשים אפשר להגיע לבחירות. האם היה זה מכובד יותר אם בעוד שישה חודשים יצטרך שר הדתות לבקש להאריך עוד פעם את תוקף הבחירות לרבנות?

יש רבים מבין חברי הסבורים שהיתה זאת טעות להיענות למשאלת הלב של האופוזיציה ולקצר את הזמן. הם סבורים ששנה זה מינימום הכרחי להבטחת קיומן של הבחירות. הגענו למפרשה מכובדת של תשעה חודשים ואני רוצה להביע תקווה שנעמוד בזמן הזה. אם כי איני בטוח ששר הדתות לא יצטרך לבוא לכנסת עוד פעם ולבקש הארכה נוספת, גם אם נגזר את כל הצעדים להבטחת התהליך בזריזות הראויה.

אינני מבין בכלל את ההסתייגות של חברי-הכנסת עמאר לסעיף 3. הכיצד אפשר? לכולי עלמא נוצר חלל ריק, פער של מוסר ימים בין הזמן שפג תוקף כהונתה של הרבנות הראשית לבין הזמן שהחוק החדש נכנס לתקפו. מה יקרה באותם ימים?

משה עמאר (המערך):

טוב שאלה לא יפעלו מאשר יפעלו. טוב שיישבו בבית עד קיום הבחירות.

דוד גלס (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אני מבין כשאתה אומר זאת.

מכאן אני רוצה להגיע להסתייגות של חברי-הכנסת הרב קלמן כהנא, שאינני מבין אותה כל עיקר. אם חברי-הכנסת עמאר ואמר: טוב, שיישבו בבית ולא יעשו כלום — אני מבין זאת, זוהי תפיסת עולמה של מפלגתו: לא צריך רבנות ראשית, הרבנות הראשית מיותרת. אתה לא אומר שהרבנות הראשית מיותרת. אתה אומר: גם אם לא תפעל שישה חודשים, לא יקרה כל אסון, מה, בעצם, הקביעה שלך? האם אין פירושה שהרבנות מיותרת? תפסת את עורך "הצפה" בביטוי מסויים, אבל הוא דיוק לחלוטין. אתה אומר: הבה נקבע היום שבמשך שישה חודשים הרבנות לא תפעל; לא יקרה שום אסון. אני מודיע לך: יקרה וגם יקרה. ראשית, אתה לא מדייק מבחינה משפטית. יש סמכויות מיוחדות שמסורות אך ורק לרבנות הראשית לישראל ואין להן תחליף ואי-אפשר למלא אותן בשום דרך אחרת. אבל מעבר לזה, הרב כהנא, אנחנו סבורים שהרבנות הראשית לישראל אינה קיימת אך ורק לצורך חוק זה או זה או למילוי סמכויות משפטיות או זו. אצל יהודים רבים מאוד בארץ, דתיים ואל דתיים, הרבנות היא המוסד הפוסק העליון, שמעבר לקיום החוקי שיש לו,

היהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
אבקש למנות.

הי"ר פ. שינמן:
בבקשה.

ה צ ב ע

בעד חוק הבחירות למועצת הרבנות הרא-

שית (הוראת שעה), תשל"ח—1977 — 40

נגד — 22

חוק הבחירות למועצת הרבנות הראשית (הוראת שעה), תשל"ח—1977, נתקבל.

סעיף 1, בנוסח הוועדה, נתקבל.

התיקון של חברי-הכנסת ק. כהנא לסעיף 2 לא נתקבל.

סעיף 2, בנוסח הוועדה, נתקבל.

התיקון של חברי-הכנסת ח. י. צדוק, מ. עמאר ומ. שחל לסעיף 3 לא נתקבל.

סעיף 3, בנוסח הוועדה, נתקבל.

הי"ר פ. שינמן:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה בקריאה שלישית על שלושת הסעיפים של חוק הבחירות למועצת הרבנות הראשית (הוראת שעה), תשל"ח—1977.

1. הצעות לסדר-היום

1. האיום בהשבתת מוסדות החינוך בשכונת התקווה בתל-אביב

בימי החופש הגדול נקרע והושמד הכול. בנוסף על הנזק החמרי הרב קשה לתאר את הנזק החינוכי, כאשר באים הילדים לבית-הספר ורואים את השברים, הקרעים והצואה — ויסולח לי על הביטוי הלא-פארלאמנטרי — שנמרחת בכוונה על השולחנות, המפות והווילונות. שורפים חפצים בתוך הכיתות, בחדרי ההנהלה, במזכירות, שופכים את ה"טוש" שאינו ניתן למחיקה על הרצפות.

לכל פריצה היו תגובות תרבותיות מצד המנהלים. לאחר כל פריצה נכתבו מכתבים אל מנהל אגף החינוך בעיריית תל-אביב ואל מנהל המחוז במשרד החינוך והתרבות. בסוף שנת הלימודים שולפה הופיעו ששת המנהלים לפני מנהל המחוז של משרד החינוך והתרבות והעלו לפניו את הבעיות. תשובתו היתה: המען הוא עיריית תל-אביב. המנהלים ביקשו את התערבותו של מנהל המחוז אצל מנהל האגף בעיריית תל-אביב. המנהלים לא הסתפקו בפגישה זו וקימו בימותם בתקופת החופש הגדול שתי פגישות עם ראש העיריה. לפגישה השנייה הוזמנו עלי-ידי ראש העיריה נציגי משרת תל-אביב והרושם היה כי יש חילוקי-דעות לגבי חלוקת הסמכויות. דרישת המנהלים היתה לקיים שמירה צמודה לגוש מוסדות חינוך סמוכים: שלושת בתי-הספר "אהל", "רמב"ם" ו"עמאל", ועוד שני גני חובה עירוניים — אחד ממלכתי ואחד ממלכתי-דתי. אחד משני אותם גנים נשרף כליל, כנראה בשל הצתה בחופש הגדול, ומאחר שיידרשו חודשים אחדים לשיפוצו היסודי ואי-אפשר לקיים בו לימודים, לומדים 70 ילדי הגן — שתי כיתות — זמנית באחד מבתי-הספר היסודיים הסמוכים.

דרישת המנהלים היתה שמירה של ממש. עד החופש הגדול שמר באותו בית-ספר איש "המשקם", קשיש הנשען על מקל, שהודה כי הוא אחוז פחדים שמא יוכה עלי-ידי הפורצים. בקשת המנהלים היתה להצמיד לבית-הספר שומר בשכר עם נשק. בפריצה האחרונה שהיתה באחד מבתי-הספר נאלץ המנהל לשלוח את ילדי בית-הספר הביתה. הפורצים לא מצאו בבית-הספר חומר ראוי לגניבה מאחר שהכלים האורקוליים, שנרכשו לפני החופש מכספי הביטוח שהוחזרו, חולקו על-פי עזת העיריה לבתי המורים, לשמירה עד לחידוש הלימודים. כאשר לא מצאו הפורצים בבית-הספר דבר ראוי לגניבה, לקחו את כל הבקבוקים מלאי חומר הניקוי שהיו בחדרו של השרת הראשי, שברו אותם לרסיסים ופיזרו את חומר

הי"ר פ. שינמן:

אנו עוברים להצעה לסדר-היום גם היא דחופה, בנושא: האיום בהשבתת מוסדות החינוך בשכונת התקווה בתל-אביב — הצעתה של חברת-הכנסת אורה נמיר. רשות הדיבור לחברת-הכנסת נמיר.

אורה נמיר (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ברצוני להעלות לדיון דחוף במליאת הכנסת את נושא האיום בהשבתת מוסדות החינוך בשכונת-התקווה בתל-אביב. התעניינותו של הציבור בנושא זה גברה עם התערבות יושב-ראש ועד סניף המורים בתל-אביב והודעתו לממונה האזורי על יחסי העבודה על הכרות סיכסוך עבודה בבתי-הספר בשכונת-התקווה.

ברשות היושב-ראש אחרוג מעט מהמקובל ובמקום להשמיע עוד גאום אספר באוני הכנסת את סיפורו של אחד מששת מנהלי בתי-הספר היסודיים בשכונת התקווה, כפי שנכתב עלי-ידי בשעה ששמעתי. יסולח לי על שלא אנוכ בשמו של אותו מנהל ובשם בית-הספר המנוהל עלי-ידי. נראה לי כי סיפורו דומה במידה רבה לסיפורם של חמשת מנהלי בתי-הספר היסודיים האחרים שבשכונת-התקווה. להלן סיפורו:

בשכונת-התקווה שבדרומה של תל-אביב שישת בתי-ספר יסודיים: שלושה ממלכתיים — "התקווה", "ירדן" ו"אוהל", ושלושה ממלכתיים-דתיים — "רמב"ם", "עמאל" ו"מעלה", שאחד מהם בית-ספר מיוחד.

מאז פסח אשתקד החלו פריצות מוחכנות על-פי סדר בכל ששת בתי-הספר. תחילה נגנבו הכלים האור-קוליים; ויש לציין שמרביתם של בתי-הספר היו מצור ידיים היטב, החל ממכונת קולנוע, טלוויזיות, מקלטי רדיו וכלה בפנסים קסם משוכללים למיניהם. בשלב שני, כאשר לא היה עוד בנמצא חומר אורקולי יקר, החלו הפורצים לחבל בבתי-הספר, באחד פחות ובאחד יותר, כאשר ככולם נשרפו מסמכים וחובלו והושחתו עבודות הילדים. לפני שבוע, בפריצה האחרונה שהיתה בבית-הספר המיוחד, נקרע הכול. וכאן יש לזכור כי בבית-ספר מיוחד רוב הלימודים נעשים בשיטה העמלנית ורובם של עורי הלימוד נעשים במשותף על-ידי המורים והילדים. באחד מבתי-הספר נתקיימה בשנה החולפת תערוכת ילדים גדולה על נושא ירושלים ובאתת הפריצות

בשכונת-התקווה, מחר או אתמול זה במקום אחר. הבעיה היא בעיה. אני מעלה את הבעיה.

בעת ביקורו האחרון של ראש העיריה במקום, ב-6 בספטמבר, הועלתה שוב, בכל חריפותה, הדרישה לשמירה יעילה: שומר אחד עם נשק לגוש מבני חינוך הכולל שלושה בתי-ספר ושני גני-ילדים ושומר נוסף עם נשק לגוש שני של שני בתי-ספר ושני גני-ילדים. בתי-הספר היחידים הנמצא מבודד קימעה הוא בית-הספר המיוחד. אך מאז הביקור לא חל כל שינוי.

(חבר-הכנסת ח. קורפו קורא קריאת-ביניים)

חבר-הכנסת קורפו, אם תתמיד לבוא לוועדת החינוך והתרבות, כפי שעשית לפני שבועיים, תשמע את הדיונים שלנו על נושא אבטחת מוסדות חינוך. הנושא שאליו אתה מתכוון קשור לאבטחת בטחונות. הנושא שעליו אני מדברת קשור לאבטחת רכוש.

רוני מילוא (הליכוד):

האם אין הנושא שייך למשרד הפנים?

אורה נמיר (המערך):

אני בטוחה, חבר-הכנסת מילוא. חבר-הכנסת מילוא, אינני גורסת שנושאים כעין אלה, הקשורים לחינוך ולדמויות של הילדים והנוער שלנו, צריכים להיות מטופלים באופן בלעדי על-ידי המשטרה. הנושא איננו רק איך שומרים אלא איך מתכנים לא להשחית. (קריאה: השאלה היא אם אלה פורצים הפורצים או שאלה רק נערים.)

בינתיים כולנו חדלי אונים. אין יודעים מה לעשות בנושא זה.

חיים קורפו (הליכוד):

במקרה זה אותו שר.

אורה נמיר (המערך):

זה רק זמני.

"אומרים" שהופעלו ניידות. למנהל לא נמסר דיווח על כך. משיחות עם אנשי העיריה נמסר כי יש ניידות בלילה. נאמר כי נקבע הסדר עם אנשי מפלג הנוער שאנשיהם ישוטטו בשכונה. השמועה אומרת שהסדר זה נפסק.

הפריצות האחרונות מוכיחות ששמירה כהלכה אין ושומר לבית-הספר אין. הרושם הוא שהפריצות נעשות על-ידי מקצוענים. באחת הפריצות האחרונות באחד מבתי-הספר נחתכו במקצוענות רבה 12 מנעולים, בחלקם מתוחכמים.

יש סברה שהפורצים הם נערים בני 16—17. יש אומרים כי הפורצים באים משכונה סמוכה. עתה הועברו העניינים לטיפול של הסתדרות המורים. עד כאן סיפורו של המנהל.

מה הפלא ומה הרעש, רבותי חברי הכנסת, לשמע הידיעה כי ועד סניף המורים בתל-אביב פנה לממונה האזורית על יחסי עבודה והודיע לה על הכרות סיכסוך עבודה בבתי-הספר בשכונת-התקווה? באותה הודעה הוזהר ועד סניף המורים כי "באם לא ייעשו סידורים מתאימים שיבטיחו שמירה קפדנית על כל מוסדות החינוך במקום, ניאלץ להשביח את בתי-הספר בשכונה תוך שבועיים ימים, ב-26 באוקטובר השנה."

הניקוי עם רסיסי הבקבוקים על פני מסדרונות בית-הספר. אי-אפשר היה להכניס את התלמידים לבית-הספר. משום כך הודיע המנהל לאגף החינוך של העיריה כי הוא שולח את הילדים לבתי-הספר. יום שלם עמלו עובדי הניקוי על פינוי רסיסי הזכוכית וניקוי הבניין.

באותו יום חילק המנהל את המורים לארבע קבוצות: אחת הופיעה לפני מנהל המחוז של משרד החינוך והתרבות; השנייה — לפני מנהל אגף החינוך בעיריית תל-אביב; השלישית — לפני ראשי הסתדרות המורים; והרביעית, שכללה את כל מנהלי בתי-הספר בשכונת-התקווה — לפני ראש עיריית תל-אביב. היתה זו הפגישה השלישית של מנהלי בתי-הספר עם ראש העיריה בנושא הפריצות.

בעקבות פעולה זו הופיעו למחרת לבית-הספר שבו אירעה הפריצה ראש העיריה עם פמליה גדולה ובה ראש אגף החינוך, מנהל אגף החינוך, מפקד משטרת מחוז תל-אביב ואחר קבוצת קציני משטרה ומנהל מפלג הנוער. כולם יחד דנו באמצעים של נלקט. הרושם שהתקבל היה כי האחד מטיל את חובת השמירה על משנהו. מנהל בתי-הספר יצא מפגישה זו בהרגשה לא נוחה. באותו יום ביקרו במקום ראשי הסתדרות המורים שלא הבינו מדוע התממהו המנהלים בפנייתם להסתר תדרות המורים, כאשר מדובר בנושאים מקצועיים חמורים של מתח והרס עבודה חינוכית. במפגש עם ראשי הסתדרות המורים השתתפו כל מנהלי ששת בתי-הספר, נרשמו פרטי הפריצות והוחלט כי אם לאחר כל הפניות וההבטחות תהיינה פריצות נוספות תיכנס הסתדרות המורים לפעולה. מוקד הפעולה הועבר ליושב-ראש סניף המורים בתל-אביב.

לפני שבוע בוצעו שתי פריצות נוספות. בשבת, 8 באוקטובר, נפרץ אחד מבתי-הספר פריצה הנקראת "קטנה" ובה נגנבו כלי הספורט בלבד. הפריצה השנייה, ביום א', 9 באוקטובר — לבית-ספר אחר. הפריצה האחרונה מוערכת כפריצת שיא: גניבה, השחתה, שריפה וליכלוך בצוואה. מנהל בית-הספר שבו אירעה אותה פריצה פנה ליושב-ראש ועד סניף הסתדרות המורים בתל-אביב והוחלט לכתוב מיד לכל הגורמים שיש להם קשר עם בית-הספר. העתק ממכתב זה נשלח לממונה האזורית על יחסי עבודה.

במשך אותה תקופה, מאז הפריצה הראשונה, נכתבו שמונה מכתבים, שהעתיקם נמצאים אתי, לאגף החינוך בעיריית תל-אביב ולמפקח המחוזי של משרד החינוך והתרבות. למשטרה הוגש אומדן הנזק שנגרם לאחר כל פריצה. סכום הנזקים באותה תקופה בבתי-ספר אחר, כפי שהוערך על-ידי הביטוח, מסתכם ב-33,615 לירות. גם העתק מסמך זה נמצא בידי.

שמואל רכטמן (הליכוד):

חברת-הכנסת נמיר, האם את מרשה קריאת-ביניים? הבעיה הזאת קיימת בכל הארץ, יום יום. זו בעיה של עשרות ילדים. המשטרה חדלת אונים.

אורה נמיר (המערך):

תשמע את הצעתו עד הסוף. לא במקרה אני מעלה את הנושא. נושא זה נוגע לא רק לתל-אביב. כדי להמחיש את הדברים חשבתי שבמקום לכתוב נאום מוטב לספר סיפור של אחד המנהלים של בתי-הספר. היום זה

קשים מאוד וגורמים אפילו כבלתי-אפשריים ובהחלט צריכים לבדיקה מדוקדקת. נכון שצריך להתייחס לנגע הפריצות לבתי-הספר בחומרה רבה וצריך לעשות הכול כדי למנוע אותו. אפשר שזוהי אחת החוליות של הפשע בישראל שיש לעשות הכול לחיסולה. במקרה זה אין למשרד החינוך והתרבות היכולת להילחם בפשע. הוא יכול רק להתריע ולעורר את הגורמים שבידם הסמכות, הכוח והיכולת להילחם בתופעה חמורה זו ולמנוע אותה.

כפי שנמסר לי, מנהל המחוז של משרד החינוך והתרבות עשה כפי שאת תיארה, אך לא עם תוצאות משמעותיות בשטח. אבל כל מה שנראה היה למשרד החינוך והתרבות כאפשרי מצדו לעשות — עשה. כפי שמסרת, עוד בשנת הלימודים הקודמת נפגשו מנהלי בתי-הספר מהשכונות עם מנהל המחוז והעלו את בעיית הפריצות והרס הרכוש והעמל של מורים ותלמידים. אלא שבנוסף למה שמסרת, פנה מנהל המחוז בכתב ובעל-פה לאגף החינוך של העירייה, שהיא המופקדת על בתי-הספר, ודרש פעולה בנדון. העירייה מצדה פנתה אל המשטרה ודרשה פעולה נמרצת למציאת עבריינים וכן פעולת מנע על-ידי הפעלת נייטר. המשטרה אמנם חקרה בכל מקרה ומקרה וגם הפעילה נייטר בסביבה המועדת לפרועות זו. אולם כל זה לא הספיק למנוע את הפריצות כליל ולפני שבועיים שוב בוצעה פריצה באחד מבתי-הספר בשכונת-התקווה, כפי שתיארה חברת הכנסת נמיר. מנהל המחוז התריע שוב בפני אגף החינוך בעירייה — בדומה לסיפור של מנהל בית-הספר — ודרש הצבת שמירה. מנהל אגף החינוך של העירייה הודיע למנהל המחוז שהעירייה מטפלת בזאת בשיתוף עם המשטרה.

נמסר לי — ועדיין לא בדקתי יעילותו של עניין זה — כי זה מספר שנים מקיימת משטרת ישראל יחד עם מספר רשויות מקומיות, בעיקר במחוז הדרום, פעילות של גוף הקרוי "נאמני הרכוש". "נאמני הרכוש" הם תלמידי הכיתות הגבוהות של בתי-הספר היסודיים או חטיבות-הביניים, שמתנדבים למלא בימי החופשה מלימודים תפקידי שמירה על מוסדות החינוך כדי להגן עליהם מפני מעשי בריונות ונזקים לרכוש. במקומות שבהם התקיימה פעולה זו אכן נמנעו פגיעות ברכוש ונחסכו רבבות לירות. תפקידם של בני-הנוער הפועלים כ"נאמני רכוש" איננו למנוע פיסית את מעשי הבריונות ובשום פנים אין זה מתפקידם להתערב ולהפסיק פעולות אלה אלא להזהיק את כוחות המשטרה. עצם נוכחותם של בני-נוער אלה בחצרות בתי-הספר יש בה כדי למנוע חלק ניכר מהמעשים הפליליים העלולים להי-עשות בהם.

לאור הערך החינוכי הרב שאנו מייחסים לשמירה העצמית של התלמידים על בית-הספר, הייתי ממליץ לפני הרשויות המקומיות והנהלות בתי-הספר להצטרף לפעולת "נאמני הרכוש", שהיא אמנם פעולה חלקית ואיננה פותרת את הבעיה, אך אפשר שבמסגרת הרעיו-נות לטיפול בנושא יש לבדוק את האפשרות והיעילות של דרך זו.

הנושא הוא רציני ועל כן אני מציע להעביר אותו לטיפול של ועדה, ייתכן ועדה משותפת של ועדת החינוך והתרבות וועדת הפנים ואיכות הסביבה, שתדון בו ותציע דרכים משלה לטיפול נמרץ בו.

רוני מילוא (הליכוד):

האם את מוכנה לקבל את הודעת המורים שרוצים לסדר חשבון עם המשטרה, שאינה שומרת כהלכה, על-ידי השבתת ילדים מלימודיהם? האם מתקבל על הדעת שיושבתי כיתות?

אורה נמיר (המערך):

חברת-הכנסת מילוא, זו היתה הסיבה שבגללה הגשתי את ההצעה לסדר-היום — ואני שמה שהנשיאות אישרה הצעה זו כדחופה — כדי לדון מהר בנושא.

רוני מילוא (הליכוד):

לא שמעתי מלת גינוי למורים שהכריזו סיכסוך עבודה.

אורה נמיר (המערך):

חברת-הכנסת מילוא, אתה תשמיע מה שאתה רוצה להשמיע. אני משמיעה מה שאני רוצה להשמיע. מה שאינני רוצה להשמיע — אינני משמיעה.

חברי הכנסת, יכולתי להוסיף כהנה וכהנה על פריצות נוספות למוסדות חינוך; על מעונות ילדים באחדות משכונות תל-אביב שהבורות הביטוח מסרבות לבטחם בשל תכיפות הפריצות הנעשות בהם. אולם דומני כי כל שאוסיף לסיפורו של המנהל יגרע.

לכן, נראה לי, אדוני היושב-ראש, כראוי ביותר לקיים דיון דחוף במליאת הכנסת באיום בהשבתת מוסדות החינוך בשכונת-התקווה בתל-אביב, ובמיוחד במגזרים.

היו"ר פ. שיגמן:

שר החינוך והתרבות ישיב על ההצעה לסדר-היום של חברת-הכנסת נמיר.

שר החינוך והתרבות ז. המר:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, באמת, אינני יודע אם אני משיב על ההצעה לסדר-היום של חברת הכנסת נמיר כשר החינוך או כממלא-מקום שר הפנים.

יושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
במשותף.

שר החינוך והתרבות ז. המר:

זה רעיון טוב לטיפול משותף בנושא.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אפשר להעביר את הנושא לרבנות הראשית. בורג — —

שר החינוך והתרבות ז. המר:

בכל אופן, פעיל, ברור שכל הדברים לא קרו, כפי שאמרת בקריאת-ביניים, בגלל המשטר החדש.

משה שחל (המערך):

במשטר החדש קבע ראש הממשלה שפונים לכל אחד בתארו. נא לומר איפוא: חברת-הכנסת פעיל.

שר החינוך והתרבות ז. המר:

אני ממכים. אבל כנראה נדרמת, חברת-הכנסת שחל, כי אם אינני טועה חברת-הכנסת פעיל אמר: "בורג".

אדוני היושב-ראש, התיאורים שתוארו על-ידי חברת-הכנסת נמיר על מה שקרה בשכונת-התקווה באמת

אזרה נמיר (המערך):

אני חושבת שאפשר להחליט כבר עכשיו על ועדה משותפת.

היו"ר פ. שינמן:

האם חברת-הכנסת נמיר מסכימה להעביר את הנושא לוועדה?

אזרה נמיר (המערך):

כן.

היו"ר פ. שינמן:

יכולה הכנסת להמליץ שרצוי שתהיה ועדה משותפת. ההחלטה על כך והרכב הוועדה — בידי ועדת הכנסת. יש הצעה להקים ועדה משותפת של ועדת החינוך והתרבות וועדת הפנים ואיכות הסביבה. על הרכב הוועדה תחליט ועדת הכנסת. אני מעמיד להצבעה הצעה זו.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

2. התגברות מעשי הטרור והחבלה

התהוותו והתארגנותו ולפעול למציאת פתרונות שימנעו התארגנות של טרור, שימנעו אפשרות שאכן יתארגנו קבוצות כאלה בעולם כולו ויעשו את מעשי החבלה שלהן הן בארצנו והן במקומות אחרים.

דרושה מלחמה רב-ממדית ובין-לאומית, כי הטרור הפך להיות רב-ממדי ובין-לאומי. הטרור הפך להיות פילוסופיה בין-לאומית של רצח ללא עילה וללא סיבה, רצח לשם רצח. וביממה האחרונה קראנו ושמענו תיאורים מזעזעים על מה שהתרחש במטוס "לוטפאאנה" כאשר טרוריסט ערבי העמיד את קברניט המטוס בין שורות המטוס, הצמיד אקדח לרקתו ולחץ על ההדק.

אנחנו הוזהרנו את מדינות העולם — כאשר התחילה תופעת הטרור של רצח נשים וילדים חפים מפשע, אזרחים שישבו בשלווה בבתיהם — שאם לא תבוא פעילות מיידית, אם לא תהיה התארגנות בין-לאומית להקיע תופעה זו, לטפל ולהילחם בה, לא יצטמצם העניין רק בתחומי מדינת ישראל, הוא יעבור כמגיפה למקומות אחרים בעולם. ואכן כך קרה.

בהודמנות זו אני מוצא סיבה מיוחדת לברך את ממשלת גרמניה המערבית על כך שלא נכנעה לטרור-ריסטים, על הטיפול המוצלח שלה בשיחרור החטופים שבמשך כמה יממות לא ידעו מה יהיה גורלם. רק בדרך זו, רק אם כל מדינות העולם יאמצו להן את הדרך שהתחילה בה מדינת ישראל, ייתכן שיהיה סיכוי לשרש תופעה זו שהפכה למגיפה בין-לאומית.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, תחום נוסף שבו עלינו להילחם בטרור הוא לאורך הגבולות. נכון שאי-אפשר לסגור הרמטית את גבולות המדינה ונכון שאנחנו עדים לתופעה של חדירות המתבצעות מדי פעם, הן בדרך היבשה והן בדרך הים. אנו מצויים להעמיד את האמצעים, להכין תכניות ולפעול כדי למנוע חדירות של טרוריסטים, של מחבלים, מהמדינות השכנות אלינו. אבל יש אמצעי נוסף שלגביו אני רוצה לפנות לממשלת ישראל. כאן אביע חשש שמתגנב ללבי, שמא הממשלה עסוקה וטרודה בדברים אחרים ואינה פנויה לטפל בבבעיה זו בעוד מועד, ובמיוחד במה שאני עומד לומר בהמשך הדברים. נדמה לי שהממשלה הזאת מצטיינת בריבוי הכרוזותיה ובמיעוט מעשיה. ככל שנמשך הזמן שבו הממשלה מכהנת בתפקידה אנו רואים אותה כממשלה שמכרזה הכרוזות ומעמידה סולמות גבוהים שלאחר מכן קשה לה לירות מהם. נדמה לי שמה שקורה לאחרונה, ששרים אינם עסוקים בתחומים הנוגעים להם, ששרים מכריזים הכרוזות שלמתחת הם חוזרים בהם מהן, מצהי-

היו"ר פ. שינמן:

אנו עוברים להצעה הבאה לסדר-היום, בנושא: התגברות מעשי הטרור והחבלה. רשות הדיבור לחברי הכנסת שחל.

משה שחל (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אם יש עניין שבו מאוחדים כל חלקי הציבור בישראל, כל חלקי הבית הזה, הרי הוא רצוננו הנחרץ להילחם במחבלים ובתופעת הטרור בכל הדרכים העומדות לרשותנו ולהגן מפני פעולותיהם וזימויותיהם הרצחניות כלפי המדינה וכלפי כל אדם באשר הוא.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בשני תחומים חלה החמרה בפעולות הטרור: מבחינה כמותית, בחודשים ינואר-אוקטובר 1977 חלה עלייה די ניכרת במספר מעשי הטרור שבוצעו בשטח מדינת ישראל לעומת החודשים המקבילים לפני שנה. התחום השני הוא סוגי הנשק שבהם משתמשים אירגוני החבלה והטרוריסטים בפעולותיהם והנכונות של גורמים ומדינות לספק נשק מתוחכם לאירגונים אלה. רבותי חברי הכנסת, לא מזמן היו ידיעות והשערות כי אין מגיעה שאירגוני תבלה ואירגוני טרור ישיגו אפילו סוגי נשק כאלה שאינם מצויים בידי מדינות רבות, סוגי נשק מתוחכמים במידה כזאת שהם יכולים לחמש צבא מודרני. וודאי שניתן לומר כי לצבאות רבים בעולם אין סוגי נשק שנמצאים כבר היום בידי אירגוני הטרור והחבלה שבמדינות הערביות השכנות. הנכונות של מדינות ושל גורמים לספק ולמכור נשק כזה לאירגוני טרור מחמירה את הבעיה ומעמידה אותה כסכנה של ממש לקיומו התקין והמסודר של העולם החפשי.

לכן המלחמה בטרור אינה יכולה להיעשות אך ורק במישור המקומי, משום שהטרור ומעשי החבלה אינם תולדה של האנשים שנמצאים אצלנו בשטחים או של אנשים שנמצאים בתחום שליטתה של מדינת ישראל. הטרור בחלקו הגדול הוא טרור "מיובא", טרור שמקבל עידוד, סיוע, גיבוי ואימון מחוץ לגבולות המדינה. יש בסיסים מיוחדים שהפכו לכתובת ואליהם מגיעים טרוריסטים מכל העולם. אם מדובר בדרום תימן או בלבנון ואם מדובר בבסיסים במדינות שמאמנות טרוריסטים אלה, הרי שבעיית הטרור הפכה לבעיה כל-לאומית שחוצה גבולות ומקיפה כמעט את כל מדינות העולם.

אין להעלות על הדעת אפשרות שנילחם בטרור כשאנינו רואים באיזה מקום הוא מתארגן. ואחד הדברים היסודיים שעלינו לעשות הוא ללחום בטרור במקום

אבל אסור בשום פנים ואופן לעבור לקיצוניות אחרת, שהממשלה, מתוך סיבות שלה, תמנע מהציבור מידע. על-ידי כך היא רק תעזור לשאננות ולהרגשה של שקט שאינו אמיתי ותמנע מהציבור להיות שותף לכל פעולה, להיות ער ומודע לכך שבעיית הטרור לא נעלמה מה אופק, שהיא קיימת ועלולה ללבוש צורות שונות ומ' שונות. היא איננה רק תופעה שמתבטאת בחטיפת מטוס במדינה. זו או במדינה זו. מלכתחילה היינו אנתנו היעד הראשון והעיקרי של פעולות הטרור ונשארנו כאלה. אותה הפילוסופיה ואותן המטרות של המחבלים לא השתנו. הן רק לבשו צורות יותר מתוחכמות ויותר רגישות.

על כן, אדוני היושב-ראש, אני חושב שראוי כי הכנסת תתייחס לנושא זה ותדון בו לפרטיו וכן תתעכב על הפעולות שצריכות להיעשות בתחום זה.

היו"ר פ. שינמן:

ממלא-מקום שר הפנים, השר זבולון המר, ישיב להצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת שחל.

ממלא-מקום שר הפנים ז. המר:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מאחר שאני משיב על ההצעה כממלא-מקום שר הפנים, שהוא גם ממונה על המשטרה, ולא כראש הממשלה או כשר הבטחון, אינני חושב לפרוש את היריעה ולהקיע שחקים לצרפת ולנורבגיה. אני נשאר בארץ, צמוד להצעה שהוכרה דחיפותה.

משה שחל (המערך):

אתה כמעט השר היחיד הנמצא בארץ. כל כך הרבה שרים נמצאים בחוץ לארץ.

שר התעשייה, המסחר והתיירות י. הורביץ:
מי שמדבר.

ירוחם משל (המערך):

אדוני ממלא-מקום שר הפנים, הנושא שהעלה חבר-הכנסת שחל אינו צמוד לשום שר.

ממלא-מקום שר הפנים ז. המר:

אני לא חולק על הדרך שהוא הציג את העניין, רק הסברתי שאני אוכל לענות, כממלא-מקום שר הפנים הממונה על ענייני המשטרה, על ההיערכות הפנימית כאן לאור ריבוי מסויים של מקרי הטרור לאחרונה.

חיים קורפו (הליכוד):

השר יכול להציע להעביר מחצית ההצעה לוועדה.

ירוחם משל (המערך):

אינני חושב שצריך להגיד שהעניין הוא פנים-ישראלי בלבד, מכיוון שזה מחטיא את המטרה. הנה מדובר עתה על שביתת נגד הטרור שעשויה להקיף את כל העולם.

היו"ר פ. שינמן:

עלי להבהיר כי בישיבת יושב-ראש הכנסת והסגנים נקבע במפורש שההצעה לסדר-היום מתייחסת למעשי טרור וחבלה בארץ. כך היא קיבלה הכרה בדחיפותה. היתה הצעה אחרת שנדחתה לשבוע הבא.

רים הצהרות שהן בבחינת ירי מהמותן ללא בדיקה רצינית — כל זה מחייב את הממשלה, בתחום זה במיוחד, לעשות מאמץ רציני, כי בנפשנו הוא.

אני מציע לממשלה לפעול בכמה דרכים ואמצעים כדי להילחם בטרור ולמנוע אותו: תיאום מלא בין הזרועות השונות של הממשל, תיאום שיאפשר כי תהיה תכנית כוללת ומסודרת. אני מציע לממשלה שתנצל גם את השינוי בדעת הקהל, לאור המקרים שקרו באחרונה, ותפעל בדחיפות ובאמצעים שלא היו דוגמתם במישור הבין-לאומי כדי לנסות להגיע לאמנה, שבה ישתתפו כל המדינות, למלחמה פעילה נגד הטרור. אציין את פרשת אבו דאוד, את התנהגותה של ממשלת צרפת שלא הסכימה או להסגיר אותו מחבל שתיכנן את רצח הספורטאים הישראליים במינכן — כתוספת, כדירבון, כפרס המאפשר למחבלים ולטרוריסטים להתארגן, דבר שבעקבותיו מחמירה הבעיה והיא תגיע לכל תחום, היא לא תפסח על שום מדינה.

אני נזכר בעת שהזהרנו את מדינות אירופה לאחר פרשת אבו איאד ואמרנו כי הטרוריסטים האלה עוד יגיעו לאירופה, שאל תשלילה עצמן מדינות אירופה כי אם תנהגנה במורד לב ייעצר הטרור לפני שיגיע אליהן. ואמנם, עובדה היא שלאחר מכן היתה חטיפת המטוס הצרפתי של "איר פרנס" ומה שקרה לאחרונה בגרמניה הוא הוכחה נוספת.

אני מציע שהממשלה תתייחס לטרור גם בתחום נוסף, טרור שהוא אולי איננו פסי, טרור מוסווה, אבל יש לו אותה מוטיבאציה. אני מתכוון לטרור של החרם הכלכלי שדרכו אפשר לפגוע בכל מדינה ולגרום לה סבל וכן להפוך אותה לאותה מטרה של הגורמים החבלניים, מכיוון שהפילוסופיה העומדת מאחורי שני סוגי הטרור היא זהה.

הנה הודיעה היום ממשלת נורבגיה על ביטול חוזה שנחתם בין מספנה בנורבגיה לבין גורם מצרי, משום שהיה בו סעיף המטיל חרם על מדינת ישראל ומפלה אותה. ממשלת נורבגיה מצאה לנכון להתנגד ולהילחם בעניין זה ואני חושב שצריך לשבח את אומץ לבה, כי צעד כזה הוא אחד מהצעדים הרבים שצריך לנקוט.

אולם, אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, במיוחד עלינו להיות ערוכים למלחמה בטרור שעלול ללבוש ממדים יותר רחבים ואשר בגלל עיתויים ואירועים מסויימים עלול להיות נחלתנו בעתיד לבוא. במצב של רגיעה עלולים אירגוני הטרור המוסתים על-ידי גורמים ערביים, ולא רק ערביים, לנסות ולשבש את החיים הרגועים הן בשטחים והן במדינת ישראל עצמה. אפשר רות נוספת היא נסיונות של אירגוני הטרור, בתקופה של הידיברות לקראת הסדר או אפילו מחשש להידברות כאלה כאמצעי להשגת פתרון פוליטי, לשבש את המהלך כים האלה ולהרבות במעשי טרור. המטרה היא, כמוכן, לשבש את יכלתנו להתארגן הן בעת רגיעה והן בשעת-חירום.

על הממשלה להתארגן ולהיערך לקראת כל אחת מהאפשרויות האלה. היא גם צריכה להכין את הציבור בכל תחום ותחום, לא לטשטש ולא להסתיר, לא להביא למצב של רגיעה שדאינה על-ידי הסתרת עובדות ומידע. אני יכול להבין את השיקול, הוא יכול בהחלט להיות מוצדק, שאין לפרסם כל מקרה וכל מעשה חבלה ואין ליצור פאניקה — גם כדי לאפשר לגלות את המבצעים.

המופעלים בצורה מוגברת תחת פיקוד המשטרה, לרבות בשעות היום. כאן המקום להזכיר לטובה את פעילותם המבורכת של גורמי הבטחון האחרים, ביניהם שירות הבטחון הכללי.

בין השאר הגברה הנוכחת, הערנות והפעילות של הכוחות המשטריים השונים ברחובות, בשוקים, בבתים המסחר ובמקומות אחרים שבהם מתאסף קהל. יחידות המשטרה שאליהן נלווים אנשי המשמר האזרחי והג"א עוסקות גם בפעולות שיטור מיוחדות תוך שהן סורקות אזורים במקומות הישוב ומבצעות חיפושי פתע מדוק-דקים בכליהם של העוברים ושבים. כן מוקמים מחסומים שלא בשיטה קבועה ובהם מתבצע חיפוש בכלי רכב וגרשמים פרטיים של העוברים.

משטרת ישראל קיימה וגם מקיימת מערכת-הסברה נרחבת בקרב האזרחים כדי להביא אותם ליתר ערנות בכל מה שקשור לעצמים חשודים ואנשים חשודים. אף-על-פי שבשל עובדה זו מועקות ומגיעות ניידות המשטרה, ולא פעם גם במקרים של חשדות שנתבדו, מעודדת המשטרה את האזרחים להזעיק אותה ובלבד שהאזרח יידע כי גורמי הבטחון מוכנים ועושים ככל יכולתם למנוע פיגועים. המשטרה סבורה כי רצוי מאוד שהאזרחים יודיעו וידווחו בדחיפות על כל מקרה חשוד. בעניין זה גם מתקיימת פעולת הסברה בקרב תלמידי בתי-הספר למען ירחקו ממקום האירוע וידווחו אף הם על גילוי חפצים חשודים ודברים יוצאי דופן.

אני משוכנע שהממשלה הזאת, ככל אופן הגורמים המטפלים בנושא, ערים לכל האספקטים של הלחימה בטרור, הן העולמי והן הישראלי. ממשלת ישראל יכולה בהחלט לרשום לעצמה את התג של חלוצת המאבק הבין-לאומי הזה, חלוצת נחרצת שנכונה להציל חיי אדם מול מתבלים וסיכונים, דבר אשר אולי לא מתקבל אפילו באומות אחרות — אני שמח שהאומות נכונות לזה עכשיו — ומביצע אנטבה מאפיין את הנכונות היהודית להגן על חיי האזרחים מול המתבלים. אני בטוח שהממשלה נחרצת במחשבתה להיאבק בנושא זה.

מכיוון שיש פרטים שלא כדאי לפרטם כאן מעל במת הכנסת, רצוי שוועדה, שהיא באופן טבעי סגורה יותר, תטפל בנושא. אני מציע להעביר את הנושא לוועדה של הכנסת. לאור האספקטים שהועלו כאן אני חוֹכך בדעתי אם לוועדת הפנים או אם לוועדת החוץ והבטחון. אני נוטה לומר — לוועדת הפנים, לאור ההצעה שהוגשה והטיפול המקומי שבעניין, אבל אני מוכן להשאיר זאת פתוח להכרעה של ועדת הכנסת.

היו"ר פ. שינמן:

האם חברה-הכנסת שחל מסכים להעביר את הנושא לוועדה?

משה שחל (המערך):
כן.

היו"ר פ. שינמן:
השאלה לאיוו ועדה.

משה שחל (המערך):
לוועדת הפנים. אי-אפשר למנוע דיון בוועדת הפנים בדברים שהיא ממונה עליהם.

ממלא-מקום שר הפנים ז. המר:

אגב, אעיר שתי הערות בשטח הבין-לאומי, עוד בטרם תשובתי להצעה לסדר-היום: האחת, קראתי ששר הפנים הקבוע שלנו נפגש עם עמיתו הבריטי והציע להקים אינטרפול של לחימה בטרור העולמי. אם זה יתממש, זה ודאי שינוי לטובה. השנייה, אני בהחלט מצטרף בהזדמנות זו לברכה לגרמנים על הפעולה שנקטו. אני מברך אותם על עצם ההכרעה לפעול, על ביצוע הפעולה ועל ההצלחה הראויה לשבח רב ואשר בוודאי תהיה לה השלכה בין-לאומית חשובה ביותר. הפילור סופיה הבין-לאומית והנחרצות חשודה ביותר. להילחם בטרור — עליהן מגיעים שבחים רבים והזדהות.

הערה נוספת לפני שאגע בגופם של דברים. אני גם אענה לגוף העניין מבלי להיכנס לנושאים הפנים-ארציים של ממשלה זו או זו, כפי שנידונו כאן לא במרומוז על-ידי מגיש ההצעה לסדר-היום, אולי מתוך סיבות אופוזיציוניות. אעיר רק הערה אחת כדי להבליט את האמת כמות שהיא, ואני אמר זאת מנסיון אישי ומידיעה אישית כחבר הממשלה. הקודמת וכחבר הממ"שלה הזאת.

ייתכן שממשלה זו עדיין יש בה כמה פגמים. אולם, אם יש לה שני דברים שהיא מצטיינת בהם יותר מאשר הממשלה הקודמת, הרי הם דווקא הדברים שחבר-הכנסת שחל האשים אותה בהם ללא יסוד: א) ששריה, רובם ככולם, לא מכריזים הכרזות שאינן נוגעות לתחום משרדיהם ובכלל אינם מכריזים הכרזות בין-לאומיות ואחרות; ב) ששריה עוסקים ממש בתחום משרדיהם. אולי יש דברים אחרים שאינם בסדר, אבל בנושאים אלה אפשר לשים את היד על הלב ולומר כי הם שני דברים שהממשלה בהחלט מצליחה בהם בשלב זה.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

לא כל השרים עוסקים בתחום משרדיהם; יש חריג אחד — שר החקלאות עוסק קצת גם בבטחון.

ממלא-מקום שר הפנים ז. המר:

אבל אני שמח שאתה מודה, לפחות בעמקי לבך, במרבית טיעוני.

מהנתונים שנאספו על-ידי גורמי הבטחון השונים, ביניהם משטרת ישראל, התברר שבתקופות מסוימות בשנה וכן עקב אירועים ונסיבות מסוימות פוליטיות אירגוניות, כאלה או כאלה, אצל המתבלים, יש עלייה במספר הפיגועים והנסיגות לפיגוע שמבצעים על-ידי גורמים עוינים. אמנם נכון שחל גידול במספר נסיגות הפיגוע בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד, אולם חל גידול גם במספר הגילויים.

הגידול בנסיגות הפח"ע נובע מכמה סיבות, ואני אציע לברר אותן בוועדה של הכנסת שאליה אציע בסוף דברי להעביר את הנושא הזה.

בשל העובדות שמנתי, כלומר ההערכה הקיימת לגבי מועדי פיגוע שבהם יש הגברה בנסיגות לפגוע, קבע פיקוד המשטרה כי יש להנחות את דרגי השדה במשטרה הן בשיטות מניעה והן בהתארגנות אחרת לגבי נקיטת צעדי מנע. התארגנות זו של המשטרה מתבצעת, בין השאר, באמצעות העברת הנחיות והוראות פעולה גם לגופים אחרים, ביניהם המשמר האזרחי והג"א,

חוברת א', ישיבה ל'

— הצעות לסדר-היום (שינמן, ארבל-אלמוזלינו, משל, קורפו, פעיל, אמיר) —

היו"ר פ. שינמן:

יש הצעה להעביר את הנושא ישירות לוועדת הפנים ואיכות הסביבה. אני מעמיד הצעה זו להצבעה.

רצוי ביותר שההצעה תועבר לוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

רצוי שוועדת הכנסת תקבע.

3. פיטורים המוניים במפעל "כיתן" בדימונה

אני לא יודע. אגיד לך בעדינות, חבר-הכנסת שמואל רכטמן: אילו היו 213 העובדים או הפועלים הללו מקבלים את מכתבי הפיטורים ולא היו משביתים את המפעל אלא הולכים הביתה וההסתדרות היתה מתחילה לטפל בעניין רק בעוד יום-יומיים — היום הם היו מפוטרים סופית.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
ההסתדרות טיפלה מיד.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
ההסתדרות טיפלה מיד לאחר שעשו צעקות.

יעקב זיאק אמיר (המערך):
חבר-הכנסת פעיל, כדי לעדכן אותך: ההסתדרות טיפלה לא מהבוקר המפורסם אלא גם לפני כן.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
לוא היה הטיפול ההסתדרותי מביא לכך שהנהלה לא היתה שולחת את מכתבי הפיטורים והיה מתנהל משא-ומתן כמקובל, הייתי אומר שהטיפול הצליח.
(חבר-הכנסת י. משל קורא קריאת ביניים)

לא ידעתי שצריך לגנות מעל במת הכנסת, על-ידי חברי מפלגת העבודה, מעשה ספוגטאני של עובדים הצרים על מפעל. לא ידעתי; עכשיו אני יודע.

ירוחם משל (המערך):
חבר-הכנסת פעיל, למה אתה מערבב פעולה שעשו — — —

מאיר פעיל (מחנה שלי):
אני לא מערבב שום דבר. אני רוצה להודיע כאן שאילו הם לא היו עושים ביום ב' מה שעשו, יש חשש גדול שנושא זה היה נגמר מתחת לשולחן.

יעקב זיאק אמיר (המערך):
אתה לא מדייק. אנשי מפלגת העבודה — — —

היו"ר פ. שינמן:
חבר-הכנסת אמיר, תוכל לתקן מה שתמצא בדבריך.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
אבי ז"ל היה פועל פשוט במפעלי ים-המלח מ-1929 ועד 1948. אני זוכר כמה פעמים עשו העובדים דברים כאלה ולכן יש לי דרך-ארץ עמוק לעובדים העושים מעשים כאלה. אני יודע שיש ציבור מאורגן שאינו עושה דברים כאלה ואני יודע עד היכן מסוגלת ההסתדרות להגיע.

היו"ר פ. שינמן:

אנו עוברים להצעה האחרונה לסדר-היום, בנושא: פיטורים המוניים במפעל "כיתן" בדימונה — הצעתם של שני חברי-הכנסת מאיר פעיל ויעקב זיאק אמיר.

ירוחם משל (המערך):
אני מקווה שכל אחד ידבר בנפרד.

היו"ר פ. שינמן:
רשות הדיבור לחבר-הכנסת פעיל.

חיים קורפו (הליכוד):
לדבריו של חבר-הכנסת פעיל מעל הבמה יש יתרון גדול מאוד: אנחנו לא שומעים את קריאות-הביניים שלו.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
אבל לעומת זה אנחנו שומעים מפיו דברי חכמה שמרניים את הנפש.

אני רוצה להעיר משהו למזכיר ההסתדרות: הכנסת היא מוסד מעניין מאוד, אבל לא זכור לי — ואני חבר בכנסת ארבע שנים — ששני חברי כנסת או שלושה חברי כנסת ידברו על נושא אחד בבת-אחת מעל הבמה.

ירוחם משל (המערך):
תקבל זאת ברוח טובה.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
זה עדיין לא קונצרט.

ירוחם משל (המערך):
אני לא רוצה שתדברו שנים יחד.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
אין לכבודו מה לדאוג, חבר מפלגתו זיאק אמיר ידבר והכל יהיה בסדר. אם, חס ושלום, תצטרך להסכים לדעתי תהיה לך בעיה השבת הזאת.

קרה דבר בישראל. אינני זוכר מתי היו פיטורים בכמויות כאלה, אבל למען הסדר הטוב אגיד כמה משפטים על מה שאני יודע, ואני יודע מן העתונות: ביום שני האחרון בבוקר, בתחילת העבודה, קיבלו, לפי העתון, 213 עובדים במפעל "כיתן" דימונה מכתבי פיטורים. לפי העתון של היום מדובר ב-229 עובדים, אבל הבעיה נשארת עקרונית באותה מידה. העובדים הגיבו באופן מידי ובלתי-מתוכנן מראש, אבל במאורגן: סגרו את שערי המפעל — עשו טוב מאוד — צרו על משרדי הנהלה — עשו טוב מאוד — והצליחו בגלל פעולה זו לגייס את מוסדות ההסתדרות, מועצת הפועלים, הוועד הפועל עצמו ודעת הקהל.

(חבר-הכנסת ש. רכטמן קורא קריאת ביניים).

ירוחם משל (המערך):

חבר-הכנסת פעיל, אתה יכול לדבר על כל נושא. אבל תיאור העובדות חייב להיות נכון. בנושא דימונה — זה שנים שההסתדרות מטפלת. באתי הבוקר לשיחה עם הפועלים. אתה מדבר דברים שלא בדקת. ואומר שאתה מצטער על שההסתדרות עמדה מן הצד בנושא זה, וזה לא מתאים לך. אבקש ממך לקחת את דבריך בחזרה.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

מותר לי לשאול אתכם שאלה? מדוע קרה שביום ב' בבוקר התפרצו העובדים וסגרו את שערי המפעל וצרו על משרדי ההנהלה? למה? ההסתדרות אמרה להם לעשות זאת? אלה הן העובדות.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

חבר-הכנסת פעיל, אם אתה לא יודע אספר לך אחר-כך.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

יפה, ספר לי.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

קצת מתינות.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אם תוכיחו לי שהעובדים התנהגו כך בהנחיות מועצת הפועלים או ההסתדרות אוריד לפניהם את הכובע.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אין לך כובע.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אם יתברר לי שהטיפול שלכם לא הביא לתוצאה, ומה שעשו העובדים ביום ב' לפני הצהריים הוא שגרם לנסיקה מתודשת של המאבק — יש לשבת את הפועלים ב"כיתן דימונה".

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):

מה הנושא של חבר-הכנסת פעיל — פעולת ההסתדרות או פיטורי העובדים?

מאיר פעיל (מחנה שלי):

מה אתם מקפצים? לוא היתה ההסתדרות לוחמת כהלכה לא היו הבעלים מעיזים, להערכתי, לפטר 213 עובדים במפעל דימונה.

ירוחם משל (המערך):

את תשובת הפועלים קיבלת בבחירות להסתדרות.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

תשובת הפועלים. אני ואבוי לנו. הפועלים העלו את בגין לשלטון ואתה מדבר? עכשיו אתה מקבל את זה?

(חבר-הכנסת י. משל קורא קריאת-ביניים)

מיד אמתיש לך מי קאליבר. הגיע הזמן שההסתדרות תהיה קאליבר. האם אני מדבר אתך על קאליבר? לוא היתה ההסתדרות "קאליבר" לא היתה הנהלת "כיתן דימונה" מעיזה להוציא את 213 הודעות הפיטורין האלה.

מה אתם בעצם רוצים? לנסות לגמד את מה שעשו עובדי "כיתן דימונה"? אלמלא מה שהם עשו לא היו יודעים בציבור מה קרה שם; ועלי-ידי האקט הזה הביאו הפועלים נושא אל הציבור. כואב לכם? למה חבר-הכנסת אמיר נרשם להביא נושא זה לכנסת דווקא ביום שני — האם משום שההסתדרות הצליחה בטיפולה?

ירוחם משל (המערך):

כל מה שחבר-הכנסת ז'אק אמיר עשה — — —

מאיר פעיל (מחנה שלי):

יפה מאוד, אבל למה הוא נאלץ או נדרש או חשב ביום ב', במהלך היום, להגיש את הנושא הזה לדיון בכנסת? למה? מאותה סיבה שאני עשיתי זאת.

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):

עכשיו דבר לעניין.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

תודה רבה, גברת ארכלי-אלמוזלינו. אולי אין זה מקרה שבעצם אני מוצא את עצמי לפתע בוויכוח אתך ועם חבר-הכנסת משל.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

זה חבל, מאיר, אתה חוטא לנושא.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

יש לי הצעה אליך: אולי תגיד לחברייך לשתוק.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

ואני מציע לך: אתה אל תתקוף.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אל תתגלו במלוא ערוותכם.

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):

אל תראה גבורה. דבר לעניין.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אינני רוצה להראות שום גבורה. קטונתי מלהיות גיבור.

היו"ר פ. שינמן:

חבר-הכנסת פעיל, כל מה שאתה אומר זה על חשבון הזמן שלך.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אינני נבהל מזה. פוליטית, חשוב לי לחשוף לפני הציבור שהנהגת מפלגת העבודה, בתפיסותיה העקרוניות, אינה כל כך רחוק, בעצם, מהשר הורביץ.

(חברת-הכנסת ש. ארכלי-אלמוזלינו קוראת קריאת-ביניים)

היו"ר פ. שינמן:

חבר-הכנסת פעיל, אתה צריך לדבר על פיטורים המוניים במפעל "כיתן".

מאיר פעיל (מחנה שלי):

כן, חשוב לי להראות, למשל, ששושנה ארכלי-אלמוזלינו היא יותר ליכודאית מאשר חלק מאנשי הליכוד. חשוב לי להראות את זה.

יעקב זאק אמיר (המערך):

תראה את קציר ההצעות בתחום החקיקה הסוציאלית בכנסת השמינית.

ורשנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):

אני מודיעה לך: בכל הנאום הזה נגד ההסתדרות הסתית את הפועלים. אין לו שום יסוד ושום בסיס.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

עוד לא הסתיי שום דבר. את מסיתה אותם נגד ההסתדרות. כל מלה שאת מוציאה עכשיו מסיתה את העובדים נגד ההסתדרות, כי הם רואים אותך בתדמית מלאה.

ורשנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):

התדמית שלי בציבור אינה זכורה לך. שטויות איננו רוצים לשמוע.

הי"ר פ. שינמן:

חבר-הכנסת פעיל, מחצית הזמן שלך כבר עברה.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אדוני היושב-ראש, תקל על הנואם, במטותא מכבודך.

הי"ר פ. שינמן:

למה אתה מתווכח? אתה תגיד את דברך.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אולי כבודו מוכן לדבר אתם קצת?

הי"ר פ. שינמן:

אבל אל תתווכח, אל תענה.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אתה שכחת שאינני מדבר בקריאות-ביניים אלא מהדוכן.

הי"ר פ. שינמן:

בסדר, אדרבה, דבר.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אפשר להמשיך?

הי"ר פ. שינמן:

בבקשה.

יעקב זאק אמיר (המערך):

אתה הכנת שיעורי בית. תמשיך.

ירוחם משל (המערך):

למה אתה מתרגז מקריאות-ביניים?

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אינני מתרגז. אתה מתרגז. אלמלא היית מתרגז לא היית מדבר. כי פתאום התברר לך כי מה שעשו העובדים ביום ב' קצת צורב בצדיה של ההסתדרות כולה.

הי"ר פ. שינמן:

חבר-הכנסת משל, אתה מתווכח ולא מדבר לעניין.

ורשנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):

היום אתה מקבל בלתי-מספיק בשיעורי בית.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

עכשיו הבעיה העקרונית: את תפקיד ההסתדרות כבר ליבננו פחות או יותר. עוד לא ליבננו את הכל, אבל ליבננו במקצת איך אתם מגינים על הפועלים כל הזמן. עכשיו נדבר על הבעיה שעלתה פה. לעניות דעתי, בחודשים האחרונים מסתמנת מגמה אצל הקבר-ניטים הכלכליים של הממשלה החדשה, ואם אפשר לתאר אותה במלה אחת הרי זו נטייה להפעיל את המשק הישראלי לפי שיטת ה"ביג ביזנס" האמריקנית, השיטה הרכושנית, שבה הקריטריון העליון, וכמעט היחיד, הוא הרווח: האם מוסד יכול להראות רווח בסוף שנה, שנתיים, שלוש או לא. זה קריטריון רכושני מובהק וידוע מזמן. במקומות רבים הוא הוכיח את עצמו כהלכה מבחינה כלכלית ואינני רוצה להיכנס לוויכוח על זה. אלא מה? בתנאי מדינת ישראל, בתנאים המיוחדים במינם, כשהייצור קשה מנשוא, לעתים השיקול הזה, אם הוא שיקול בלעדי או בלבדי, מסוגל להוביל את המשק שלנו להתפתחות שהיא אנטי-ציונית. לדוגמה: אם מפעל תעשייתי מסוים או שני מפעלים או שלושה מפעלים אינם רווחיים במשך תקופה מסוימת, יכולים או השר הנוגע בדבר או הממשלה או הבעלים, בין פרטיים ובין ציבוריים, לומר: למה לנו לעסוק בייצור בתעשייה שהוא עבודה קשה? אם הרווח הוא קריטריון עליון אולי כדאי לנו לעסוק בייבוא של אותו פריט ואז נרוויח יותר. אולי הציבור בישראל יקבל אפילו סחורות או מוצרים זולים יותר, לעתים אפילו באיכות משובחת יותר, אם כי לא תמיד... צריך להיזהר מהקו הזה, כי הוא קו טבעי לשיקול רכושני מובהק. אני לא בדקתי, למשל — ואני נוהג, מפני שלא בדקתי — מדוע החליט שר התעשייה, המסחר והתעסוקה או לסגור חלק ממפעלי הסוכר בארץ ולהעדיף את היבוא. אני מניח שיש לו ודאי שיקול כלכלי, כי זול יותר להביא סוכר מאשר לייצר בארץ — גם לגדל סלק וגם לייצר. אני מקווה שהוא גם בדק את אפשרויות הייעול בארץ כאשר עשה את אשר עשה.

הקו הזה — אם כי אינני מבקר את הפרשה של הסוכר, כי לא בדקתי אותה עד הסוף — מעורר אצלי סימן שאלה, משום שלפי עניות דעתי, במדינת ישראל צריכים להיות גם קריטריונים חברתיים: במדינה כמו שלנו האומרת "עם הפנים לייצור" — וכולם מבינים מדוע זה חשוב — צריך גם, לעניות דעתי, שיחיו בה ויתרבו יותר אנשים העוסקים בעבודת ייצור ובעבודות אחרות.

סיסמה שנייה: "עם הפנים לעיירות הפיתוח", ודימונה היא דוגמה קלאסית של עיירת פיתוח חיונית למדינת ישראל.

ורשנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):

היא עיר ולא עיירה — להשכלתך.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

תודה רבה.

אם אתה מדבר "עם הפנים לעיירות הפיתוח", יש לדבר חשיבות מדרגה ראשונה, כי אם אתה לא מקפיד שיהיו שם קני ייצור יש סכנה שבמקום לבוא אל עיירות הפיתוח יברחו מעיירות הפיתוח; ואם לא יברחו מעיירות הפיתוח ימצאו שם יותר בטלנים או מובטלים או נזקקי סעד.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

את יותר מדברת על כך. אם את סוציאליסטית יש לבדוק את המונח מחדש.

שר התעשייה, המסחר והתיירות י. הורביץ:
תבדקו שניכם.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

האינך חושב שהשר הורביץ נהנה מההצגה?

מאיר פעיל (מחנה שלי):

זה טוב מאוד.

לכן חושב אני שחובה עלינו על הממשלה, שלא לדבר על ההסתדרות, לטפל בבעיה הזאת עקרונית, אפילו בטיפול תקציבי. כמי שאני חושב שעקרונית חובה על מעבידים — אם יש להם בעיות כאלה — לטפל גם עליידי נסיון לשתף את השלטון בבעיותיהם וגם עליידי נסיון לשתף את העובדים בבעיותיהם ולא לנסות לפתור צרות שלהם עליידי כך שהם זורקים את העובדים החוצה כשהם — המעבידים — בצרה, בלי שאני בודק אם הם באמת בצרה או לא.

אני חושב שהכנסת צריכה לשבח את עובדי "כיתן דימונה" על התנהגותם ביום ב'. אומר לכם על מה: על כך שהם התארגנו יחדיו, סגרו את שערי המפעל וצרו על ההנהלה; על כך שהם התארגנו יחדיו — עובדים זמניים ועובדים קבועים, עובדים יומיים ועובדים חודשיים, חדשים וותיקים, גברים ונשים, יהודים וערבים, בעלי כל המקצועות. לא נאבקו אחד נגד חברו אלא יחדיו הצליחו ליצור מצב ציבורי חיובי, אלא שלצערי הרב, חבר הכנסת ז'אק אמיר צודק, עוד לא הפרו עדיין את רוע גזירת הפיטורין.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

"עוד לא אבדה תקוותנו.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

יפה מאוד. עוד לא הצליחו להפר את רוע הגזירה. בדבר אחד הם הצליחו: לדחות, להביא לדיון ציבורי. אני מקווה שאם אנחנו נצליח כאן בכנסת לקיים דיון של ממש, אם ההסתדרות תעשה את מה שהיא צריכה לעשות, ואני מקווה שהיא תעשה זאת — הפיטורין האלה לא יקומו ולא יהיו. יהיה בכך לקח — במצב הכלכלי שלנו, שבו ייתכן מאוד שבשבועות או בחודשים הקרובים יהיו מקרים דומים — ששום בעלים של שום מפעל במדינת ישראל לא יעז לנקוט צעדים כאלה ושיטה עקרונית כזאת. זו, לפי דעתי, התוצאה החשובה ביותר שצריכה לנבוע מפרשת פיטורי העובדים השבוע ב"כיתן דימונה".

אני רוצה לומר גם להסתדרות וגם לשר התעשייה, המסחר והתיירות: אני חרד. אם השיטה הזאת תימשך, אם רק שיקולי רווח ורק שיקולי יעילות תיפעולית הם שיכתבו, אם בעל מפעל או מנהל יילכו לפתרונות של דילול ורויקת עובדים החוצה — אתם תביאו את המשק הישראלי לאותם הימים הקשים של המשק האי-טלקי בראשית שנות העשרים, שאילצו פועלים ועובדים לתפוס מפעלים ולהתחיל להפעיל אותם לבד. אני רוצה לומר לכם שמה שעשו אנשי מפעל "כיתן דימונה" יכול לשמש דוגמה למה שעובדים יכולים לעשות. כבר נעשו דברים כאלה, גם באיטליה, גם בצרפת, גם בבלי-

סיסמה שלישית: "עם הפנים אל ביטול הפערים החברתיים", וכולנו מסכימים לכך באופן עקרוני. כל הסיסמאות שעליהן דיברתי הן נושאים מעל ומעבר לשיקולים כלכליים. הם שיקולים חברתיים אנושיים. אני חושב — ואני מדבר אל כבוד השר — ששיקולים חברתיים של עבודה לאדם, של אי-זריקתו לרחוב, אינם כתובים בחוקי הכלכלה של רב מילטון פרידמן, כי הוא עוסק ביעילות הכלכלית. ייתכן מאוד שהם לא חשובים לאדם שהוא בעלים או מנהל של מפעל קוני קרטי מסויים, בין אם הוא בעלים פרטיים ובין אם הוא בעלים הסתדרותיים. לצערי הרב, זה גם קורה לאחרים, לא רק לפרטיים. אבל בשביל הממשל, שיקולים חברתיים כאלה צריכים להיות יותר חשובים מאשר שיקולים רוחניים.

אני מדבר אל השר יגאל הורביץ במקרה זה. יכול להיות שיגאל הורביץ, כמי שהיה פעם בעלים, יכול לשקול שיקולים מסויימים של יעילות וכו'. זאת כאשר הוא היה בעלים. רצה לפטר עובדים, עשה זאת — 200 עובדים יותר, 200 עובדים פחות — ונגד זה צריך היה להיאבק האיגוד המקצועי. השר יגאל הורביץ, שהוא כבר שר של כולם, כאשר הוא מתמודד עם בעיה כזאת המתעוררת לגבי אלה שהם היום הבעלים של מפעלי "כיתן דימונה" — ו"כיתן" שמעתי שיש גם בבית-שאן ובנצרת — כאשר מדובר בשלוש ערים אלה, מבחינת החשיבות הלאומית — כך נקרא לזה — הוא צריך לעמוד על המשמר שלא יתנו לשיקולים של יעילות כלכלית בלבד להכתיב דברים.

אם יורקו בדימונה 213 או 229 אנשים לרחוב ומספרים דומים בבית-שאן ומספרים דומים, חס ושלום, בנצרת, זה לא משנה, בסופו של דבר כל המערכת החברתית של המדינה תינזק, באופן עקרוני.

אני רוצה לומר שבתנאים המסויימים של מדינתנו — אולי זה לא נכון לגבי אמריקה, אם כי אני חושב שעקרונית זה גם נכון באמריקה — התפיסה שאני קורא לה סוציאליסטית תואמת ביסודה הרבה יותר את הצרכים מאשר התפיסה הכלכלית שמביע אותה מר מילטון פרידמן לאחרונה. לכן מה שקרה בדימונה, פיטורי 213 העובדים, הכה אותי בתדהמה — — —

שושנה ארבל-אלמזלינו (המערך):

מרגישים שאתה מדבר סחור סחור.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

לא, יש בידיך פתגם, אבל אני לא רוצה לומר אותו כי את לא יודעת יידיש. אני מרגיש כמה זה כואב לך. מה אני אשם? — כואב לך שאת לא בשלטון.

שושנה ארבל-אלמזלינו (המערך):

כואב לי שמפטרים עובדים.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

זהו פולמוס מיותר.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אולי תגיד לחברתך שלא להתערב. למדת בינתיים שיעור בסוציאליזם שמזמן שכחת. זה לא יזיק לך.

שושנה ארבל-אלמזלינו (המערך):

אני יותר סוציאליסטית ממך. אתה רק מדבר.

חינוכיים חברתיים, ובמקומות מסויימים בארץ הם מהווים דוגמה. די אם נראה את הסקרים הנפלאים של משרד החינוך על רמתם החינוכית של העיר דימונה עצמה. זה מדבר בעד עצמו.

צריך להבין כי באותם הימים היתה דאגה כנה של ממשלות ישראל להקים מפעלים גדולים המסוגלים לקלוט לא עשרות ידיים עובדות אלא אלפי אנשים שימצאו תעסוקה הולמת, וברמה. מי שחזה את נושא התפתחותו של ענף הטקסטיל לא היה אחר אלא גדול האנשים המבצעים שהיו למדינה, והוא פנחס ספיר וזכרונו-לברכה. זכורות לי השיחות הארוכות אתו על משבר קטן כגדול ואיך הוא הקים זעקה, תוך אווון קשבת, ופתר את הבעיות.

אדוני היושב-ראש, אזורים אלה שהם תפארתה של המדינה, אזורי הפיתוח, אכן התבססו על מפעלי הטקסטיל, מעט מאוד תעשייה זעירה, מגוונת ומתוחכמת יותר, התעשייה האלקטרונית, הגיעה לדימונה או לאזורי פיתוח, לבית-שאן, לנצרת או מקום אחר. אכן, המפעלים האלה התבססו על חומרי-הגלם החשוב הגדל בארץ — הכותנה. ראינו איך שני מפעלים בדימונה, ונדמה לי גם בבית-שאן, אפקים וקריית-גת, מעסיקים 30% מהמפגנסים בעיר. ראינו את הזדהותם עם מטרות המפעל שהוא לדוגמה בארץ.

אכן, רכבות פועלים ועובדים קשרו את עתידם האישי ועתיד בני-יבתם עם אותם מפעלים. הם נתנו את כל מה שיש להם, את מרצם, את כוחם, את בריאותם. היום, צר לי לציין, המצב מדאיג ביותר בבית-שאן, בנצרת, אבל חריף יותר בדימונה. אינני יודע אם מישו מתאר לעצמו מה זה אומר כאשר 213 עובדים, ביום בהיר אחד, מקבלים מכתבי פיטורים, בניגוד לכל הסכמי העבודה, בניגוד להליכי ההיברות של משא-ומתן כפי שצוינו בהסכמי העבודה.

יריהם משל (המערך):

בניגוד להסכם העבודה הקיים במפעל.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

נכון. אני מתייחס לשלוש ערים, כי זה בכל המפעלים. מישו יכול לתאר לעצמו שביום בהיר אחד מופיעים עובדים לעבודתם ומוצאים תשורה נפלאה — מאות מכתבי פיטורים אישיים, לאחר עבודה של יותר מ-17 שנים. יש אנשים שישיר מהאניה מחיפה הגיעו לדימונה, בלי לדעת מה מתרחש במדינת ישראל. ישבו במקום והתחילו לעבוד. והנה — תשורה. וזה אחד החגים, אחרי ראש השנה. ועוד יותר חמור, אדוני השר, נציגות העובדים הלגיטימית והחוקית מקבלת את ההוראה לא דרך ההנהלה או מנהל כוח-אדם — אולי לא די מכובד למנהל המפעל למסור את ההודעה לנציגות העובדים — אלא מהעובדים עצמם. הנציגות קיבלה הלם, באיזה אופן מנהלים פתאום עניינים במדינת ישראל. כבר אין נציגות נבחרת? אין הסתדרות עובדים המייצגת קרוב ל-80% מאזרחי מדינת ישראל? מהם מתעלמים?

אמנם, צדק חבר-ההכנסת פעיל, פועלי ישראל יגיבו בחריפות על כל נסיון של פיטורים שרירותיים, גם אם כתוב במכתב שאלה צימצומים כביכול. בדקתי את הנושא. בתוך רשימת המפוטרים יש אנשים שמקצועם עדיין נחוץ ודרוש למפעל. זריזות כזאת בהכנת רשימה

גיה. אם השיטה הזאת של פיטורי ייעול וזריזת עובדים לרחוב, של אי-התחשבות בנושא האנושי, תמשיך ביש-ראל, אם ההסתדרות לא תצליח למנוע זאת בגלל סיבה זו או זו — אני מקווה שהיא תצליח ליצור עמדה מאוחדת מול המעבידים למען לא יעזו לעשות דברים כאלה — עוד יכולה להתפתח פה שיטה של תפיסת מפעלים על-ידי העובדים. אני לא חושב שהיא טובה למשק, כי המשק שלנו חלש מדי ועלול להיפגע אם יקרו דברים כאלה. אבל כדי שלא יקרו דברים כאלה אני מציע לכבוד השר וגם להסתדרות — למולנו, מזכ"ל ההסתדרות הוא חבר הכנסת — שישמו עין על הנושא הזה. אם לא תירתמו לפעולה קונסטרוקטיבית מבעוד מועד, אבל תשלחו עובדים כאלה החוצה לרחוב — אני חושב שמה שעשו הפנתרים לפני חמש שנים יהיה רק אפס קצהו של מה שיכול להיות פה בקצוות המקור פחות של החברה הישראלית: בעיירות הפיתוח, בערי הפיתוח, בשכונות עוני, או במפעלים שבהם יתרחשו הפיטורים.

לכן אני מציע להכניס לשיקולים לא רק את השיקול הרווחי הכלכלי הטהור אלא גם, במידה מעמיקה והולכת, את השיקול החברתי, האנושי, המתאים דווקא לתנאי מדינתנו הרוצה לקלוט עליה ולפזר אוכלוסין. אני חרד שבמדינתנו נגרום לפיצוצים.

כדי להעניק לעניין הזה תודעה ציבורית אני מציע שהיה דיון בכנסת, במליאת הכנסת. תהייה המסקנות אשר תהינה, אני מקווה שתהינה חיוביות באופן עקרוני ויהיה בהן משום הנחיה לממשל, ובאורח עקיף גם להסתדרות — כי היא לא מקבלת הוראות מן הכנסת, אבל תהיה הנחיה גם להסתדרות — כיצד לטפל בבעיות כאלה באופן עקרוני.

היו"ר פ. שינמן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אמיר, להצעה דומה לסדר-היום.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אדוני היושב-ראש, עמיתי חברי הכנסת, אני בכנות מצטער על דבריו של חבר-הכנסת מאיר פעיל. אני יודע שהוא איש תנועת העבודה. אני יודע שהסוציאליסטים האמיתי קרוב לבבו. אבל הקינטור כפי שיצא מפיו כנגד ההסתדרות ודאגתה לפועלים היה מיותר. אני עד חי להתרצוציות שהיו בקרב מועצות הפועלים, ובמיוחד במועצות פועלי דימונה, עת מזכירה החבר אלברט אבונטול ושני אנשי האיגודים המקצועיים ראובן אילוז ומאיר לוגאסי עשו ימים כלילות, בעצה אחת עם מזכירה הכללי של ההסתדרות, לטפל בנושא בצורה המכובדת ביותר. צר לי שנשמעו דברים כפי שנשמעו.

אחטא לאמת אם לא אתן לפני מליאת הכנסת סקירה קצרה וממצה על התרומה הכבירה שמפעלי הטקסטיל הביאו לאזורי הפיתוח. הם התרחבו, התבססו, הרוויחו, גם בעזרתה של המדינה. יש לזכור שגלי העלייה הגדולה של שנות ה-50 וה-60 הביאו עמם רבבות עולים חדשים ששבו למכורה. הם הלכו, ישבו והקימו ישובי פיתוח בצפונה, במרכז ובדרומה של מדינת ישראל. עולים אלה הגשימו הלכה למעשה את מדיניות כל ממשלות ישראל, והיא מדיניות פיזור האוכלוסיה. לערי פיתוח אלה סייעה המדינה רבות להתבסס, להתפתח, לא רק מהבחינה החמריית-כלכלית בלבד אלא גם בשירותים

חברתיות ולא לנהוג לפי תורת מילטון פרידמן הגורסת: מי שעקב תאונה בעבודה, עקב מחלה מקצועית, עקב שנות עבודה רבות במשמרות, התעייף — וזה קורה לכל אדם — — —

חיים קורפו (הליכוד):
שעובד.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
בוודאי שעובד. אדוני חבר-הכנסת קורפו, אנחנו מדברים באנשים עובדים בייצור ליצוא, אנשים שעובדים שלוש משמרות. צריך להתחשב בכלאי האנושי שהיה מנת חלקם במשך שנות עבודתם, גם בתנאי מדבר, בל נשכח. אני חי כ־18 שנים בנגב ואני נראה מצויין. אבל אל תתחלף אתי, אדוני השר.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
עד מאה ועשרים.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
כל אחד ישמור על חבילתו. ההסתדרות הכללית של העובדים בישראל, בידעה ובהכירה את מצב התעסוקה בחלקים שונים במדינה, חתמה על מסמך משותף למעלה ולהסתדרות. ובין היתר כתוב במסמך הזה: בזמן שיתעוררו בעיות תעסוקה בכל ישוב וישוב, בתוך מיד ועדה מוסמכת מורכבת מנציגי הממשלה וההסתדרות והיא תציע בפועל פתרונות אלטרנטיביים לקשיים שיתעוררו בענייני תעסוקה.

אחריות, אדוני השר, היא רבה. לכן אתה חייב לעשות כל שיש ביכולתך לבטל את מכתבי הפיטורים. חבר-הכנסת מאיר פעיל, אעדכן אותך: אכן הפור עלים זעוק, אכן הפועלים כמעט שגרמו למצור — באחריות, באופן תרבותי, אולי בצעקות, אך ללא אלימות. ומנהל המפעל המקומי — לו יש סמכויות — לקח חזרה את מכתבי הפיטורים והיה מוכן לשבת עם נציגי מועצת הפועלים ועם נציגי הוועדים לדון קונקרטית על רשימת המפוטרים, בלי האיום של הגרזן על הצוואר. לאחר מכן בא המנהל הכללי והפך את הקערה על פיה. אני זוכר את דבריו של מרדכי מקלף, שיחיה עד מאה ועשרים, כאשר היה אומר: השכל נמצא משני צדי השולחן. אם המנהל שלי הבטיח לנציגות העובדים, או אפילו לעובד יחיד, הבטחה כלשהי — אני, קודם כול, מקיים את ההבטחה ועושה את החשבון עם המנהל.

ללא גיבוי אין ניהול. ומה קרה פה? מנהל מכובד העובד במקום החליט מה שהחליט. המנהל הכללי מסיר את חסיגותו לגבי המנהל הזה. תארו לעצמכם מה היא התחושה הקיימת ב"כיתן דימונה", שאין עם מי לנהל משא ומתן? אין עם מי לדבר?

סגנן, אדוני השר, חבר-הכנסת יצחק פרץ, שהוא ידידי ורעי — בהודמנות זאת אני רוצה לשלוח לו ברכות חמות להחלמתו ושישוב במהרה לפעילותו הברוכה במשרד התעשייה, המסחר והתיירות — יודע מה תרם מפעל "כיתן דימונה" לפיתוחה ולשיגשוגה של העיר שלנו.

לכן שצורך לעשות מעל ומעבר כל מאמץ לסייע ל"כיתן דימונה". אני מציע לממשלה ולשר הנוגע בדבר לפעול יד ביד עם הסתדרות העובדים. ישבתי עם נציגי הוועדים, עם החבר הנרי ברייר, מזכיר מועצת העובדים

שמית, אנושית — טרם נתקלתי בה לכל אורך פעילותי בקרב ועדי עובדים ובמסגרת ההסתדרות, ולא רק כחבר כנסת.

יורחם משל (המערך):

תזכיר את העובדים שהם שנה לפני הפנסיה.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

בדרך כלל אני מכבד תמיד את ריבונות הכנסת. ביקשתי מחברי בדימונה לא לקיים הפגנה. אמרתי להם: בואו, תשבו עם כל האזרחים, תשמעו במו אוזניים ותראו במו עיניים את הדיון בכנסת.

חברי הכנסת, המצב מדאיג ביותר. צריך גם להבין שבתוך הרשימה יש עובד עיור בגיל 64.5, שישה חודשים לפני צאתו לפנסיה בשעה טובה. אלוהים, לאן הגענו?

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

היו עיוורים כשהכניסו אותו לרשימה.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

את לא מגזימה. ועוד יותר, אשה בהריון בחודש השמיני להריונה נמצאה מפוטרת, בניגוד לכל הכללים ובניגוד לחוק מדינת ישראל. חברים, אמנם הנהלת המפעל מכירה בכך שכושר הניהול לקוי והיא התחייבה לבדק-בית עצמי בקרבה היא. איך ניתן לפטר עובדים מכל מיני שיקולים כאשר הניהול הוא כושל?

ארבעה מנהלי כוח-אדם התחלפו בפרק זמן של שנה. שלושה מנהלים בכירים במחלקות חשובות התחלפו. הקרבנות הראשונים הם הפועלים? כך, כנראה, אנחנו רוצים לפתור בעיות במדינה? כך אנחנו רוצים לנהוג ביחסי אנוש הקיימים במקום עבודה זה או זה?

ולא רק זאת, כאן מדובר לא במפעל בודד ללא כל עורף כלכלי איתו ורציני. כאן מדובר בחברה ענקית בממדיה, בחברת "כלל", המהווה, במושגים של כלכלת ישראל, קונצרן ענק החולש על תחומי פעילות כלכליים בנושאים מגוונים, החל מהטקסטיל, התעשייה, הייצור ליצוא, מלונאות, מסחר במניות, רכב ועוד.

מיכאל דייקסל (הליכוד):

האם בנק הפועלים אינו אחד מבעלי המניות?

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אם הוא בעל המניות, אני מטיל עליו את התובה לספוג את מכאובי "כיתן דימונה" ולהציע פתרונות אלטרנטיביים לעובדים המועדים לפיטורים. לא ייתכן שבאזורי הפיתוח רק עקרון כלכלי אחד יהיה נר לרגלנו, והוא עקרון הרווח וההפסד. עשרות אזורי פיתוח וישובים נוספים הוקמו במדינה הזאת כאשר העקרון הזה לא היה המכריע. ידעו שיפסידו, אבל השיקולים הלאומיים, הבטחוניים, החברתיים גברו על השיקול הכלכלי הצר שאינו פותר תמיד צרכים חיוניים.

אדוני שר התעשייה, המסחר והתיירות, יש לך כאן אחריות כבדה ביותר — אקרא לה אפילו אחריות מיניסטריאלית — למה שקורה ב"כיתן דימונה". זו אולי תחילת הידרדרות במצב התעסוקה, ומכך אנחנו צריכים להסיק מסקנות ולהחליט החלטות נועזות.

צריך גם להבין שהמפעל האלה קיבלו ברוך-השם, במשך הרבה שנים חמריצים מופלגים מאוצר המדינה. הם חייבים להתחשב גם בבעיות אנושיות

חוברת א', ישיבה ל'

— הצעות לסדר-היום (אמיר, הורביץ, הלוי, פעיל) —

חריפה שני מקרים; אני מאמין לאינפורמציה. אלה הם שני מקרים חריפים, ודאי פוגעים בכל לב של מי שיש לו לב. אני חושב שעניין זה צריך למצוא את פתרונו בצורה הברורה והפשוטה ביותר — שהאנשים שהצבעתם עליהם לא ייפגעו. בכלל, אני מקווה ויודע שאין חוסר עבודה בדימונה. יש בעיה של "כיתן דימונה" ועל העניין הזה אעמוד בהרחבה כדגם ולא אברח מהנושאים האלה. אבל אני מקווה שכל האנשים שקיבלו מכתבי פיטורין ימצאו עבודה בדימונה או בסביבתה; והלואי ורק אלה תהיינה הבעיות הבעיתיות. ואני אדבר בגילוי לב גמור, אף "על-פני-מישהו רצה להציג שמם של הליכוד, חס וחלילה, מהווה את הסכנה. ואין אמר מאיר פעיל? — לפועלים לא תהיה ברירה והם יתפסו את המפעלים.

חבר-הכנסת פעיל, אתה יודע, לא צריך לתפוס. אתה רוצה? שהעובדים יקחו את "סיבי דימונה". יש מפעל דומה. לא פיסרו בו 13% ולא פיסרו אף אחד. לא פיסרו כי אנו לא נותנים לסגור אותו. כיוון שאנו לא בדיוק כפי שאתה מנסה לצייר. אבל אוי ואבוי אם נחזיק מפעלים על-ידי כונס נכסים. בנאומים אפשר לעשות דברים יוצאים מן הכלל, אבל השקעות לא יבואו. אתה חושב שהמשקיעים נלהבים מהסיפור שלך? הם רוצים דבר "מכוער" — הם רוצים להרוויח. בעיניך זה מכוער; בעיניהם זה הגיוני. המשקיעים בכל העולם הולכים אחרי הרווח.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
מה עם הממשלות?

שר התעשייה, המסחר והתיירות י. הורביץ:
תעסוק בממשלה שלך.

(חבר-הכנסת מ. פעיל קורא קריאת-ביניים)

לא יהיה לך תענוג שאני אוכל לדבר על הממשלה שלך, אבל נדבר על ממשלות אחרות.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
אל תהיה בטוח.

שר התעשייה, המסחר והתיירות י. הורביץ:
יש לך כל כך מעט הנאות, תינהנה.

אני רוצה לחזור לעניין הזה. רבותי, אתם רוצים, יש מפעל לא רחוק שנפל בגורלו שפורמאלית הוא צריך היה להיסגר, אך בית-המשפט מחזיק אותו איכשהו — בדימונה, לא במקום אחר. ואנו עושים מאמצים עליונים כדי לא לסגור אותו ולא לשלוח את העובדים הביתה, כי הם בדימונה, כי הבעיה היא בעיה. אבל אנו לא רוצים, ואיש לא רוצה, ואני מתאר לי שגם "כלל", שגייסה השקעות מכל מיני יהודים כדי לבנות תעשייה בארץ, גם היא לא רוצה. מה עשתה "העבריינית הגדולה" של "סיבי דימונה". הם מחזיקים את מפעלי הטקסטיל. יש כאלה שלא הלכו למפעלי טקסטיל בעיירות הפיתוח עם כל ההטבות. ראית מה שקורה עם כל ההטבות.

אני רוצה להגיד יישר כוח לממשלת המערך על עניין שמתייחסים אליו כאילו בדרך אגב — על ההסכם עם השוק המשותף, שנחתם בזמנה. אבל אתם יודעים מה המשמעות שלו? לתתם על הסכמים ולנאום נאומים

היומיים, עם ועד העובדים החודשיים ונציגי מועצת הפועלים. בשמם אני מציע להנהלת המפעל — אני מקווה שגם השר יתמוך בזה: א) להכריז מיד על שביתת נשק, לבטל את מכתבי הפיטורין שנשלחו לעובדים. יש הכרח להחזיר את המצב ב"כיתן דימונה" ובנצרת ובבית-שאן לקדמותו; ב) הצדדים, קרי: הגנה לות המפעלים, נציגי מועצת הפועלים ונציגויות הפועלים יתיישבו יחדיו במטרה למצוא פתרון לבעיות כוח-האדם העורף, אם אכן גירסה זו נכונה, וכן לדון בבעיות חשובות של הניהול הכושל — וגם מנהלים בכירים מודים שיש ניהול כושל — ואז אולי על-ידי כך נחזיר את המפעל לרווחיות ולא להפסדים התקופתיים; ג) הצדדים יתחייבו מראש שתוך חודש ימים עליהם לסכם את כל הנושאים שעליהם הוסכם תחילה.

יש, לדעתי, צורך להימנע היום — אני אומר גם מחר ומחרתיים — מכל עימותים אפשריים ומשגים. רק דרך המשא-ומתן וההדברות ההדדית ניתן לגשר על חילוקי-הדעות ועל הקשיים ולמצוא את שביל-הזהב המיוחל.

בעבר התמודדה תעשיית הטקסטיל בהצלחה עם מבחנים קשים הרבה יותר. אני מאמין שיש בכוחה היום, בעזרת משרדי הממשלה ומוסדות ההסתדרות, להתגבר על קשיים אלה ולא לגרום, חלילה, לפיטורי עובדים.

אדוני השר, נימה אישית אליך, באמת אל תיפגע. לא הייתי רוצה — ואני יודע שלא אמרת את זה ברצינות, אולי זה יצא מהמותן — שמפעלי הטקסטיל באזורי פיתוח, ולא רק באזורי פיתוח, בכלל התעשייה באזורי פיתוח, יהיו בין 25% שיגיעו לבתי-קברות תעשייתיים.

שר התעשייה, המסחר והתיירות י. הורביץ:
לא אמרתי את זה. רק חבריך דאגו לומר בשמי.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
אני שמח שאמרתי ואתה הכחשת. בכך באתי על שכרי.

היו דברים מעולם. נשלחו בעבר מכתבי פיטורין על-ידי ההנהלה. ותוך התחשבות בבעיותיה הלאומיות של המדינה וגם בבעיות החברתיות — כי יש להביא בחשבון מי הם האזרחים המפורטים — ההנהלה חזרה בה.

אני בטוח שבקצת רצון טוב מכל הצדדים נפתור בעיה שמכאיבה לכולנו. תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

הימיר ב. הלוי:

רשות הדיבור לשר התעשייה, המסחר והתיירות.

שר התעשייה, המסחר והתיירות י. הורביץ:
אדוני היושב-ראש, רבותי חברי-הכנסת. חבר הכנסת פעיל, אורך רוח, תצטרך אותו. תחילה הייתי מבקש מכם לשים לב כי לבעיה הזאת יש שתי זוויות ראייה. אפשר בלי כל קושי לעסוק בעניין המקומי, בעניין דימונה, לעשות את המהפכה הגדולה, ונדמה שתורמים משהו בכך. אני רוצה לומר כמה מלים בעניין דימונה ולעבור לנושא, שאם אתם רוצים הוא הדגם של דימונה, ואם אתם רוצים הוא הנושא כולו, שהוא רחב הרבה יותר.

בעניין דימונה, אני מקווה שהבעיות האישיות, עד כמה שהן קיימות, יבואו על פתרונו. הציגו כאן בצורה

ירוחם משל (המערך):

אני מדבר על העקרון, שינהגו לפי הסכם עבודה.

שר התעשייה, המסחר והתיירות י. הורביץ:

לא ראיתי הסכמי עבודה. הלוואי ותמיד יכולת לתבוע את הצד השני לקיים את הסכם העבודה שאתה חתום עליו. אני מקווה שכולם יקיימו את הסכמי העבודה. לא הייתי אומר להסתדרות איפה אתם בסיכסוכי העבודה "אל על". מדוע לא שומעים אתכם בקשר להסכמי עבודה שחתמת עליהם? אני שותק, שותק גם אתה.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אבקש שתיתק את הביטוי הזה בחזרה.

שר התעשייה, המסחר והתיירות י. הורביץ:

אני לוקח את הביטוי בחזרה. אני מקווה שהצדדים יישבו עם ההסתדרות ויגיעו להסדרים בבעיות אלה ואחרות. אני חוזר ואומר: אני משוכנע שההסתדרות ערה למה שיכול להיות בדימונה או במקום אחר כאשר נעמוד בפני הבעיה של תחרות קשה, והיא הולכת ונעשית קשה. למי שאינו מבין או שהוא עיוור או שאינו רוצה להגיד לעובדים: מפטרים אתכם, לכן — אני מעז להגיד שאחד הדברים החמורים ביותר שהיו, זה לא שהורביץ אמר שלא תהיה ברירה, מי שלא יוכל להתקיים יצטרך לעשות הסבה — לא הורביץ אשם אלא השלו את האנשים ולא אמרו להם את האמת שיצטרכו להתחרות עם אחרים. "כיתן דימונה" זה לא מפעל שוליים. קונצרן "כיתן" ייצא השנה 11.5 מיליון דולר יצוא ישר. הייצור היה 400 מיליון לירות, מזה 123 מיליון לירות ליצוא. הם נשענו, במידה רבה, לא על הייצור המקומי. מוכרחים להתחרות.

הכנסת, הראדיו, הטלוויזיה הם מסגרת מצוינת לחמם את הלחי הרוח. מי מאתנו אינו נוטה לחשוב שהוא תמיד מקופח? אדם שמקבל 15 אלף לירות לחודש חושב שהוא מקופח וכך חושב אדם שמקבל 4,000 לירות לחודש. כל אחד בטוח שמגיע לו יותר. קל מאוד לחמם את הציבור. אנחנו נמצאים במצב של תעסוקה מלאה, תודה לאל. כולם עובדים, הלוואי ויעבדו. צריך לעמוד במאמץ עליון כדי לצאת מחוב חוץ של 10 מיליארד דולר. לא אני הייתי אחראי לזה ולא אשאל אם הוציאו כל דולר במקום הנכון. זה לא רלבאנטי היום. מדינת ישראל עומדת היום עם 10 מיליארד דולר חובות חוץ, עם צורך להתחרות בתוצרת חוץ. כל זה לא ייעשה ללא מאמץ עליון. אותו שר שלא יגיד אמת לציבור ואותו מזכיר הסתדרות שלא יגיד אמת — אינם ראויים להיות לא שר ולא מזכיר הסתדרות.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

כבוד השר, בהנחה שכל מה שאתה אומר נכון, שיש צורך בתחרות עם השוק המשותף, שיש צורך לייעל ייצור, האם אין זה הגיוני שהנהלות מפעלים ישתפו עובדים בניהול וברוחים? האם הדרך היחידה היא פיטורי ייעול?

שר התעשייה, המסחר והתיירות י. הורביץ:

קל לתת עצות איך לנהל מפעלים. אני חושב שאני יכול לייעץ לכמה מפעלים איך לנהל. יש לי אשליה זו, יש לי יומרה זו. אני חושב שאני יודע. בכל זאת — עד אשר אני אומר למישהו שמגיע למצב קשה: אתה

זה דבר קל. מה אומר ההסכם עם השוק המשותף? אתם מבינים את המשמעות שאנו במוקדם או במאוחר — ולא במאוחר, הזמן קצר — צריכים להתחרות בלי עדיפות, בלי צמר גפן, ובלי עדיפות נעמוד נגד היצרנים מגרמניה, מדנמרק ומאיטליה. ולא יעזרו הדיבורים. מי שלא מבין, אין לי כוח לעזור לו. את ההסכם החשוב הזה עשתה ממשלת המערך ואנו בעוד זמן לא רב נצטרך לעמוד בתחרות עם יצרנים ופועלים בגרמניה, בדנמרק ובאיטליה.

אילו יכולתי לתקן את המצב על-ידי הצעות לסדר-היום ובנאומים בכנסת, הייתי עושה זאת. זה לא כך. באים אנשים ואומרים: מה זאת אומרת שיסגרו — וקוראים לזה נאום.

אני מכיר את צ'רה. גם את מקלף. הלוואי שיהיו עוד מנהלים כאלה בארץ. אם מקלף וצ'רה, או צ'רה עצמו, מגיעים למסקנה שכדי להחזיק ב"כיתן דימונה" אי אפשר להסתדר עם 1,355 איש אלא עם 213 איש פחות — כדי להחזיק את המפעל וכדי לא לסגור אותו — האם לי, הבה נחזיק את ידיהם ונאחז להם שיהיה להם כוח להחזיק את המפעל בתחרות עם אירופה בטקסטיל. זו לא אקרוואטיקה שמישהו דרך סדק יכול להכניס איזה פאנטו. יש צורך להתחרות בטקסטיל במאסות האירופיות. האם אתם יודעים באיזה מצב הטקסטיל בארץ? אותם בדרים גידל "לכור". הם לא במצב יותר טוב, מבחינה זו, ולא יותר מפוזרים בעיירות הפיתוח, לא יותר חלוצים. להתקיף את "כלל" שבעיירות הפיתוח על מחזיקה בטקסטיל? מי בנה את עיירות הפיתוח על טקסטיל? צ'רה? אני? אף מלה אחת של ביקורת. כל מה שעשה פנחס ספיר בעיירות הפיתוח ראוי ליישר כוח. ואמרתי לו זאת בזמן.

אני רוצה להגיד, בעיקר לעובדים, את החלק האישי כפי שאני מבין אותו. יש לי יותר חלק בשיקום מפעלים שנסגרו ממש ונותנים מקום עבודה עד היום, ואני מקווה לעתיד, מפעלים שהיו ערב סגירה והעובדים היו באותו מצב, בברכת ההסתדרות. הייתי באותו מצב. אני יכול להגיד שיש כאלה שכן לא עשו בשבילם. חשבו שיש יוסיפו עד כסף מן הממשלה העניין יסתדר. יש גבול למה שהממשלה נותנת, לא מפני שהממשלה אינה רוצה לתת: יש גבול למה שאפשר לתת. אפשר להפסיד. אינני יודע אם אתה יודע או לא. בוועדה שאני מציע להעביר אליה את הנושא אולי תבקש הסברים על המצב של החברות הגדולות. יהודים מצילה ומארגנטינה הביאו כסף "כלל" ולחברות אחרות והכסף שלהם בסכנה. הם עושים הכול כדי לשמור איכשהו על מעט ההשקעה.

ירוחם משל (המערך):

בטרם אתה מציע להעביר את הנושא לוועדה: אינני מתעלם מן הבעיות שהצגת ביחס ל"כיתן דימונה". אתה כשר ואני מזכיר ההסתדרות חייבים להגן על כך שאם יש בעיות במפעל שינהגו הצדדים לפי הסכם עבודה. תמוך בעמדותי.

שר התעשייה, המסחר והתיירות י. הורביץ:

בוועדה תאמר מה שאתה רוצה. הייתי רוצה, ואומר בגלוי שאני מקווה, שהנהלה עם העובדים ונציגי העובדים — במקרה זה, ההסתדרות — אם תהיינה בעיות אלה ואחרות, אני מדבר על עניינים ספציפיים — — —

חוברת א', ישיבה ל', ז' חשון תשל"ח (19 אוקטובר 1977)
— הצעות לסדר-היום (הורביץ, אמיר, הלוי, פעיל) —

אני מציע להעביר את הנושא לוועדה.

הי"ר ב. הלוי :

חבר-הכנסת אמיר, אתה מסכים להצעה להעביר את הנושא לוועדה ?

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אני חושב שהמתאים ביותר הוא להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה.

שר התעשייה, המסחר והתיירות י. הורביץ :

אני מציע להעביר את הנושא לוועדת העבודה.

הי"ר ב. הלוי :

חבר-הכנסת פעיל, אתה מסכים להעביר את הנושא לוועדה ?

מאיר פעיל (מחנה שלי):

כן.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אם אין הסכמה על הוועדה תחליט ועדת הכנסת.

הי"ר ב. הלוי :

יש הצעה אחת — להעביר את הנושא לוועדה שתקבע ועדת הכנסת. אני מעמיד להצבעה הצעה זו.

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

הי"ר ב. הלוי :

הישיבה הבאה של הכנסת ביום ב' בשעה 16:00 ישיבה זו נעולה.

אשם שהגעתי למצב קשה או, חס וחלילה, לכס המשפט — צריך הרבה דם. צריך הרבה דם כדי להגיד למישהו: לא ניהלת טוב; בנקודה זו וזו אל תנהג כך; אינכם יודעים לנהל. יושבים אנשים ומשתדלים לנהל כמיטב יכולתם. זה מה שהם יכולים.

אני חוזר למה שאמרתי. חברי הכנסת, אנחנו עוסקים בנושא כל כך כבד וכל כך קשה — לשקם ולהעלות את כושר התחרות של המשק הישראלי. לשם כך צריך לא רק כסף, לא רק השקעות חוץ, ואין השקעות חוץ מספיקות — צריך מוטיבציה ודעה ברורה של ההנהלה והסתדרותית ושל הממשלה שהמאמץ צריך להיות עליון. מערכת יחסי העבודה — היחסים בין עובדים ומעבידים, הממשלה וההסתדרות — היא כבדה. המצב קשה מאין כמותו. אומר ברוח גלויה: אין כאן עניין שמישהו מתכה לשני בפינה. לא מפני שהיצר אינו מושך אותך. אוי ואבוי אם לא נשקם את המשק עם הממשלה הזאת; אוי ואבוי אם נגדיל את החוב מ-10 מיליארד ל-12-13 מיליארד דולר; או ואבוי אם התעשייה לא תשוקם. תודה לאל, יש תעסוקה מלאה בכל מקום, לרבות דימונה ועכו.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

מצב התעסוקה בדימונה בכי רע.

שר התעשייה, המסחר והתיירות י. הורביץ :

נשב בוועדה. אבוא לוועדה. סגן השר לתעשייה, חבר-הכנסת פרץ, הוא מדימונה והוא עוסק באזורי הפיתוח בעיקר; הוא איש דימונה ויודע את העניינים. הוא לקח לו עוזר ששמו חיים חכם, גם הוא איש דימונה ויודע את העניינים. שניהם עוסקים בעניין. עד כדי כך אני מחשיב אותו. בואו לא נדוג דגים במים עכורים. הגיע הזמן שתדעו לאיזה מצב הכנסתם את המשק הישראלי. תנו לשקם אותו.

הישיבה ננעלה בשעה 14:42.

נספחות

א. סדר-היום לישיבות כ"ח-ל'

- א. הודעת הממשלה על רצונה שיחול דין רציפות על הצעות חוק.
- ב. חוק המילווה (הוראות שונות), תשל"ח-1977 (קרי"א ראשונה).
- ג. חוק הבחירות למועצת הרבנות הראשית (הוראת שעה), תשל"ח-1977 (קריאה ראשונה).
- ד. דין-וחשבון משלחת הכנסת לוועידת האיגוד הבין-פארלאמנטארי שנערכה בסופיה.
- ה. הצעה לתיקון סעיף 12 לתקנון הכנסת.
- ו. בחירת נציגי הכנסת לוועדת מינויים לשופטים.
- ז. החלטות בדבר אישור הוראות בצווים:
 1. צו מס קנייה על טובין (תיקון מס' 26), תשל"ז-1977;
 2. צו מניעת היציץ (היטל על טובין), תשל"ז-1977;
 3. צו שעת חירום (שיעור תשלום חובה) (תיקון מס' 41), תשל"ז-1977;
 4. צו שעת חירום (תשלומי חובה על מלאי של טובין) (מס' 2), תשל"ז-1977;
 5. תיקון טעויות לצו תעריף המכס והפטור (החלפת התוספת), תשל"ז-1977.
- ח. חוק התיכנון והבנייה (תיקון מס' 8), תשל"ח-1977 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ט. החלטת הממשלה לקיים מצעד צבאי ביום העצמאות — הצעת חברי-הכנסת ד. גלס, מ. וילנר, מ. עמאר ומ. פעיל.
- י. ההצעה למזג את יום כ"ו ניסן, יום זכרון השואה והגבורה עם יום תשעה באב — הצעת חברי-הכנסת ג. האזנר.
- יא. העברת ריכוז היבוא של מצרכים חיוניים מידי הממשלה לידי יבואנים פרטיים — הצעת חברי-הכנסת מ. עמאר.
- יב. זיהום האוויר בתל-אביב ובגוש דן — הצעת חברי-הכנסת ה. זיידל, ע. נוף וי. תמיר.
- יג. נערים בגיל 14 עד 17 שאינם לומדים ואינם עובדים — הצעת חברי-הכנסת מ. אלגרבלי.
- יד. מערכת ההסברה הישראלית בחוץ-לארץ — הצעת חברי-הכנסת ז. עטשי.
- טו. המשא-ומתן למכירת חלקה של הממשלה בבנק "טפחות" לידי השותפים הפרטיים — הצעת חברי-הכנסת ע. אמוראי.
- טז. הצעת ועדת הכנסת לדחות את עירעורו של מר יעקב גרוס על תוצאות הבחירות לכנסת התשיעית.
- יז. חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 21), תשל"ז-1977 (קריאה ראשונה).
- יח. חוק הבחירות למועצת הרבנות הראשית (הוראת שעה), תשל"ח-1977 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).

ב. הצעות לסדר-היום לישיבות כ"ח-ל'

66. ע. ברעם (המערך): נקיטת אמצעים למניעת שריפת שרבו לאחרונה.
67. א. נמיר (המערך): האיום בהשבתת מוסדות החינוך בשכונת התקווה בתל-אביב.
68. מ. שחל (המערך): התגברות מעשי הטרור והחבלה.
- 69-70. פטורים המוניים במפעל "כיתן" בדימונה — הצעות חברי-הכנסת מ. פעיל וי. ז. אמיר.

ג. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות או המטילות מס קנייה על טובין

- בהתאם לסעיף 3(ב) לחוק מס קנייה (טובין ושיירי חים), תשי"ב-1952¹, וסעיף 2(א) לחוק מסי מכס ובלו (שינוי תעריף), תש"ט-1949², ממחליטה הכנסת לאשר

¹ ס"ח תשי"ב, עמ' 344; תשכ"ב, עמ' 44.

² ס"ח תש"ט, עמ' 154; תש"ך, עמ' 18.

³ ק"ת תשל"ז, שיעורי מק"ח 198, עמ' 694.

ד. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות או המטילות היטל

בהתאם לסעיף 6(ד) לחוק מניעת היצף, תשל"ז—
1977¹, מחליטה הכנסת לאשר את הוראות צו מניעת
היצף (היטל על טובין), תשל"ז—1977², שכתוצאה

¹ ס"ח תשל"ז, עמ' 53.

² ק"ת תשל"ז, שיעורי מק"ח 200, עמ' 700.

ה. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות או המטילות היטלים

בהתאם לתקנה 3 לתקנות שעת-חירום (תשלומי חובה), תשי"ח—1958², מחליטה הכנסת לאשר אותן הוראות בצו שעת-חירום (שיעור תשלום חובה) (תיקון

¹ ס"ח תשכ"ד, עמ' 175; תשל"ל, עמ' 49; תשל"ג, עמ' 84; תשל"ד, עמ' 90; תשל"ו, עמ' 49.

² ק"ת תשל"ז, שיעורי מק"ח 199, עמ' 697.

ו. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות או המטילות היטלים

בהתאם לתקנה 3 לתקנות שעת-חירום (תשלומי חובה), תשי"ח—1958¹, מחליטה הכנסת לאשר אותן הוראות בצו שעת-חירום (תשלומי חובה על מלאי של

¹ ס"ח תשכ"ד, עמ' 175; תשל"ל, עמ' 49; תשל"ג, עמ' 84; תשל"ד, עמ' 90; תשל"ו, עמ' 48.

² ק"ת תשל"ז, שיעורי מק"ח 197, עמ' 689.

ז. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות מכס או המטילות מכס

בהתאם לסעיף 2(א) לחוק מסי מכס ובלו (שינוי תעריף), תשי"ט—1949¹, מחליטה הכנסת לאשר אותן הוראות בתיקון טעויות לצו תעריף המכס והפטור (הח-

¹ ס"ח תשי"ט, עמ' 154; תשל"ד, עמ' 18.

² ק"ת תשל"ז, שיעורי מק"ח 196, עמ' 248; מק"ח 199, עמ' 697.

ח. הצעת חוק הבחירות למועצת הרבנות הראשית (הוראת שעה), תשל"ח—1977

הרבנות הראשית שיכנהגו ערב תחילת חוק זה יוסיפו לכהן עד לקיום הבחירות למועצת הרבנות הראשית כאמור בסעיף 1.

3. תחילה

תחילתו של חוק זה ביום ג' בחשוון תשל"ח (15 באוקטובר 1977).

1. מועד רבחירות הבאות

הבחירות הבאות לשני הרבנים הראשיים לישראל ולשאר חברי מועצת הרבנות הראשית יקויימו תוך תשעה חודשים מיום תחילת חוק זה.

2. המשך הכהונה

שני הרבנים הראשיים לישראל ושאר חברי מועצת

הסתייגויות לחוק ה"ל

לסעיף 1

לסעיף 2

ק. כהנא מציע:
למחוק את הסעיף.

ח. י. צדוק, מ. שחל, מ. עמאר ונ. אלוני מציעים:
במקום "תשעה חודשים" יבוא "שישה חודשים"
ולא יאוחר מ"א בניסן תשל"ח (18 באפריל
1978).

לסעיף 3

ח. י. צדוק, מ. עמאר ונ. שחל מציעים:
למחוק סעיף זה.

ק. כהנא מציע:
במקום "תשעה חודשים" יבוא "שישה חודשים".

ט. מסקנות ועדת החוקה, חוק ומשפט בנושא עסקים פרטיים של שרי ממשלה,
לרבות עסקים היוצרים ניגודי אינטרסים עם מילוי נאות של תפקידם כשרים

(1) הוועדה מברכת את הממשלה על יזמתה לקבוע
כללים למניעת ניגודי אינטרסים לגבי שרים וסגני
שרים — דבר שבא לידי ביטוי במינוי ועדת השופט
אשר בישיבתה הראשונה של הממשלה.

(2) הוועדה סבורה שהמלצות ועדת השופט אשר
הן בגדר מקשה אחת וכל סטייה מהן עלולה לערער
את האיוון המונח ביסודן ומגמתו ליישב בין עקרון
השמירה הקפדנית על טוהר המידות של אישי ציבור
בדרג הממשלתי העליון, מחד גיסא, לבין הרצון לעודד
כהונת שרים וסגני שרים בעלי הכשרה ונסיון כלכלי
מאידך גיסא.

(3) א" לזאת פונה הוועדה לממשלה לאמץ במלואן
את המלצות ועדת אשר וליישם אותן בהקדם ככללי
התנהגות מחייבים לגבי שרים וסגני שרים.

ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת דנה בישי-
בותיה מיום ט"ו באלול תשל"ז (29 באוגוסט 1977)
ומיום כ"ב באלול תשל"ז (5 בספטמבר 1977) בהצעה
לסדר-היום שהגישה חברת-הכנסת ח. גרוסמן בנושא
הנ"ל בישיבת הכנסת ביום י"א באב תשל"ז (26 ביולי
1977).

הוועדה התייחסה בדיוניה לדין-וחשבון של הוועדה
הציבורית בראשות השופט שלמה אשר שנתמנה על-
ידי הממשלה והוטל עליה להמליץ על כללים למניעת
ניגודי אינטרסים בין פעולתם של שרים וסגני שרים
במסגרת תפקידיהם הממלכתיים לבין זיקתם לפעילות
עסקית כלשהי.

הוועדה שמעה בנדון את היועץ המשפטי לממשלה,
את מזכיר הממשלה ואת חברת-הכנסת ח. גרוסמן ובאה
לידי המסקנות הבאות:

הצעת מיעוט

הוועדה מחליטה

- לפנות אל הממשלה שתאמץ את המלצות ועדת
אשר ותיישם אותן בהקדם ככללי התנהגות מחיי-
בים לגבי שרים וסגני שרים.
- על אף האמור בסעיף 1 סבורה הוועדה כי
אין לאמץ את סעיף 14 בהמלצות ועדת אשר.
- הוועדה סבורה כי יש להבהיר שמילוי הוראה
מהוראות הכללים של פרק ב' ר"ג' על-ידי שר
אין בו כשלעצמו משום מילוי אחר ההוראות
הכלליות האמורות בפרק א', וכל מעשה של שר
יבחן במידת התאמתו להוראות פרק א'.

על אף האמור בסעיפים 2 ו-3 של החלטת הרוב,
אנו סבורים שהסעיפים 12.2, 12.3 ו-14 בהמלצות ועדת
השופט אשר מרוקנים את העקרון של סעיף 12.1 —
הדן בחובת שר למכור את עסקו — מתכנו ומאפשרים
עקיפת העקרון היסודי הנ"ל.

לכן אנו ממליצים שהממשלה תאמץ את המלצות
ועדת אשר תוך מחיקת הסעיפים 12.2, 12.3 ו-14.

מ. עמאר מציע:

אחרי דברי המבוא, בהצעת הרוב, ייאמר:

